

OsloMet – Storbyuniversitetet

Anette Beckhaug

Kvinner i Den islamske staten: Ofre eller fremmedkrigere?

*En kritisk diskursanalyse av norske mediers dekning av den såkalte
IS-kvinnen*

Masteroppgave ved Institutt for journalistikk og mediefag
Samfunnsvitenskapelig fakultet

OSLOMET – STORBYUNIVERSITETET

Mai 2021

Kvinner i Den islamske staten: Ofre eller fremmedkrigere?

En kritisk diskursanalyse av norske mediers dekning av den såkalte IS-kvinnen

© Anette Beckhaug

2021

Kvinner i Den islamske staten: Ofre eller fremmedkrigere? En kritisk diskursanalyse av norske mediers dekning av den såkalte IS-kvinnen

<https://oda.oslomet.no>

Anette Beckhaug

Sammendrag

Tusenvis av menn har gjennom en årrekke reist fra sine hjemland for å delta i jihadistgrupper. Etter at terrororganisasjonen Den islamske stat (IS) etablerte et kalifat på tvers av Syria og Irak i 2014, har også IS tiltrukket seg flere kvinner. Kvinner har tradisjonelt blitt ansett å være ikke-voldelige og fredelige, men hvordan fremstiller mediene kvinner i dagens største terrororganisasjon? Denne masteroppgaven tar for seg norske nyhetsmediers dekning av kvinner med tilknytning til IS, med utgangspunkt i den såkalte IS-kvinnen som ble hentet hjem fra Syria av norske myndigheter i starten av 2020. Studien bygger på en metodetriangulering bestående av både kvantitativ og kvalitativ metode. Den kvantitative innholdsanalysen er tatt i bruk for å gi en helhetlig oversikt over feltet, og undersøker VG, Aftenposten, NRK og Dagsavisens dekning av fremmedkrigere de siste fem årene. Den kritiske diskursanalysen avdekker hvordan VG og Aftenposten har fremstilt den spesifikke IS-kvinnen i sine nyhetsartikler. Gjennom analyse og diskusjon belyser oppgaven viktige aspekter ved mediernes dekning av norske fremmedkrigere. De viktigste forskningsmessige resultatene viser at kvinnelige fremmedkrigere fremstilles på en annen måte enn menn, og at avisene vektlegger personlige aspekter fremfor ideologi og politikk. Analysen har avdekket at fem diskurser dominerer i dekningen av den norske IS-kvinnen, hvilket er «offerdiskursen», «kjærlighetsdiskursen», «mor og kone-diskursen», «den uskyldige kvinnen som begikk en feil» og «den radikaliserede kvinnen». Den norske mediedekningen av IS-kvinnen bygger derfor på en relativt konservativ kjønnsrolletradisjon hvor kvinnen i stor grad tilskrives en passiv rolle.

Abstract

Thousands of men have traveled from their home countries for many years to join jihadist groups. Since the terrorist organization the Islamic State (ISIS) established a caliphate in Syria and Iraq in 2014, IS has also attracted western women. Women have traditionally been considered non-violent and peaceful. How does the media portray women in the world's largest terrorist organization? This master thesis examines the Norwegian media coverage of women within the Islamic State, focusing on the so-called 'ISIS woman' – a Norwegian woman who was brought home from Syria by the Norwegian government in 2020. The study is based on a method triangulation of quantitative and qualitative methods. The quantitative analysis provides an overview of the field, and examines VG, Aftenposten, NRK and Dagsavisen's coverage of foreign fighters over the past five years. The critical discourse analysis examines how VG and Aftenposten have portrayed the Norwegian woman who returned to Norway after five years in the ISIS caliphate. Through analysis and discussion, the thesis sheds light on important aspects of the media coverage of Norwegian foreign fighters. The research results reveal that female foreign fighters are framed in a different way than men, and that the newspapers emphasize personal aspects rather than ideology and politics in the coverage of women. The analysis identified five dominant discourses in the coverage of the 'ISIS woman', which are «the victim», «the woman in love», «the mother and wife», «the innocent woman who made a mistake» and «the radicalized woman».

Forord

Denne masteroppgaven markerer slutten på min studietid ved OsloMet – Storbyuniversitetet. Arbeidet med dette prosjektet har vært mer krevende enn jeg hadde sett for meg på forhånd. Det har vært en lang prosess preget av mange følelser, bestående av både utfordringer, frustrasjon, nysgjerrighet og engasjement. Det har også vært en ekstremt lærerik periode, både faglig og for meg som person.

Det er mange som har gitt meg støtte underveis i arbeidet med denne oppgaven, og som fortjener en ekstra takk. Først og fremst vil jeg takke mine medstudenter for en minnerik studietid og lange dager på lesesalen.

Takk til venner og familie for støtte og forståelse for mine prioriteringer i løpet av arbeidet med denne masteroppgaven.

Sist, men ikke minst, en stor takk til min veileder, Kristin Skare Orgeret (H20/V21), for verdifull hjelp, gode samtaler, konstruktiv kritikk, støtte og oppmuntring. Takk for engasjementet du har vist for mitt prosjekt, for at du har besvart alle spørsmål til enhver tid og veiledet meg når jeg har stått fast. Uten din hjelp ville denne perioden vært ekstra utfordrende. Tusen takk!

Anette Beckhaug

Oslo, mai 2021

Innholdsfortegnelse

1.0 Introduksjon	1
1.1 Bakgrunn for valg av tema og problemstilling	2
1.2 Hvem er IS-kvinnen?	4
1.3 Terrororganisasjonen Den islamske stat (IS).....	5
1.4 Relevans og aktualitet	7
1.5 Oppgavens oppbygning	8
2.0 Teoretisk rammeverk	9
2.1 Terrorisme.....	9
2.2 Kjønn i krig og konflikt	10
2.3 Vestlige fremmedkrigere	12
2.3.1 Fremmedkrigernes vei til terrorisme.....	14
2.3.2 Kvinners motiv for migrasjon til Syria	16
2.4 Kvinners rolle i kalifatet	18
2.5 Hjemme igjen – hva nå?	20
2.6 Pressens makt – mediens innramming av virkeligheten	22
2.6.1 Å skape nyheter.....	23
2.6.2 Framing	25
2.6.3 Annengjøring – ‘oss’ og ‘dem’ som ‘verdige’ og ‘uverdige ofre’	27
2.7 Mediens innramming av kvinnelige krigere	29
2.7.1 Europas første selvmordsbomber.....	29
2.7.2 Hayat Boumeddiene.....	30
2.7.3 Kurdiske krigere.....	31
3.0 Metodisk tilnærming	31
3.1 Forskningsdesign	32
3.2 Utvalg.....	33
3.3 Kvantitativ metode.....	36
3.4 Kritisk diskursanalyse.....	39
3.4.1 Diskursenes makt: ideologi, hegemoni og det journalistiske felt	39
3.4.2 Faircloughs tredimensjonale modell	41
3.4.3 Metodens svakheter	43
3.5 Datainnsamling	44
3.6 Datakvalitet.....	45
3.7 Etikk.....	48
4.0 Funn og analyse	48
4.1 Kvantitativ innholdsanalyse.....	49
4.1.1 Kjønnfordeling	50
4.1.2 Frekvensfordeling av variabler	50
4.2 Kritisk diskursanalyse.....	53
4.2.1 Tekst – en analyse av tekstenes verbalspråk.....	54

4.2.1.1 Offerdiskursen.....	54
4.2.1.3 Mor og kone-diskursen	60
4.2.1.4 Den ufarlige kvinnen som begikk en feil.....	62
4.2.1.5 Den radikaliserede kvinnen	65
4.2.2 Diskursiv praksis.....	68
4.2.3 Sosial praksis	72
4.2.3.1 Hvordan kan tekstutformingene forklare?	72
4.2.3.2 Hvilke ideologiske effekter kan teksten føre til?	74
5.0 Diskusjon	76
6.0 Avslutning og veien videre	78
6.1 Konklusjon.....	78
6.2 Mangler og begrensninger: hva kunne blitt gjort annerledes?.....	79
6.3 Veien videre	81
Litteraturliste	83
Analyserte avisartikler	89
Vedlegg.....	91

1.0 Introduksjon

De siste tiårene har voldelig ekstremisme preget det globale konfliktbildet. Terrorisme er blant vår tids største sikkerhetspolitiske utfordringer, og verdenssamfunnet står i dag overfor en vedvarende og alvorlig terrortrussel. I løpet av de siste 20 årene har ekstreme islamister utført en rekke terrorangrep mot vestlige mål, hvorav de mest dødelige og omfattende angrepene har funnet sted i USA, Frankrike, Storbritannia og Spania. Angrepene har bestått av en rekke ulike metoder, inkludert bombing, skyting, halshugging og overkjøring med kjøretøy, noe som har gjort det vanskelig for vestlige myndigheter å forhindre. Det er imidlertid vedtatt en rekke internasjonale konvensjoner for å bekjempe terrorisme, og flere vestlige land har utviklet egne lovgivninger på dette området (St.meld. nr. 21 (2012-2013)). En sentral del av arbeidet har vært å forhindre at mennesker knytter seg til terrorvirksomhet. Flere terrororganisasjoner, inkludert Den islamske stat (IS), har nemlig i flere år rekruttert europeiske ekstreme islamister til krigs- og konfliktområder for å gjennomføre terrorangrep i Europa (PST, 2014, s. 4). Norge er blant landene som har tatt i bruk store ressurser for å hindre at norske statsborgere havner i ekstreme islamistiske miljøer. I tillegg ble det i 2013 innført en omfattende terrorlovgivning som både kriminaliserer forberedelser til, deltakelse i og støtte til terrororganisasjoner (Christensen & Bjørge, 2017, s. 14). Etter IS' fall i 2019 stod norske myndigheter imidlertid overfor en relativt ny problematikk: der hovedfokuset tidligere hadde vært å forhindre at nordmenn reiste til Syria for å knytte seg til terrorvirksomhet, ble de nå også nødt til å diskutere repatriering – en debatt som viste seg å bli et politisk minefelt i den norske regjeringen.

Norske myndigheter var lenge klare på at norske fremmedkrigere og deres familiemedlemmer ikke var velkomne tilbake til Norge på grunn av sikkerhetstrusselen det kunne medføre (Regjeringen, 2019). Samtidig uttrykte regjeringen bekymring for barn som levde i IS-kontrollerte områder og flyktningeleirer i Syria, og slo derfor i 2019 fast at norske barn som har vokst opp i terrorstaten IS kan hentes hjem – uten foreldre. I starten av 2020 gjorde imidlertid regjeringen helomvending og hentet hjem to norske barn sammen med deres terrorsiktede mor. Det eldste barnet var alvorlig sykt og trengte behandling på et norsk sykehus for å overleve. Regjeringen ønsket i utgangspunktet kun å hjelpe barna, men ettersom kvinnen nektet å sende dem fra seg besluttet myndighetene å hente hjem hele familien (Vestrum Olsson, et al., 2020). Hjemhentingene førte til politisk splid i regjeringen. I regjeringssamarbeidet stilte både Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti (KrF) seg bak

beslutningen om å hente hjem IS-kvinnen sammen med hennes to barn, mens Fremskrittspartiet (FrP) tok dissens og gikk ut av regjering. Partileder Siv Jensen begrunnet det på følgende måte:

I januar satte Høyre, KrF og Venstre døren til Norge på gløtt for IS-terrorister da de hentet denne kvinnen. Det var dette som fikk begeret til å renne over for oss. FrP vil ikke være med på å hente folk til Norge som har vendt ryggen til, og kriget mot, alt det vi står for; som demokrati, like rettigheter og ytringsfrihet. IS har lemlestet, henrettet, holdt sexslaver og drevet krigføring av verste sort. Slike mennesker har ingenting å gjøre i landet vårt (Fremskrittspartiet, 2020).

Statsminister Erna Solberg mente imidlertid at regjeringen stod overfor en humanitær situasjon: «Dilemmaet ble følgende: Hente hjem et sykt barn med mor – eller risikere at norsk gutt som er syk dør på vår vakt. Jeg ville ikke la en syk fem år gammel gutt dø i Syria. Samtidig var vi trygge på at mor ville bli pågrepet og straffeforfulgt når hun kom til Norge» (Mosveen, et al., 2020).

Saken fikk massiv medieoppmerksomhet i norske aviser og skapte også stort engasjement i den norske befolkningen. Pressen har en viktig samfunnsfunksjon i dag, og omtales ofte som «Den fjerde statsmakt» på grunn av dens rolle som informasjonsformidler, som overvåker og som arena for den offentlige debatten (Brurås, 2020, ss. 37-38). Det er altså pressens oppgave å informere om saker av samfunnsmessig betydning, samtidig som journalistikk skal være en kritisk røst og en motmakt i befolkningens tjeneste (Handgaard, Simonsen & Steensen, 2017, s. 16). Ved å velge ut hva som blir til nyheter og hvordan det presenteres, har mediene makt over publikum. På den måten kan mediene innhold bidra til å forme befolkningens oppfatning av virkeligheten, og på sikt hvordan de stiller seg til viktige, politiske spørsmål i samfunnet. Hvordan var egentlig mediedekningen av den første kvinnen som har returnert til Norge fra IS, terrororganisasjonen som anses som verdenssamfunnets største sikkerhetstrussel, og som skapte politisk splid innad i regjeringen?

1.1 Bakgrunn for valg av tema og problemstilling

Tusenvis av menn har gjennom en årrekke reist fra sine hjemland for å bli en del av ulike jihadistgrupper og deres kamp. Etter at terrororganisasjonen Den islamske stat etablerte et kalifat på tvers av Syria og Irak i 2014, har også IS tiltrukket seg et betydelig antall kvinner (Christensen & Bjørge, 2017, s. 5). En rapport fra International Centre for Counter Terrorism

(ICCT) viser imidlertid at mediene ofte undervurderer kvinners rolle i terrororganisasjoner (Mehra, 2016, s. 11). Ester Strømmen, som har forsket på den strafferettslige forfølgelsen av returnerte IS-kvinner, har også funnet at rettslige organer i Vesten har en tendens til å undervurdere kvinnes rolle i kalifatet. Flere kvinner som tidligere har oppholdt seg i IS-kontrollerte områder har enten blitt benådet eller fått mildere straff enn menn som returnerer fra Syria og Irak (Strømmen, 2017, ss. 3-4).

Strømmen hevder at det er offentlighetens forståelse av kvinnelige kjønnsroller som bidrar til å skape en urettferdig presedens hvor kvinnelige fremmedkrigere får mildere straff enn menn (2017, s. 3). Publikums persepsjon baseres i stor grad på den virkelighetskonstruksjonen mediene presenterer. Ved å velge ut hvilke saker som skal prege nyhetsbildet bidrar pressen i stor grad til å bestemme hvilke temaer publikum skal være opptatt av. Medieforskerne Teun van Dijk og William A. Gamson argumenterer for at pressen ikke bare setter dagsorden, men gjennom filtrering og nyhetsrammer også bestemmer hvordan publikum skal oppfatte virkeligheten (1991, s. 244; 1988, ss. 163-164). Avisenes innramming av kvinnelige fremmedkrigere kan dermed ha innvirkning på hvordan offentligheten, inkludert rettsvesenet og politikere, ser på disse kvinnene – noe som på sikt kan påvirke hvordan norske myndigheter forholder seg til returnerte syriafarere. Derfor er det viktig å forske på mediepresentasjonene av kvinnelige fremmedkrigere, hvilket er formålet med dette prosjektet. Problemstillingen lyder som følger:

Hvordan ble den såkalte IS-kvinnen fremstilt i norske medier?

Med denne problemstillingen vil jeg undersøke hvordan norske medier, i form av norske riksdekkende nettaviser, dekket saken knyttet til hjemhenting av IS-kvinnen. Det å rette søkelys mot fremstillingen av kvinnelige fremmedkrigere er ikke banebrytende innenfor journalistikken – mediepresentasjoner av kvinner i krig og kvinnelige fremmedkrigere har tidligere blitt undersøkt i flere land, hvilket vil redegjøres for i kapittel 2. Det er imidlertid lite forskning knyttet til norske mediers dekning av kvinner med tilknytning til IS, noe prosjektet mitt kan gi nyttig innsikt i. For å belyse problemstillingen på best mulig måte, vil jeg både ta i bruk en kvantitativ innholdsanalyse og en kritisk diskursanalyse. Ved å kombinere disse metodene vil jeg kunne kartlegge mediens dekning av fremmedkrigere generelt, samtidig som jeg vil kunne vise hvilke diskurser som dominerer i dekningen av den aktuelle kvinnen.

1.2 Hvem er IS-kvinnen?

Denne oppgaven tar, som nevnt, utgangspunkt i mediedekningen av IS-kvinnen som i 2020 ble hentet hjem av norske myndigheter. Det vil derfor være relevant å gi en kort presentasjon av både kvinnen og saken som helhet.

Kvinnen, som var 30 år gammel mens rettssaken pågikk, ble født i Pakistan og kom til Norge som fireåring. Hun har norsk statsborgerskap, og vokste opp på østkanten i Oslo. Kvinnen begynte på studier ved Høyskolen i Oslo og Akershus etter videregående, og ble i studietiden en del av miljøet Profetens Ummah – en islamistisk og ekstremistisk gruppe. Der traff hun Bastian Vasquez, en norsk jihadist, som hun senere giftet seg med via WhatsApp. Kvinnen dro til Syria vinteren 2013 for å være sammen med Vasquez, som krigen for den syriske jihadistgruppen Nusrafronten før han ble en lederskikkelse i Den islamske stat (IS). Etter at ektemannen døde i forbindelse med fremstilling av bomber for IS i 2015, giftet kvinnen seg på nytt to ganger. Fra de første ekteskapene har hun to barn, begge født og oppvokst i kalifatet med norske statsborgerskap.

I januar 2020 ble kvinnen hentet til Norge fra flyktningleiren al-hol i nordøstlige Syria sammen med sine to barn, i regi av norske myndigheter og med bistand fra politi og ansatte i Utenriksdepartementet. Hun ble umiddelbart pågrepet av Politiets Sikkerhetstjeneste (PST) ved ankomst, tiltalt for deltakelse i terrororganisasjonen IS – et lovbrudd med en strafferamme på fengsel i inntil seks år. Kvinnen har hele tiden nektet straffskyld, og holdt lenge fast på forklaringen om at hun ble lurt over grensen mellom Tyrkia og Syria av ektemannen. Under rettssaken, som fant sted i Oslo tingrett i mars 2021, fortalte kvinnen imidlertid at hun reiste frivillig, men at hun ikke deler IS' ideologi og at hun kun har vært kone og mor i kalifatet. I tillegg har hun forklart at hun angret og forsøkte å flykte fra dag én, uten å lykkes. Kvinnens forsvarer, Nils Christian Nordhus, argumenterte i retten for at hun var et offer for menneskehandel og ba derfor om frifinnelse. Påtalemyndigheten mente imidlertid at kvinnen visste hva hun gikk til da hun reiste og at hun la til rette for at ektemennene kunne delta i kamp for IS ved å passe hus og barn, og la derfor ned påstand om fire års fengsel under rettssakens sluttprosedyrer.

Tirsdag 4. mai falt dommen: Tre år og seks måneders fengselsstraff.

Dommen er den første av sitt slag i norsk rettshistorie – aldri før har en kvinne returnert til Norge fra kalifatet og blitt dømt for terrordeltakelse. Den er derfor svært viktig for norsk

rettspraksis fordi den setter presedens for andre norske IS-kvinner, hvilket gjør det relevant å forske på mediens fremstilling av kvinnen.

1.3 Terrororganisasjonen Den islamske stat (IS)

En historisk redegjørelse av framveksten og virksomheten til terrororganisasjonen Den islamske stat (IS) kan gi betydningsfull innsikt og forståelse av nyhetsmediers innramming av fremmedkrigere. Midtøsten har lenge vært preget av en rekke konflikter og uroligheter. De kaotiske tilstandene dannet grunnlaget for terrororganisasjonen, og er dermed en vesentlig faktor i forståelsen av Den islamske stat (IS). Situasjonen i Midtøsten er kompleks og omfattende, men på grunn av prosjektets begrensede omfang og fokusområde, vil jeg i denne oppgaven kun trekke grove linjer tilbake til Golfkrigen i 1990.

Natt til 2. august 1990 gikk 100 000 irakiske soldater til invasjon og annekasjon av Kuwait i et integrert luft, sjø- og landangrep. Det kuwaitiske forsvaret stod ikke i beredskap, og Irak hadde tatt kontroll over landet allerede et døgn senere (Leraand, 2020). Myndighetene i Kuwait flyktet til Saudi-Arabia og anmodet internasjonal bistand. I november vedtok FNs sikkerhetsråd en resolusjon som påla irakiske styrker å trekke seg ut. Ultimatumet ble avvist, hvilket førte til at FN ga USA tillatelse til å gå til krig mot Irak i januar 1991 for å frigjøre Kuwait (Leraand, 2020). Irak tapte Golfkrigen, og landet ble i ettertid utsatt for strenge sanksjoner fra FN. Etterkrigstiden var i stor grad preget av uroligheter – krigen hadde skapt en rekke splittelser blant landene i Midtøsten, i tillegg til at det vokste en misnøye mot de amerikanske styrkene som ble etablert flere steder under krigføringen. I 1998 erklærte Osama bin Laden, lederen for terrornettverket al-Qaida, derfor en global krig mot USA. Det resulterte i en rekke angrep mot amerikanske interesser, deriblant terrorangrepene mot World Trade Center og Pentagon 11. september 2001 (Stenersen, 2018). Som et tilsvarende erklærte den daværende amerikanske presidenten, George W. Bush, krig mot terror. Amerikanske styrker invaderte Irak i 2003 i et vellykket forsøk på å styrte landets regime ledet av diktator Saddam Hussain. Det førte til en politisk omveltning i landet – regimet, som hadde favorisert den sunnimuslimske befolkningen, ble erstattet av en regjering dominert av sjiamuslimer. Gruppen som senere ble til IS framstilte seg som en redning for den sunnimuslimske minoriteten, og vokste dermed frem som en reaksjon på den amerikanske invasjonen (FN, 2020).

Terrororganisasjonen som i dag er kjent som Den islamske stat har hatt ulike ledere og tilknytning til flere nettverk siden gruppen ble opprettet. I 2004 sverget IS troskap til terrornettverket al-Qaida, som de samarbeidet med i mange år. I hovedsak hadde organisasjonen tilknytning til Irak, men etter at borgerkrigen i Syria brøt ut i 2011 utvidet gruppen sitt territorium, og etablerte en lokal al-Qaida-organisasjon der. Det resulterte også i at gruppen endret navn fra Den islamske stat i Irak (ISI) til Den islamske stat i Irak og Levanten (ISIL). Etter hvert som gruppene vokste oppstod det konflikt mellom IS og al-Qaida, noe som resulterte i at førstnevnte ble kastet ut av nettverket i 2014 (FN, 2020). IS fortsatte sin virksomhet som en selvstendig gruppe under navnet Den islamske stat (IS)¹. Krig, kaos og usikkerhet var gode vekstvilkår for terrororganisasjonen, og en viktig faktor for at de evnet å ta kontroll over store landområder i både Irak og Syria. I 2014 opprettet IS en islamsk stat og etablerte et kalifat i de okkuperte områdene, hvilket betegnes som en grenseoverskridende, religiøs myndighet underlagt Sharia-lover. Et kalifat har stor symbolsk verdi innenfor islam, og innebærer at en kalif er tilskrevet all religiøs- og politisk makt.

IS bygger på en konservativ og ekstrem fortolkning av islamsk lovgivning. «IS' ideologi søker å gjenopprette det som beskrives som en tapt islamsk storhetstid, en gylden fortid før vestlig imperialisme og korrupte statsledere» (FN, 2020). Terrororganisasjonen ser seg selv som en del av den globale jihadistiske kampen mot Vesten, og gruppens forståelse av Koranen tilsier at alle som ikke deler deres syn skal bekjempes (Leraand, 2020). IS benytter ekstrem vold for å oppnå sine mål – både gjennom militær kamp og under terrorangrep rettet mot sivile, men også i undertrykking av befolkningen i IS-kontrollerte områder (Leraand, 2020). FN skriver at voldsmetodene til dels kan forklares gjennom IS' ideologi, som bygger på at overmakt og militære seire gir anerkjennelse fra Gud: «På den måten kan den brutale volden være forsøk på å signalisere at Den islamske stat er et ekte kalifat som har Gud på sin side» (FN, 2020). Propaganda er et viktig virkemiddel for terrororganisasjonen, både hva gjelder å rettferdiggjøre voldsbruk, få støtte fra medlemmer og for å trekke flere mennesker mot kalifatet. Propaganda kan defineres som «[...] bevisst manipulering av folks følelser og tanker ved hjelp av sterke virkemidler for å fremme bestemte oppfatninger og handlingsmønstre» (Skirbekk, 2020). Det er vanlig å skille mellom «hvit» og «svart» propaganda. Førstnevnte refererer til propaganda fra moderne demokratier, som hovedsakelig er sannferdig fakta, mens

---

¹ Til tross at terrororganisasjonen historisk har vært kjent under flere navn før navneskiftet til Den islamske stat (IS) i 2014, har jeg for ordenens skyld valgt å omtale organisasjonen for IS gjennom hele oppgaven.

sistnevnte består av falsk informasjon eller halv-sannheter (Ali, 2015, s. 8). Ved å glorifisere livet i kalifatet og spre løgnaktige påstander om Vesten, praktiserer IS sistnevnte.

Som følge av IS' virksomhet og en rekke terrorangrep mot Vesten, har flere land forsøkt å bekjempe terrororganisasjonen. IS har mistet mye av makten i områdene de har kontrollert, og i mars 2019 ble det erklært at den siste IS-skansen i Syria var nedkjempet (FN, 2020). Dog pågår kampen mot IS fortsatt, og organisasjonen regnes fremdeles som en global sikkerhetstrussel.

1.4 Relevans og aktualitet

De siste tiårene har vi vært vitne til stadig flere terrorangrep rettet mot vestlige mål. Terrororganisasjonen Den islamske stat har bemerket seg gjennom sine mange og brutale angrep. I dag er IS blant de største terrorgruppene i verden, og består av medlemmer fra en rekke ulike land, inkludert over 5 000 europeiske statsborgere (Christensen & Bjørge, 2017, s. 19).

Hvert år legger Politiets Sikkerhetstjeneste (PST) frem en trusselvurdering, hvor terrortrusselen fra ekstreme islamister ble vurdert som skjerpet i 2021. Det innebærer at politiet anser det som mulig at Norge vil rammes av terrorangrep, sannsynligvis utført av aktive ekstreme islamistiske nettverk, bestående av blant annet returnerte fremmedkrigere, løslatte terrordømte og personer i fengsel (PST, 2021). I PSTs rapport heter det at: «Forbindelser mellom ekstreme islamister i Norge og likesinnede i Europa vil ha betydning for trusselbildet her i landet. Særlig vil kontakten personer i Norge har til løslatte terrordømte og returnerte fremmedkrigere i Europa påvirke trusselen i Norge negativt» (PST, 2021).

Norske myndigheter frykter derfor at tilbakevendte fremmedkrigere kan utgjøre en sikkerhetstrussel på grunn av sin ideologi og tilknytning til andre ekstremister (Christensen & Bjørge, 2017, s. 6). Sammenlignet med andre land er det et relativt lavt antall fremmedkrigere som har returnert til Norge, men på grunn av IS' fall i 2019 er det rimelig å anta at antallet vil øke i tiden som kommer. Den skjerpede terrortrusselen i Norge knyttet til hjemvendte fremmedkrigere, og antakelsen om at flere vil returnere i tiden som kommer, gjør temaet for denne oppgaven både samfunnsrelevant og aktuelt.

1.5 Oppgavens oppbygning

Denne masteroppgaven deles inn i seks kapitler, inkludert innledningskapittelet. Kapitlenes fokusområder vil i det kommende raskt redegjøres for.

Kapittel 1: Introduksjon

Oppgavens første del inneholder en introduksjon til tema og saken rundt IS-kvinnen, samt bakgrunnen for prosjektet. I tillegg blir oppgavens formål og problemstilling presentert.

Kapittel 2: Teoretisk rammeverk

I dette kapittelet vil jeg dykke dypere inn i oppgavens teoretiske rammeverk, hvilket består av eksisterende litteratur, teori og tidligere forskning knyttet til IS-kvinner. Det vil først bli gitt en definisjon av begrepet terrorisme, etterfulgt av en redegjørelse for det tradisjonelle synet på kvinner i krig. Deretter vil fakta om vestlige fremmedkrigere presenteres, samt kvinners motivasjon for å reise til Syria og deres rolle i kalifatet. Videre vil norske myndigheters håndtering av hjemvendte fremmedkrigere stå sentralt. Avslutningsvis kaster jeg et blikk på mediernes samfunnsrolle og hvordan pressen tidligere har rammet inn kvinnelige krigere.

Kapittel 3: Metodisk tilnærming

I denne delen står metodiske tilnærminger og oppgavens forskningsdesign sentralt. Jeg vil forklare hvorfor det er nyttig å ta i bruk en metodetriangulering bestående av en kvantitativ forundersøkelse og en kritisk diskursanalyse. Det vil også redegjøres for forskningens utvalg, prosessen rundt informasjonsinnhenting, datakvalitet og etikk.

Kapittel 4: Funn og analyse

Etter å ha redegjort for både det teoretiske rammeverket og oppgavens forskningsdesign, vil det være nyttig å presentere datainnsamlingsprosessens resultater. Forskningsfunnene vil deretter diskuteres opp mot tidligere teori og forskning.

Kapittel 5: Diskusjon

Analysenes funn vil diskuteres ytterligere i kapittel 5, hvor fokuset er å sette resultatene i sammenheng med teorier knyttet til kvinner i krig og konflikt generelt.

Kapittel 6: Avslutning og veien videre

I masteroppgavens siste kapittel vil jeg trekke en konklusjon basert på forskningsfunnene. I

tillegg vil jeg reflektere over hva som kunne vært gjort annerledes og hva som bør forskes videre på.

2.0 Teoretisk rammeverk

Denne oppgaven ønsker å kartlegge hvordan kvinnelige IS-krigere framstilles i norsk presse, med fokus på kvinnen som i 2020 ble hentet hjem av norske myndigheter. For å kunne belyse forskningsspørsmålet tilstrekkelig, vil det være avgjørende å dykke dypere inn i det teoretiske bakteppet. Derfor vil jeg i dette kapitlet redegjøre for oppgavens teoretiske rammeverk, hvilket består av relevante teorier og begreper, i form av både medie- og feministteorier og teorier knyttet til krig og konflikt, tidligere forskning og annen eksisterende faglitteratur på feltet. Det vil først bli gitt en definisjon av terrorbegrepet, etterfulgt av en redegjørelse av det tradisjonelle synet på kjønn i krig og konflikt. Videre vil jeg kaste et blikk på vestlige fremmedkrigere i IS, hvorfor menn og kvinner reiser til Syria, deres oppgaver i kalifatet og myndighetenes politikk knyttet til fremmedkrigere. Ulike medievitenskaplige og journalistiske perspektiver, pressens samfunnsrolle og mediens makt, vil også stå sentralt. Til slutt vil jeg presentere tidligere forskning om mediedekningen av kvinnelige fremmedkrigere.

2.1 Terrorisme

Krigføring er ikke et nytt fenomen, men hvordan kriger utkjempes har imidlertid endret seg i takt med samfunnet. Mary Kaldor har utformet begrepet 'new wars', eller 'nye kriger' på norsk, om krigføring i globaliseringens tid (2013, s. 2). 'Nye kriger' kjennetegnes av vold mellom ulike kombinasjoner av statlige og ikke-statlige nettverk, som for eksempel militære styrker, jihadister eller leiesoldater. Krigføringen er ofte drevet av identitetspolitikk med et ønske om å oppnå politisk kontroll over en befolkning ved hjelp av frykt og terror (Kaldor, 2013, s. 2). Ettersom forskningsspørsmålet i denne oppgaven tar utgangspunkt i mediedekningen av kvinner i terrororganisasjonen IS, vil det være nyttig å definere begrepet terrorisme før vi dykker dypere inn i prosjektet. Terror stammer fra det latinske ordet *terrere*, hvilket betyr å «skremme» eller «skjelve» (Matusitz, 2013, s. 1). Pippa Norris, Montague Kern og Marion Just skriver at terror er verdiladet og åpent for flere betydninger innenfor bredere kulturelle rammer (2003, ss. 15-16). Menneskers forståelse og definisjon av terrorisme har dermed ofte en korrelasjon med politikk og kultur, hvilket samsvarer med det kjente utsagnet: «One man's terrorist is another man's freedom fighter» (Matusitz, 2013, s. 4). Likevel, finnes det en rekke ulike definisjoner av konseptet. Den internasjonale organisasjonen De forente nasjoner (FN) forklarer terrorisme slik:

any action [...] that is intended to cause death or serious bodily harm to civilians or non-combatants, when the purpose of such an act, by its nature or context, is to intimidate a population, or to compel a Government or an international organization to do or to abstain from doing any act (ref. i Marthoz, 2017, s. 20).

Arthur Garrison hevder på sin side at terrorisme innebærer bruk av vold for å skape frykt i befolkningen, med et mål om å skape forandring blant et større publikum (2010, s. 40). I likhet med Garrison, vektlegger også Store Norske Leksikon det psykologiske aspektet i sin begrepsforklaring:

[...] bruken av vold mot sivile for å oppnå en ønsket effekt gjennom å spre frykt. Samtidig som fysiske terrorhandlinger medfører økt frykt, er den underliggende frykten for at slike handlinger skal bli satt ut i livet et viktig, psykologisk, element i terrorismen. Terror har derfor både en fysisk og psykisk side (Lia, Berg, Leraand , & Stenersen, 2019, s. 15)

Med utgangspunkt i de overnevnte definisjonene, vil terror i denne oppgaven forstås som et verktøy med syv nøkkelkomponenter: Terrorisme er (1) en forsettlig, (2) rasjonell, (3) voldshandling (4) for å oppnå et politisk mål (5) ved å forårsake frykt (6) hos målgruppen (7) for å endre atferd hos publikum eller i samfunnet (Garrison, 2010, s. 41). Hvorvidt et angrep anses som terror avgjøres ikke av den gitte handlingen, men effekten det har på publikum. Det handlingen kommuniserer er viktigere enn selve handlingen, hvilket skiller terrorangrep fra andre krigshandlinger (Garrison, 2003, ss. 42-43).

2.2 Kjønn i krig og konflikt

For å belyse feltet av kvinnelige IS-krigere på best mulig måte, er det relevant å redegjøre for det tradisjonelle synet på kvinner i krig. Mennesker har gjennom historien vært opptatt av å kategorisere de ulike kjønnene, og fremheve både likheter og ulikheter mellom menn og kvinner. Innenfor de feministiske teoriene finnes det to hovedretninger – likestillingsfeminisme og forskjellsfeminisme. Førstnevnte fokuserer på de grunnleggende likhetene mellom menn og kvinner, ofte på et psykologisk nivå, og hevder at det foreligger større forskjeller innenfor kjønnsgruppene enn mellom dem. Forskjellsfeministene understreker imidlertid de iboende, biologiske forskjellene mellom kjønnene, og vektlegger at kvinner er snillere og mer fredelige enn menn, med stor grad av empati, tålmodighet og bekymring (Skare Orgeret, 2016, s. 208).

I krig og konflikt har kjønn tradisjonelt blitt sett gjennom linsen av forskjellsfeminisme. Kvinners voldshandlinger beskrives ofte annerledes, og atskilt, fra menns. Wight og Myers hevder at «when a woman commits an act of criminal violence, her sex is the lens through which all of her actions are seen and understood» (1996, s. xi, ref. i Sjoberg & Gentry, 2007, s. 29). Kjønn anses som den primære forklaringen på menneskers handlinger. Jean B. Elshtain har utformet diskursen om menn som «bare krigere», mens kvinner i krig verken blir forstått som initiativtakere eller gjerningsmenn, men snarere som «vakre sjeler» (1982, ss. 341-342; 1995, s. 140). «The Beautiful Soul is expected to be against war and violence, but to cooperate with wars fought to protect her innocence and virginity. In this way, states perpetuate a gendered ‘protection racket’ which marginalizes women while appearing to foreground their interests» (Sjoberg & Gentry, 2007, s. 4). I tillegg setter kvinner liv til verden, mens menn tar liv (Elshtain, 1995, s. 165). Kvinner er skjøre og trenger beskyttelse fra virkeligheten, og tilskrives dermed en offerrolle innenfor Elshtains diskurs. Basert på ulike karakteriseringer av kvinnevold, på tvers av tid og sted, presenterer Laura Sjoberg og Caron Gentry tre dominerende narrativer for kvinnelige terrorister – mødre, monstre og horer.

Førstnevnte innebærer at kvinner er mødre som oppfyller sine biologiske skjebner. Kvinners voldshandlinger forklares som et behov for å høre til og en måte å være lojal mot menn, hvilket gjør at kvinnene beskrives som støttespillere til menn (Sjoberg & Gentry, 2007, s. 13). Innenfor dette narrative blir kvinner enten sett på som hevnjerrige eller støttende og pleiende mødre. Kvinner blir sett på som ‘tamme terrorister’ fordi morsrollen innebærer at kvinners arbeid i terrororganisasjonen foregår bak kulissene i det private hjem (Sjoberg & Gentry, 2007, s. 33). Den pleiende morsfortellingen er særlig utbredt innenfor terrorfeltet, og betrakter kvinner som mindre truende enn menn. I motsetningen til mødrediskursen, som kjennetegnes av «characteristics essential to womanhood», forklarer monsterdiskursen at kvinner tiltrekkes av voldelig atferd fordi de er patoloigisk skadet (Sjoberg & Gentry, 2007, s. 13). «Their ‘pathological deviance from prescribed feminine norms’ is ‘identified as the prime cause’ of their violence» (Sjoberg & Gentry, 2007, s. 37). Monsternarrativet eliminerer rasjonell oppførsel, ideologisk motivasjon og skyld fra kvinnelige voldshandlinger: «women who commit crimes are categorized and labeled as either “bad” or “mad”» (Sjoberg & Gentry, 2007, ss. 36-37). Den tredje kategorien Sjoberg og Gentry trekker frem, forklarer kvinnevold

med utgangspunkt i tre former for seksuelle avvik: erotomani², erotisk dysfunksjon³ og seksuell slaveri (Sjoberg & Gentry, 2007, ss. 46-49). Kategoriene mødre, monstre og horer danner i stor grad et skille mellom 'ekte', 'vanlige' kvinner og voldelige kvinner, samtidig som sistnevnte fratras handlefriheten. Sjoberg og Gentry skriver at:

The mother, monster and whore narratives exclude the possibility that women can choose to be violent because violent women interrupt gender stereotypes [...] Through these dual discursive moves, narratives characterizing violent women in global politics as mothers, monsters and whores deprive women of agency and maintain subordinating stereotypes of women (Sjoberg & Gentry, 2007, s. 50).

Ved å plassere kvinner i de tradisjonelle feministiske rollene, blir kvinnelige terrorister i disse diskursene sett på som avvik, mens menn som de sanne voldsutøverne. I nyere tid har imidlertid flere forskere sådd tvil om kvinners passive rolle i krig og konflikt, hvilket gjør det spesielt interessant å forske på kvinner i nåtidens største terrororganisasjon – hva sier mediene framstilling om kvinnene i IS?

2.3 Vestlige fremmedkrigere

Til tross for at IS oppstod i den sunni-muslimske motstandsbevegelsen i Irak, består terrorgruppen i dag imidlertid av deltakere fra alle verdens kontinenter. Mennesker som forlater sine hjemland på grunn av ideologi eller religion for å delta i en ikke-statlig, væpnet gruppe og i en væpnet konflikt i utlandet, betegnes som fremmedkrigere (United Nations, 2019, s. 3). Dagens fremmedkrigerfenomen har en lang og kompleks historie, og har spilt varierende roller i ulike konfliktområder de siste århundrer. Fenomenet er ikke forbeholdt islamsk ekstremisme – fremmedkrigere har deltatt i konflikter som Texasrevolusjonen i 1835-1836, den spanske borgerkrigen som utspilte seg i årene mellom 1936 og 1939 og Israels frigjøring i 1947 til 1949 (Lia & Nesser, 2014, s. 400). Muslimsk fremmedkrigervirksomhet regnes ofte å ha sitt utspring i krigen i Afghanistan på 1980-tallet, og har i europeisk sammenheng økt gradvis siden 1990 (Lia & Nesser, 2014, s. 400). I forbindelse med at den syriske borgerkrigen brøt ut i 2011, økte antall islamistiske fremmedkrigere betraktlig. Da strømmen av fremmedkrigere til IS-kontrollerte områder nådde toppen, krysset i overkant av 2 000 mennesker månedelig landegrensen mellom Tyrkia og Syria (United Nations, 2019, s.

---

² Erotomani innebærer, ifølge Sjoberg og Gentry, at kvinner har vrangforestillinger om at de er elsket av høytstående personer.

³ Erotisk dysfunksjon er et begrep som beskriver seksuelle problemer bestående av både biologiske, psykologiske og mellommenneskelige årsaker.

15). I 2017 ble det antatt at over 43 000 personer fra 120 land hadde reist til Irak og Syria for å knytte seg til IS. Omtrent 5 000 av disse kom fra europeiske land, hvorav 100 mennesker hadde tilknytning til Norge (Christensen & Bjørgo, 2017, s. 19).

Kristian Ervik påpeker at norske krigsfrivillige har reist utenlands siden vikingtiden (2009, ref. i Hegghammer, 2014, s. 278). Det var imidlertid få islamistiske fremmedkrigere fra Norge før 2011, noe som endret seg betydelig høsten 2012. Brynjar Lia og Petter Nesser hevder det i hovedsak bunner i to årsaker: mangelen på hindringer for å reise og rekruttering gjennom det internasjonalt orienterte miljøet av militante islamister som stadig ble mer synlige på Østlandet (2014, s. 407). Miljøet, som ble kalt «Profetens Ummah», brukte aktivt sosiale medier for å produsere og dele militant innhold. Gjennom massemedienes iver etter drama og sensasjon, evnet gruppen også å skape blest rundt nettverket ved hjelp av sosiale medier (Lia & Nesser, 2014, s. 407). Det ble også opprettet en rekke Facebook-grupper for å organisere demonstrasjoner. Den største, og mest kjente, av dem bar samme navn som nettverket selv, og hadde 2000 medlemmer før den ble stengt i 2014 (Lia & Nesser, 2014, s. 407). I 2012 opplyste daværende sjef for den norske Etterretningstjenesten, Kjell Grandhagen, at minst syv norske statsborgere hadde sluttet seg til islamistiske grupper i Syria. I oktober samme år bekreftet lederen av Profetens Ummah at organisasjonen hadde hjulpet et titall norske statsborgere til å reise til IS-kontrollerte områder (Lia & Nesser, 2014, ss. 407 - 408).

Politets Sikkerhetstjeneste (PST) har forsøkt å tegne et bilde av hvem de norske syriafarene er. Norske fremmedkrigere kjennetegnes av å representere en multietnisk og sosialt marginalisert gruppe, samtidig som hver femte person er konvertitter. Flertallet av de norske migrantene regnes å være unge menn med liten eller ingen utdanning, med en gjennomsnittsalder på 27,5 år (PST, 2017, ref. i Christensen & Bjørgo, 2017, s. 22). Lia og Nesser hevder også at de fleste kommer fra Østlandsområdet, hvilken trolig kan ses i sammenheng med Profetens Ummah som vokste seg stor i denne delen av landet (2014, s. 409). Det finnes imidlertid mindre informasjon om norske IS-kvinner, men det antas at mellom ti og tolv norske kvinner reiste til Syria og Irak før mars 2019 (NTB, 2019). Blant de registrerte kvinnene er alle født mellom 1986 og 1997, hvorav ni hadde tilknytning til Oslo før avreise. Mest kjent er trolig søstrene Åsne Seierstad beskriver i sin bok *To Søstre*. Boken, som ble utgitt i 2016, handler om to unge jenter fra Bærum som frivillig reiste til Syria, og deres far som desperat forsøkte å hente dem hjem igjen. Seierstad forteller om radikaliseringsprosessen jentene gjennomgikk før avreise, og hva som førte de unge kvinnene

fra Kolsås til kalifatet (Seierstad, 2017). Boken toppet en rekke lister samme år, og anses som en viktig brikke i forklaringen av radikaliseret ungdom i Norge. Trolig har boken også vært avgjørende for å sette problematikken rundt IS-kvinner på dagsorden.

2.3.1 Fremmedkriegers vei til terrorisme

Flere forskere har undersøkt hvorfor noen mennesker knytter seg til ekstremistgrupper. Petter Nesser utviklet i 2006 en typologi av deltakere i islamistiske terrorgrupper, som kartlegger fremmedkriegers vei til terrorisme ved å gi en detaljert beskrivelse av ulike terrorister, bestående av forskjellige personlighetstyper, deres motiv for terrordeltakelse og posisjon i jhsadistiske grupper, samt sosioøkonomisk bakgrunn og tilknytning til ideologi og politikk (Nesser, 2018, s. 7; Christensen & Bjørge, 2017, s. 22). I boken *Islamist Terrorism in Europe: A history (2018)* videreutviklet han typologien ved å presentere en studie av 151 terrorplott i Europa mellom 1994 og 2015, bestående av både mediekilder, ekspertintervjuer, juridiske papirer og informasjon fra terroristene selv om hva de har sagt og gjort, både før, under og etter terrordeltakelse (Nesser, 2018, s. 19). Tore Bjørge har utviklet en typologi med flere likhetstrekk til Nessers, men vektlegger imidlertid i større grad det faktum at mange aktivister ikke passer inn i statiske idealtyper eller faller mellom typene og blir utydelige (2011, ss. 278-279). Han hevder at mennesker kan bevege seg fra den ene enden av et kontinuum mot den andre: «Individuals do not join an extremist group because they hold extremist worldviews: they adopt extremist worldviews because they have become involved with an extremist group for quite other reasons» (Bjørge, 2011, s. 279). I sin typologi inkluderer han derfor dimensjoner som betraktes som dynamiske kontinuiteter fremfor statiske posisjoner.

Både Nesser og Bjørge trekker frem ledere, hvilket henholdsvis omtales som «entreprenører» og «ideologiske aktivister». De kjennetegnes av å være drevet av politiske og ideologiske motiver, og søker til jihad for å utgjøre en forskjell. Disse personene, som ofte får roller som ledere og ideologer i ulike terroceller, er ofte ressurssterke og idealistiske. De rekrutterer, sosialiserer og trener de andre celle-medlemmene, samtidig som de er kontaktleddet til andre ekstremistgrupper. Ifølge Nesser er denne gruppen avgjørende for at terroristceller skal ta form og utføre angrep (2018, s. 13). Den neste typen forskerne fremhever spiller også en sentral rolle i terrororganisasjonen, og kan forstås som gruppens rekrutterer. Bjørge anser denne typen som en del av de ideologiske aktivistene, mens Nesser plasserer dem under

kategorien «protégé». Radikaliseringen til denne gruppen skyldes ofte frustrasjonen rundt undertrykkelsen av muslimer. De samarbeider tett med lederne, er betrodd og får viktige oppgaver – men er under dem på rangstigen. Til tross for at de ofte er velutdannet og intelligente, har de også en tendens til å bli manipulert av organisasjonens ledere (Bjørge, 2011, s. 280).

Majoriteten av de radikalisererte fremmedkrigerne fra Europa fungerer hovedsakelig som støttefunksjoner, og tilskrives verken viktige oppgaver i planleggingen eller gjennomføringen av angrep. Dette kjennetegner kategorien «medløper», som begge typologiene trekker frem. Medløpere motiveres ikke av ideologi, men har en tendens til å «følge strømmen» eller være på feil sted, med feil mennesker, til feil tid (Nesser, 2018, s. 17). De har ofte et behov for anerkjennelse og aksept, og et ønske om tilhørighet og vennskap, hvilket gjør det lett å lede dem til deltakelse i terrorgrupper (Bjørge, 2011, s. 281). Den siste typen de to terrorforskerne trekker frem, er «de utilpassede» i Nessers typologi, og «de sosialt frustrerte» i Bjørgos. For denne kategorien utgjør personlig ulykke en stor del av radikaliseringen, og knytter seg til ekstremistgrupper for å løse personlige problemer. Personer i denne kategorien er mer sårbare enn andre fremmedkrigere på grunn av deres svake personlighet og at de fungerer dårlig sosialt. I tillegg har de ofte opplevd diskriminering og mobbing, og har en kriminell bakgrunn (Bjørge, 2011, s. 283).

Tre av Bjørgos kategorier – ideologiske aktivister, medløpere og de sosialt frustrerte – samsvarer med Nessers typologi. Mens Nesser har kategorien «protégé», har Bjørge utformet «eventyrerne» som i stor grad omfavner de som tiltrekkes av vold, våpen og krig, og som involverer seg i voldelig ekstremisme for å oppleve spenning (Christensen & Bjørge, 2017, s. 24). Flertallet av norske fremmedkrigere plasseres under kategoriene «utilpassede»/«sosialt frustrerte» og «medløpere», men det finnes imidlertid også både «entreprenører» og «eventyrere» i det norske jihadist-miljøet (Christensen & Bjørge, 2017, s. 24).

Typologiene gir innsikt i radikaliseringsprosessen blant europeiske fremmedkrigere, og gir dermed nyttig innsikt i hvorfor mennesker knytter seg til terrorgrupper. Verken Nesser eller Bjørge poengterer hvorvidt studien bygger på menn eller kvinners deltakelse i terrorvirksomhet. Dog er det rimelig å anta at typologiene i hovedsak gjelder menn, nettopp fordi feltet tradisjonelt har vært dominert av dette kjønn. Siden 2013 har imidlertid stadig flere kvinner knyttet seg til terrororganisasjoner som IS, Al-Qaida, Boko Haram og Al-

Shabaab (Bakker & Leede, 2015, s. 3; Christensen & Bjørge, 2017, s. 18). I 2016 utgjorde kvinner 20 prosent av de vestlige fremmedkrigerne i Den islamske staten (Gaub & Lisiecka, 2016, s. 1) Hvilke faktorer bidrar til at vestlige kvinner reiser til IS-kontrollerte områder?

2.3.2 Kvinnens motiv for migrasjon til Syria

Som vi har sett i det ovenstående, er det en rekke faktorer som kan føre til at mennesker knytter seg til voldelig ekstremisme. Mye av den tidligere forskningen på feltet er mannsdominert, da det ikke var vanlig å studere kvinnelige terrorister før i 2011. Likevel, har en rekke forskere de siste årene undersøkt hvorfor vestlige kvinner trekker mot kalifatet. For å belyse forskningsspørsmålet om hvordan mediene framstiller IS-kvinner, vil det være relevant å kaste et blikk på årsakene til kvinnenens deltakelse i terrororganisasjonen.

Noen forskere hevder at kvinner har en tendens til å knytte seg til IS av personlige årsaker, hvilket står i sterk kontrast til mannlige fremmedkrigere som anses å være drevet av politikk og ideologi (German & Pennington, 2019, s. 42; Cunningham, 2010, s. 186). Kvinnens problematiske fortid, familieforhold, uventede graviditeter og søken etter kjærlighet er faktorer som ofte blir nevnt. Med utgangspunkt i analysen av Malika El-Aroud, en kvinnelig aktivist med tilknytning til al-Qaida, hevder Mia Bloom at vestlige jenter ofte blir introdusert for religiøse og hederlige liv av sine ektemenn, gjerne kort tid etter bryllupet (2011, ref. i Kollárová, 2016, s. 150). Ifølge Lia og Nesser søker noen kvinner også til IS på grunn av sterkt press og høye forventninger av familien i hjemlandet. Som fremmedkrigerhustruer vil ikke kvinnene lenger være bunnet av troskapsbånd til sine fedre og eldre brødre, fordi kalifen trer inn i rollen som kvinnens autoritet: «For kvinnene representerer jihadreisen paradoksalt nok et opprør fra patriarkatet og en flukt fra kvelende familieautoriteter» (Lia & Nesser, 2014, s. 411). Ved å knytte seg til terrororganisasjoner, blir kvinnene frigjort fra foreldrenes press og forventninger om hvem de skal gifte seg med. I kalifatet kan kvinner gifte seg på tvers av etnisitet, noe som åpner muligheten for samboerskap og kjærlighet som både ville vært ulovlig og umulig på hjemstedet (Lia & Nesser, 2014, s. 411).

Susanne Schröter, leder ved Frankfurt Research Center on Global Islam, er imidlertid klar på at IS-kvinner ikke bør avfeies som håpløse romantikere. Hun hevder at: «The women of IS may have partly been attracted by romantic ideas of finding a soul mate, but like the male jihadists, they also see themselves as part of a grand movement that will completely change

the world» (Bakker & de Leede, 2015, s. 6). Institute for Strategic Dialogue i England har analysert vestlige IS-kvinneres Twitter og Facebook-kontoer i et forsøk på å kartlegge årsakene til migrasjonen. Forskningsfunnene viser at kvinner i hovedsak trekkes mot Syria av tre årsaker – trusselen mot muslimer, forårsaket av vestlig politikk og angrep, dannelsen av det islamske kalifatet og jakten på identitet (Kollárová, 2016, s. 152). Erin Saltman og Melaine Smith, som også har forsket på kvinners motivasjon for terrordeltakelse, presenterer på sin side en rekke ulike push- og pullfaktorer. Med pushfaktorer menes underliggende sosiale, kulturelle og politiske egenskaper ved et samfunn som bidrar til å «pushe» sårbare individer inn i stien mot voldelig ekstremisme (United Nations, 2019, s 23). Pushfaktorene Saltman og Smith har kartlagt for kvinner handler om følelsen av å være isolert i en vestlig kultur, følelsen av undertrykkelse mot- eller angrep på det muslimske samfunnet, og sinne og frustrasjon over internasjonal passivitet (2015, s. 9).

Alle mennesker gjennomgår en identitetsdannelse i ungdomsårene. Unge forsøker ofte å definere seg selv ut fra samfunnet de er en del av. Ifølge Saltman og Smith handler det i stor grad om hvor mennesker føler at de hører hjemme, og hvor de føler at de ikke hører hjemme (2015, s. 9). Etniske minoriteter bosatt Vesten kan oppleve dette som ekstra vanskelig, spesielt for muslimske kvinner som velger å bruke hijab eller niqab. De understreker imidlertid at følelsen av isolasjon ikke gjør noen til en jihadist men at det kan gi en følelse av avstand fra kulturen og samfunnet man lever i, og dermed etterlate et individ mer sårbart for radikaliserings (Saltman & Smith, 2015, s. 10). FN trekker også frem følelsen av manglende tilhørighet som en mulig årsak til at mennesker søker til IS: «A feeling that by joining the fight in the Syrian Arab Republic they have nothing to lose and everything to gain» (United Nations, 2019, s. 7). I likhet med mannlige fremmedkrigere, forteller også vestlige IS-kvinner om undertrykkelsen av muslimer internasjonalt. Dette kan settes i sammenheng med den postkoloniale feministiske teorien, som søker å redegjøre for hvordan rasisme og langvarige politiske, økonomiske og kulturelle konsekvenser av kolonialismen påvirker ikke-vestlige kvinner i dag. «Post-colonial feminists argue that a historical weakness of liberal/imperialist feminism theories and practices has been their racist, patronizing attitude towards women of color who have been seen less as allies and agents and more as victims in need of rescue» (Skare Orgeret, 2018, s. 5). I studien til Saltman og Smith vises det til en rekke internasjonale konflikter som har blitt oppfattet som et angrep på det muslimske samfunnet Ummah (2015, s. 11). «ISIS central media and decentralised supporters of ISIS have cultivated a large body of propaganda that contain disturbing images showing children who have been injured or killed

in violent conflict, creating strong emotionally charged narratives» (Saltman & Smith, 2015, s. 11). Slik propaganda kan påvirke radikaliseringsprosessen ved at det vekker følelsen av urettferdighet mot det muslimske samfunnet og forsterker bildet av 'oss' og 'dem'. En slik retorikk rettferdiggjør vold mot den tilsynelatende onde fienden, som i dette tilfellet er vestlige makter. Mange kvinnelige muslimer kjenner på økende sinne og frustrasjon over at Vesten ikke beskytter det muslimske samfunnet fra slike angrep, hvilket ifølge Saltman og Smith er en viktig faktor som «pusher» dem til å forlate Vesten (2015, ss. 12-13).

I tillegg til pushfaktorene kan også individuelle pullfaktorer, som ofte refererer til de positive egeneskapene og fordelene ved en ekstremistisk organisasjon, trekke mot kalifatet (United Nations, 2019, s. 24). Den første pullfaktoren som Saltman og Smith trekker frem som dominerende blant vestlige kvinner, handler om at vestlige IS-migranter er overbevist om at det er deres obligatoriske og religiøse plikt å reise til Syria. I tillegg har erklæringen av kalifatet lokket mange vestlige kvinner til IS-kontrollerte områder. «Females joining the ISIS movement are not only rejecting the culture and foreign policy of the West they leave behind; they are also embracing a new worldview, cultivated by ISIS» (Saltman & Smith, 2015, ss. 13-14). En av de største trekkfaktorene for kvinner er imidlertid behovet for tilhørighet, søsterskap og fellesskap, hvilket mange ikke opplever i det vestlige samfunnet (Saltman & Smith, 2015, s. 15). Saltman og Smith poengterer også at mange unge reiser til Syria med en forestilling om å finne kjærlighet i kalifatet.

Kvinnens motivasjonsfaktorer for deltakelse i IS er dermed i stor grad lik mennenes, hvor begge kjønn opplever en frustrasjon knyttet til undertrykkelsen av det muslimske samfunnet samtidig som søken etter tilhørighet står sentralt. Det tyder på at både menn og kvinner drives til Syria av løftet om et eventyrlig og religiøst liv, som oppfyller behovet for spenning og gir livet mening (Ali, 2015, s. 15). Til tross for at IS for utenforstående representerer død og ødeleggelse, tilbyr samme staten en mulighet til å delta i noe som gir livet mening for dens tilhengere (Christensen & Bjørge, 2017, s. 21).

2.4 Kvinnens rolle i kalifatet

For å kunne forstå mediens innramming av IS-kvinner, er det avgjørende med en innsikt i kvinnens liv og rolle i kalifatet. I begynnelsen av 2015 publiserte terrororganisasjonen manifestet *Women of the Islamic State: Manifesto and Case study*, hvilket gir et innblikk i

hvilke retningslinjer kvinner i IS-kontrollerte områder må forholde seg til (Ali, 2015, s. 13). Manifestet hevder at kvinner og menn ikke er like, og at kjønnene har ulike oppgaver innenfor islam. Kvinner får bare forlate huset ved ekstraordinære omstendigheter, som for å lønne jihad når menn ikke er tilgjengelig eller for å studere religion – og da må de være tildekket. Manifestet understreker også kvinners grunnleggende roller, hvilket er å bli mor, tjene sin mann, og oppdra barn i råd med IS sin ideologi (Ali, 2015, s. 13; Azeez, 2019, s. 117). Bakker og de Leede skriver at:

One online article, posted by a “sister” entitled “Women’s role in jihad”, explains that the role of women is not one of actively fighting, unless absolutely necessary [...] Women who want to join the jihad should express their support in other ways (2015, s. 8).

Kvinnens hovedoppgave er dermed ikke å delta på slagmarken, men heller å tilrettelegge og passe på de mannlige krigerne. Det innebærer blant annet å lage mat som gir krigerne nok energi til å være iherdige i kamp, å reparere ødelagte klær og ta seg av skadde. I tillegg er det kvinnenens oppgave å oppdra barn til å bli IS-krigere, og å oppmuntre andre til å knytte seg til jihad (Bakker & de Leede, 2015, s. 8). Noen forskere hevder imidlertid at kvinner i kalifatet er mer aktive i krigføringen enn manifestet tilsier og IS-kvinnene selv forteller. Ifølge Europol tilskrives kvinner i økende grad mer operasjonelle roller innenfor jihadistiske terrorvirksomheter, blant annet som rekrutterer (2016, ref. i Azeez, 2019, s. 117). Kvinner kan også være aktive deltakere i islamistisk opprør, både i form av soldater, bombere, lokistikkkoordinatorer og spioner (Loken & Zelenz, 2017, s. 45). Mia Bloom hevder at islamistiske organisasjoner stadig oftere benytter kvinner i terrorangrep fordi deres angrep har en tendens til å være mer vellykkede og har høyere drapstall enn menn på grunn av overaskelseelementet som medfølger (2011, s. 7).

Til tross for at noen IS-kvinner deltar aktivt i krigføringen, er det rimelig å anta at de fleste kvinnene i stor grad tildeles husmorsoppgaver i kalifatet. Det er imidlertid viktig å poengtere at disse rollene ikke er mindre betydningsfulle enn mennene sine oppgaver. Kvinner spiller viktige roller som indirekte støtter krigføringen, og kvinner er dermed ikke passive ofre selv om de ikke er aktive krigerne.

2.5 Hjemme igjen – hva nå?

I det ovenstående har jeg tatt historien og virksomheten til IS i nærmere øyesyn, samt kastet et blikk på vestlige fremmedkrigere som reiser til Syria for å knytte seg til terrororganisasjonen. Det har blitt redegjort for den historiske utviklingen av frivillige krigere, samt hvilke faktorer som påvirker radikaliseringsprosessen til unge menn og kvinner. Det er tydelig at IS utgjør en global sikkerhetstrussel på grunn av sin ideologi og voldelige praksis, hvilket også fører til en bekymring knyttet til radikalisererte, vestlige fremmedkrigere. Europol hevdet i 2018 at den største terrortrusselen i Sørøst-Europa var knyttet til hjemvendte fremmedkrigere, hvilket også kan tenkes gjeldene for andre europeiske land hvor statsborgere har knyttet seg til IS (United Nations, 2019, s. 21). Et spørsmål som ofte reises i offentligheten er derfor hvordan vestlige myndigheter skal forholde seg til fremmedkrigere som returnerer til hjemlandene sine.

Fremmedkriegers motivasjon for å returnere til Vesten er svært varierende. Noen var ikke forberedt på brutaliteten og grusomhetene som blir begått, andre er skuffet over livet under kalifatet, mens enkelte vender tilbake til hjemlandet med et mål om å utføre terrorangrep. Kvinner har en tendens til å reise fra Syria fordi mennene deres har blitt drept, eller av familierelaterte- eller medisinske årsaker (Mehra, 2016, s. 8). Uavhengig av hvorfor fremmedkriegerne returnerer, vil myndighetene stå overfor en rekke utfordringer. Mannlige fremmedkrigere har ofte kriget på slagmarken og utført alvorlige voldshandlinger, og kan derfor være sterkt preget av en kamptankegang som kan føre til at terskelen for å utføre vold og drap i Vesten også blir lavere (Radicalisation Awareness Network (RAN)), 2017, s. 23). Kvinner som har levd i IS-kontrollerte områder har ofte knyttet sterke bånd til andre likesinnende. Til tross for at kvinnene returnerer hjem, vil konflikten i Syria fortsette. Carolyn Hoyle, Alexandra Bradford og Ross Frenett hevder at: «It is reasonable to assume that the returnees would be affected were any of their friends who remain within ISIS is killed. These deaths could potentially trigger the women to become further radicalised and carry out acts of violence in the West» (2015, s. 37). Barn kan være traumatiserte etter å ha levd under brutale forhold, preget av krig og konflikt (Christensen & Bjørge, 2017, s. 31). Tilbakevendte fremmedkrigere utgjør dermed en sikkerhetstrussel i Vesten på grunn av deres ideologiske tankegang og forbindelser til internasjonale terrornettverk, samt deres erfaringer og traumer fra livet i kalifatet (RAN, 2017, s. 23).

Bekymringen rundt fremmedkrigere førte til at FNs sikkerhetsråd besluttet å kriminalisere enkeltpersoners deltakelse i ikke-statlige, væpnede konflikter i utlandet. Resolusjon 2178, «Foreign Terrorist Fighters», ble vedtatt i 2014 for å forhindre at vestlige borgere skulle slutte seg til terrororganisasjoner som IS (Christensen & Bjørgo, 2017, s. 15). I Norge er denne fremmedkrigerbestemmelsen nedført i straffeloven § 145, og lyder slik:

§ 146. Deltakelse i militær virksomhet i væpnet konflikt i utlandet; Den som på rettsstridig måte deltar i militær virksomhet i en væpnet konflikt i utlandet, straffes med fengsel inntil 6 år, med mindre vedkommende deltar på vegne av en statlig styrke.

Norske myndigheter innførte i 2013 en strengere terrorlovgivning enn FNs resolusjon, fordi den både gjelder forberedelseshandlinger til terror, i tillegg til «deltakelse i, og støtte til terrororganisasjoner (Christensen & Bjørgo, 2017, s. 14).» Bestemmelsen er nedfelt i § 136 a:

§ 136 a. Straff for deltakelse mv. i en terrororganisasjon. Med fengsel inntil 6 år straffes den som danner, deltar i, rekrutterer medlemmer eller yter økonomisk eller annen materiell støtte til en terrororganisasjon, når organisasjonen har tatt skritt for å realisere formålet med ulovlige midler. Medvirkning straffes ikke.

Straffelovningen tilsier dermed at norske statsborgere som enten forsøker å reise ut, reiser ut, deltar i eller rekrutterer medlemmer til en terrororganisasjon, vil straffeforfølges ved hjemkomst til Norge (Christensen & Bjørgo, 2017, s. 14). Etter fallet av Den islamske stat i 2014, var det forventet at nærmere 30 prosent av fremmedkrigere skulle returnere til Europa (Christensen & Bjørgo, 2017, s. 19). PST antar at omtrent 40 av de 100 antatte syriaferne fra Norge har returnert, hvorav de fleste ankom i 2014 og 2015 (PST, 2017, ref. i Christensen & Bjørgo, 2017, s. 20). Det er flere mulig årsaker til at færre norske statsborgere returnerte fra IS' territorium i 2016 og 2017, hvorav lovendringen i 2013 kan være en medvirkende faktor. Christensen og Bjørgo hevder at lovendringen kan ha ført til at norske fremmedkrigere som ønsket å trekke seg ut, ikke lenger så på hjemreise som en mulig utvei (2017, s. 17).

Når fremmedkrigere returnerer til Norge, gjør PST en individuell vurdering av hvilken potensiell trussel hver enkelt kan tenkes å utgjøre (PST, 2014, s. 6). Til tross for at FNs resolusjon skal bidra til å effektivisere straffeforfølgingen av returnerte fremmedkrigere, er det ofte manglende bevis i slike tilfeller (Mehra, 2016, s. 18). Det kan være vanskelig for vestlige myndigheter å vite sikkert hvilke roller fremmedkrigerne har hatt i kalifatet. Den norske lovendringen omfatter imidlertid flere sider av terrordeltakelsen, hvilket har ført til at de fleste returnerte fremmedkrigerne fra 2014 og 2015 har blitt siktet, tiltalt eller dømt

(Christensen & Bjørge, 2017, s. 17). I 2019 ble den første kvinnen i Norge dømt for IS-deltakelse i Oslo tingrett. Ifølge påtalemyndigheten ble kvinnen pågrepet da hun var på vei fra Nordfjordeid til Syria for å gifte seg med en norsk-somalisk fremmedkriger i 2017. Kvinnen ble etter § 136 a dømt til to år og ni måneders fengsel for deltagelse og for å ha gitt økonomisk støtte til terrororganisasjonen – uten å ha vært i IS-kontrollerte områder (NTB, 2019). Det faktum at kvinnen ble straffeforfulgt uten å ha vært i kalifatet, er et tydelig eksempel på at den norske lovgivningen omfatter flere sider av terrordeltakelsen, og ikke bare de som fysisk kriger på slagmarken.

2.6 Pressens makt – mediernes innramming av virkeligheten

Hovedfokuset for denne oppgaven er hvordan kvinnene i terrororganisasjonen fremstilles i norske aviser, og det vil dermed være nyttig å dykke dypere inn i norsk presse – journalistikkens rolle og innramming av nyheter.

Journalistikk defineres som «en moderne institusjon som innhenter, bearbeider og formidler informasjon som gjør krav på å være sann, og som kan være demokratisk relevant» (Eide, 2011, s. 10). Journalistikken spiller en stor og viktig rolle i dagens samfunn, og er viktige for de demokratiske prinsippene om ytringsfrihet, informasjonsfrihet og trykkefrihet. «Pressen har en demokratisk og kulturell rolle – som informasjonsformidler, som overvåker og som arena for den samfunnsdebatten som er så helt nødvendig i et demokrati» (Brurås, 2020, ss. 37-38). Dermed tilskrives pressen et samfunnsoppdrag, hvilket er nedfelt i Vær Varsom-plakatens første kapittel:

1.2. Pressen ivaretar viktige oppgaver som informasjon, debatt og samfunnskritikk. Pressen har et spesielt ansvar for at ulike syn kommer til uttrykk. 1.4. Det er pressens rett å informere om det som skjer i samfunnet og avdekke kritikkverdige forhold. 1.5. Det er pressens oppgave å beskytte enkeltmennesker og grupper mot overgrep eller forsømmelser fra offentlige myndigheter og institusjoner, private foretak eller andre (Pressens Faglige Utvalg, 1936/2015).⁴

Det fremkommer av dette at massemediernes hovedoppdrag er å gi informasjon til publikum, skape debatt og opptre som kontrollører overfor forvaltningen. Befolkningen har rett til å vite om saker av samfunnsmessig betydning, og det er pressens oppgave å opplyse om det. Til

---

⁴ Vær Varsom-plakaten ble først lansert i 1936, men har senere blitt revidert en rekke ganger, hvorav den siste gangen er 12.06.2015.

tross for at mediene også har en underholdningsfunksjon, er det imidlertid nyheter som er journalistikkens viktigste byggestein (Handgaard, Simonsen, & Steensen, 2017, s. 38). Men hva skal til for at en hendelse blir til en nyhet?

2.6.1 Å skape nyheter

Hver eneste dag kan publikum lese om hendelser som skjer i inn- og utland, både i papiraviser og på nett. Hågvar skriver at: «Verden er et kontinuum av sosiokulturell praksis som hver dag skal oversettes til avisdiskurs. Men i avisdiskursen dreier det seg om enkelthendelser og punktnedslag. Virkeligheten består nemlig ikke av nyheter; dem må avisene skape selv ut fra den virkelighet de har til rådighet» (Hågvar, 2003, s. 34). Brynjulf Handgaard, Anne Hege Simonsen og Steen Steensen hevder at det er tre type faktorer som skaper en nyhet: de journalistfaglige, kommersielle og demokratiske kvalitetene. Det innebærer at en nyhet må være faktabasert og aktuell, samtidig som den er salgbar. I tillegg krever både publikum og myndigheter at mediene formidler budskap av betydning for demokratiet (Handgaard, et.al., 2017, ss. 40-42). I arbeidet med nyheter må journalister foreta et utvalg av den sosiokulturelle praksis og representere den gjennom enkelttekster. Nyheter er derfor ikke noe som skjer, men noe som skapes gjennom avisprodusentenes diskursive praksis, mener Hågvar (2003, s. 34).

En hendelse må oppfylle ulike kriterier for å være nyhetsverdig. I Norge omtales ofte nyhetskriteriene som VISAK, hvilket står for vesentlighet, identifikasjon, sensasjon, aktualitet og konflikt. Førstnevnte er det tyngste nyhetskriteriet, og er sterkt forankret i pressens samfunnsansvar. At en nyhet er vesentlig innebærer at nyheten angår publikum, enten direkte eller indirekte, fordi det er av samfunnsmessig betydning (Handgaard, et.al., 2017, ss. 44-45). Identifikasjon innebærer at folk kan identifisere seg med personene eller problemstillingen som presenteres, noe som er en viktig faktor for at en nyhetssak skal vekke interesse hos leseren. Handgaard, Simonsen og Steensen skriver at: «For å skape identifikasjon jakter journalister regelmessig etter såkalte caser til sakene sine, enkeltpersoner som kan representere heltene eller ofrene i en sak, og som publikum kan kjenne seg igjen i» (2017, s. 50). I journalistikken benytter journalistene ofte nærhet synonymt med identifikasjon, og har en tendens til å skille mellom det nære og det fjerne – land og mennesker utenfor Vesten blir ofte fremmedgjort i medienes framstilling (Handgaard, et.al., 2017, s. 52). Dersom alt er som det pleier har saken ingen nyhetsverdi – det må være et avvik fra normalen, hvilket ligger i begrepet om sensasjon. John W. Kingdon definerer sensasjonelle begivenheter slik: «A

focusing event is a sudden, attention-grabbing event that draws public awareness to an issue [...] When something becomes a focusing event, debates and discussions surrounding certain policy topics markedly increase and receive greater media attention» (1995, ref. i Kearns, Betus, & Lemieux, 2019, s. 6). Sjokkerende hendelser tilskrives dermed stor medieoppmerksomhet. Både Elshain og Elisabeth Eide hevder at kvinner i krig og konflikt kan anses som en sensasjon. Førstnevnte skriver at: «When a woman gets accused of an unusually dirty deed, we are shocked» (1995, s. 179), mens Eide påpeker at kvinner som gjør seg bemerket innenfor felt vi vanligvis forbinder med menn, ofte blir omtalt som «omvandrende sensasjoner» (1999, s. 58, ref. i Hågvar, 2017, s. 149). Dermed sier journalistene indirekte at dette avviker fra 'kvinner flest' – et avvik fra normalen og dermed en hendelse med nyhetsverdi. Aktualitetskravet handler om at nyhetene skal være relevante her og nå. Det siste nyhetskriteriet er konflikt, og kan ifølge Handgaard, Simonsen og Steensen forstås på minst to måter: konfliktene i samfunnet og konflikt som drivkraft i en journalistisk framstilling. Konflikter skaper spenning i nyhetsstoffet, og kan både være en ytre konflikt mellom ulike parter eller indre konflikter om dilemmaer enkeltpersoner eller organisasjoner opplever i hverdagen (Handgaard, m.fl., 2017, s. 57).

Massekommunikasjonsforsker Denis McQuail hevder det er en vesentlig forskjell i hvordan publikum flest forstår nyhetsproduksjon, og hvordan det kan se ut fra et medieteoretisk perspektiv (McQuail, 1994, s. 274, ref. i Hågvar, 2003, s. 35). For å tydeliggjøre dette har han utformet to modeller, hvorav den første knyttes til et journalistisk syn og handler om hvordan mediene forsøker å overbevise publikum om at den normale nyhetsproduksjonen ser ut. Den består av følgende sekvenser: hendelser → nyhetskriterier → nyhetsrapport → nyhetsinteresse. Denne modellen tar utgangspunkt i at det skjer noe uforutsett som journalister måler opp mot sine nyhetskriterier, de rapporterer om hendelsen og publikum responderer ved å vise interesse eller ikke (Hågvar, 2003, s. 35). Kommunikasjonsforskeren mener imidlertid at modellen ikke gir et riktig bilde av hvordan prosessen egentlig foregår, og presenterer dermed følgende teori knyttet til nyhetsproduksjonen: nyhetsinteresse → nyhetskriterier → hendelser → nyhetsrapport (McQuail, 1994, s. 274, ref. i Hågvar, 2003, s. 35). Istedenfor at hendelsene skjer først, er det publikums interesser hva gjelder både type saker og presentasjonen av dem som danner utgangspunktet for hva som skal publiseres (Hågvar, 2003, s. 35). Hågvar argumenterer for at dette gjør at sakene først og fremst blir formet «ut fra det enkelte mediets rutiner og praksiser, og med mindre vekt på den faktiske sosiale virkeligheten og ideer om hva publikum egentlig trenger å få vite (2003, s. 35).» På

den måten påvirkes det journalistiske stoffet også av de sosiale omgangsformene i en redaksjon, den interne kulturen og de tenkemåter som følger den, hvilket gjør at måten nyheter produseres på kan variere mellom ulike aviser (Hågvar, 2017, s. 51). De fleste norske riksmidier forholder seg til VISAK-kriteriene, men hva som oppfyller kriteriene er ikke nødvendigvis det samme i de ulike redaksjonene. Journalister må nemlig også tilpasse nyhetsstoffet etter avisens målgrupper. Saksprosaprofessor Johan L. Tønnesson definerer en modelleser som «det settet av kompetanser som forfatteren forutsetter hos mottakeren eller bygger opp hos denne i løpet av teksten (2002, ref. i Hågvar, 2017, s. 53.)» En modelleser av en tabloidavis, som ofte forbindes med underholdning og sensasjonsmakeri, forventer sannsynligvis annet innhold enn en leser av en mindre tabloidpreget avis. Dette påvirker hva avisene anser som nyhetsverdige hendelser, og dermed også hva som blir til nyheter og hvordan det vinkles.

2.6.2 Framing

Til tross for at sannferdighet og objektivitet regnes som viktige journalistiske idealer, har vi i det ovenstående sett at journalistikk i stor grad handler om å velge hvilke deler av virkeligheten som skal trekkes frem. I 1974 utformet Erving Goffman begrepet «Frame Analysis», som refererer til framing eller innramming av et budskap. Goffmann hevder at alle hendelser kan presenteres med forskjellige fokus, og understreker at hvert individs erfaringer utgjør ulike 'skjemaer', eller verdensbilder, som vil påvirke hvordan mennesker forstår et budskap (Goffman, 1986, ss. 8-9). Som en videreutvikling av Goffmans psykologiske teori, presenterte medieforsker Gaye Tuchman i 1978 speilmetaforen, hvilket handler om at mediene speiler samfunnet. Hun poengterte imidlertid at et speil kan vendes i ulike retninger, og det som reflekteres vil avhenge av hvor den som holder speilet står (1978, s. 1; Handgaard, m.fl., 2017, s. 41). Medieforsker Robert M. Entman påpekte at det manglet en forklaring på hvordan rammer dannes og hvilke effekter det kan ha på publikum, hvilket han forsøker å kartlegge i sin begrepsdefinisjon: «To frame is to select some aspects of a perceived reality and make them more salient in a communicating text, in such a way as to promote a particular problem definition, causal interpretation, moral evaluation and/or treatment recommendation for the item described» (Entman, 1993, s. 52). Teorien trekker fram rammers ulike funksjoner: å definere problemer, kartlegge årsaker, gjøre moralske vurderinger og foreslå en behandling eller et middel. Entman forklarer dette ved å vise til et eksempel fra terrorangrepet mot World Trade Centre 11. september 2001, hvor den problematiske effekten var tusenvis av sivile dødsfall og årsaken knyttet til Taliban-regjeringen i Afghanistan og terrornettverket al-

Qaida. Den moralske vurderingen er fordømmelsen av agentene som onde, mens middelet er USAs tilsvarende om å erklære krig mot terror (Entman, 2004, s. 6).

Entman bruker begrepet innramming om den aktive og interaktive prosessen, der seleksjon og vektlegging står sentralt. Gjennom utvelgelsen av saker bestemmer journalister hva som blir til nyheter og hva som uteblir, samtidig som de har makt til å bestemme hvilke sider av saken som fremmes. Steen Steensen skriver at;

Vinkling, valg av kilder, ordvalg, bildevalg etc. gjør at journalistikk alltid representerer et bestemt blikk på virkeligheten. Hvilke temaer man som journalist velger å fokusere på – i det hele tatt hva de ulike redaksjonene mener er egnede områder å jobbe journalistisk med – gjør dessuten at det bare er visse sider av virkeligheten journalistikken beskjeftiger seg med (2016, s. 16).

Journalisters kilde-, bilde- og språkbruk kan dermed bidra til å ramme inn nyhetene på en bestemt måte. Hvem som kommer til orde og hvilken side av saken som vektlegges mest i en presstekst kan ha stor påvirkning på dens betydning. Det samme kan artiklenes oppbygning og utforming – nyhetsartikler bygges ofte opp etter en omvendt pyramide, hvor det viktigste innholdet presenteres først og påfølgende poeng sorteres etter fallende viktighet. På den måten kan sjanger, tittel, ingress og videre oppbygning implisere hvilken side av saken som anses som viktigst, hvilket igjen kan sette føringer for leserens forståelse av teksten.

Flere medie- og tekstforskere, deriblant Teun van Dijk og William A. Gamson, argumenterer for at pressen ikke bare setter dagsorden, og derav bestemmer hva befolkningen skal ha en mening om, men at mediene også gjennom bruken av nyhetsrammer bestemmer hvordan publikum skal oppfatte virkeligheten (1991, s. 244; 1988, ss. 163-164). Hvordan journalistene rammer inn nyheter, bærer også i et ønske om hvordan mottakeren skal oppfatte saken. I 1973 utviklet Stuart Hall teorien om koding og dekodning av medietekster, hvilket la vekt på at kommunikasjon var mer enn kun en direkte overføring av et budskap. Hall poengterte at budskapet dannes hos mottaker (Hall, 1973, ref. i McQuail, 2010, s. 66). Teorien førte til at publikum ble ansett som aktive fortolkere av medienes budskap snarere enn passive mottakere, hvilket åpnet en ny epoke for medieeffektforskere. Alle lesere dekker imidlertid et budskap på ulike måter, med utgangspunkt i egne erfaringer og kulturelle bakgrunn. Likevel, kan normer, begreper og assosiasjoner som er felles innenfor et gitt samfunn

påvirke hvordan teksten oppfattes av mottakerne. Dette kan journalister dra nytte av i sin rapportering for å styre mottakerenes oppfatning av teksten.

Claes H. de Vreese hevder at nyhetsinnramming kan få konsekvenser både på mikro og makro-nivå. «An individual level consequence may be altered attitudes about an issue based on exposure to certain frames. On the societal level, frames may contribute to shaping social level processes such as political socialization, decision-making, and collective actions» (de Vreese, 2005, s. 52). Dennis Chong og James N. Druckman har i sin studie funnet at det kun krever små endringer i en framstilling for å gi store forskjeller i publikums meninger om temaet. De eksemplifiserer det med framstillingen av en hatgruppe – offentlighetens mening vil variere ut fra om journalister rammer gruppen og deres handlinger inn som et spørsmål om ytringsfrihet eller som en sikkerhetstrussel (Chong & Druckman, 2007, s. 104). Cong og Druckman hevder derfor at journalistene har stor makt over publikum og deres virkelighetsforståelse.

2.6.3 Annengjøring – ‘oss’ og ‘dem’ som ‘verdige’ og ‘uverdige ofre’

Elisabeth Eide hevder at mediene står overfor to valg i rapporteringen av konflikter: de kan enten bidra til en viss identifikasjon på tvers av murer og politikernes fiendebilder, eller de kan styrke den mistroen som allerede finnes ‘der ute’ (Eide, 2002, s. 24). Dette kan ses i sammenheng med teorien om «othering», eller «annengjøring» på norsk, som ble utviklet av Gayatri Spivak i 1985 og handler om prosessen der et imperie skaper sine ‘andre’ (Eide & Simonsen, 2007, s. 9). Medieforsker Elfriede Fürsich skiller mellom to typer annengjøring blant journalister: representasjon av minoriteter som ‘andre’ i en nasjon og framstilling av internasjonale forhold, konflikt og kultur (2010, s. 116). Førstnevnte refererer til mediens framstilling av minoriteter innenfor et gitt samfunn, som for eksempel Norge. Elisabeth Eide og Anne Hege Simonsen hevder at norsk presse tradisjonelt har framstilt minoriteter som andre, ikke-tilhørende, ikke-normale borgere av nasjonen, og at de på den måten har forsterket en offentlig diskurs som sementerer avstand mellom majoritetens ‘vi’ og ‘de andre’ (2007, ss. 9, 13). Forskningen deres, presentert i boka *Mistenkelige utlendinger: minoriteter i norsk presse gjennom hundre år*, viser at ‘de andre’ i norske aviser ofte har kulturelle røtter i flere land: «Dermed havner de i en mellomposisjon mellom det innenriks- og utenrikspolitiske feltet. Med ett bein inne i nasjonalstaten og ett bein utenfor hører de ikke riktig hjemme noe sted. De er fremmede og dermed mistenkelige (Eide & Simonsen, 2007, s.

17).» Videre poengterer de at 'de fremmede' kjennetegnes ved å være fjerne og nære på samme tid, ofte fordi de fysisk sett er nærmere og mentalt langt borte.

Mediedekningen av internasjonale hendelser, konflikter eller kulturer bidrar også til å skape et skille mellom 'oss og 'de andre', hevder Fürsich (2010, s. 117). Som nevnt i kapittel 2.7.1, har journalister en tendens til å fremmedgjøre land og mennesker utenfor Vesten ved å skille mellom det nære og det fjerne (Handgaard, m.fl., 2017, s. 52). Hendelser, historiere eller andre forhold som skjer i nærheten av publikum eller deres kulturelle bakgrunn, tilskrives større oppmerksomhet i mediene. Herbert Gans omtalte dette som etnosentrisme, hvilket innebærer at journalister forstår andre samfunn ut fra de kulturelle forståelsesrammene som preger deres eget samfunn, og hevdet derfor at amerikanske journalister rapporterer om hendelser fra en amerikansk vinkel (1979, ref. i Fürsich, 2010, s. 117; Bertelsen, 2018). Dette kan tenkes gjeldene også for norske journalister: gjennom å fokusere på 'de andre' forvalter mediene en forestilling om et 'vi', som trolig bygger på det norske samfunnets verdier.

Medienes skille mellom 'oss' og 'de andre' i dekingen av krig og konflikt, kan også bidra til fremstillingen av det Edward S. Herman og Noam Chomsky definerer som 'verdige' og 'uverdige' ofre:

A propaganda system will consistently portray people abused in enemy states as worthy victims, whereas those treated with equal or greater severity by its own government or clients will be unworthy. The evidence of worth may be read from the extent and character of attention and indignation (1988, s. 37)

Herman og Chomskys teori tar altså utgangspunkt i at mediene fremstiller mennesker som blir misbrukt i eller av fiendestater som verdige ofre, mens de som blir behandlet på samme måte av ens egen eller allierte stater blir sett på som uverdige ofre. Mediedekningen av de ulike ofrene er imidlertid svært ulik: verdige ofre tilskrives ofte vesentlig større oppmerksomhet i pressen og blir levendegjort i form av detaljerte og følelsesladde historier som vekker interesse og sympati blant leserne, samtidig som de ofte inneholder et krav om rettferdighet. De uverdige ofrene får mindre omtale og lite menneskeliggjøring (Herman & Chomsky, 1988, s. 39). Eksempler på fremstilling av verdige og uverdige ofre kan vi, blant annet, se i dekingen av den innledende fasen av krigen i Afghanistan, som oppstod som følge av terrorangrepene mot USA 11. september 2001. De verdige ofrene – amerikanerne som ble ofre for terrorangrepene – fikk massiv oppmerksomhet. Gjennom detaljert mediedekning av

hendelsen og bruk av dramatiske bilder av sørgende pårørende, ble publikum stadig minnet om ofrenes skjebner (Ottosen, 2007, s. 8). Den afghanske sivilbefolkningen ble ansett som krigens uverdige ofre, og til tross for at minst et like stort antall uskyldige mennesker mistet livet i amerikanernes bomber, var de relativt usynlige i pressen. «De skulle forbli anonyme, som ofre for en ‘utilsiktet bivirkning’ (collateral damage) i en ‘uunngåelig’ og ‘nødvendig’ krigshandling i ‘det godes tjeneste’» (Ottosen, 2007, s. 8).

2.7 Medienes innramming av kvinnelige krigere

Det fremkommer av det ovenstående at mediene, gjennom å velge ut nyheter og måten det presenteres på, har stor makt i dagens samfunn. For å belyse oppgavens forskningsspørsmål på best mulig måte, vil det være relevant å kaste et blikk på hvordan mediene tidligere har rammet inn nyheter om kvinnelige terrorister. I denne delen av oppgaven vil jeg presentere tidligere forskning på feltet med utgangspunkt i tre eksempler fra nyere tid – Muriel Degauque, Hayat Boumeddiene og kurdiske kvinnekrigere. Ettersom det er lite forskning på feltet i Norge, vil disse eksemplene ta utgangspunkt i mediedekningen i andre land.

2.7.1 Europas første selvmordsbomber

Muriel Deagauque, en belgisk konvertitt til islam, regnes som Europas første kvinnelige selvmordsbomber etter at bombevesten hennes eksploderte i Baquba i Irak i november 2005. Til tross for at ingen andre mistet livet i angrepet, har hendelsen fått stor medieoppmerksomhet verden over. Katherine Brown har analysert 139 nyhetsartikler om Deagauque og funnet at mediene i hovedsak har konstruert tre rammer av virkeligheten (Brown, 2011, s. 710). Brown hevder at Deagauques ekteskap med en muslim og ideen om at hun angivelig tok på seg hans «utenlandske identitet», står sentralt i medieframstillingen. En rekke av artiklene sammenlignet hennes liv før og etter hun møtte ektemannen for å tydeliggjøre hans innflytelse på hennes radikale oppførsel (Brown, 2011, s. 716). Den neste mediediskursen handler om Deagauques bakgrunn, og forklarer voldshandlingene gjennom tidligere traumer. Hennes interesse for gutter blir i stor grad sett på som årsaken til hennes sårbarhet for manipulasjon, hvilket innebærer at hennes konvertering til islam ikke er rasjonell (Brown, 2011, s. 716). Den siste konstruksjonen av virkeligheten bygger i stor grad på politikk og den pågående krigen mot terror fordi angrepet truer europeiske sikkerhetsområder. Til tross for at hendelsen er nyhetsverdig på grunn av at Deagauque både er kvinne og europeisk, poengterer Brown at mediene fokuserer på hennes muslimske

identitet fremfor disse karakteristikkenes. Atferden ble ansett som avvikende, og den kvinnelige terroristen beskrevet som «ikke-kvinnelig» og «ikke-europeisk».

2.7.2 Hayat Boumeddiene

Mellom 7. og 9. januar 2015 ble Île-de-France-regionen i Frankrike rammet av flere terrorangrep. Først ble lokalene til det franske, satiriske ukemagasinet Charlie Hebdo stormet av to svartkledde, maskerte menn etter å ha publisert Muhammed-karikaturer. Samtidig som franske politistyrker jaktet gjerningsmennene, brødrene Cherif og Said Kouachi, ble en politikvinne drept av en tredje terrorist, Amedy Coulibaly. Dagen etter tok han livet av en rekke gisler på et jødisk supermarked øst i Paris (Skare Orgeret, 2020). Terrorangrepene regnes som de mest dødelige i Frankrike siden 1961. Totalt mistet 17 mennesker livet, i tillegg til at samtlige gjerningsmenn ble drept av franske politistyrker. Coulibalys kone, Hayat Boumeddiene, ble mistenkt for å ha deltatt i terrorforberedelsene og ble raskt Frankrikes mest etterlyste kvinne. Navnet hennes ble nevnt i flere enn 700 nyhetsartikler de første seks månedene etter angrepet. Det finnes likevel lite vitenskapelig forskning knyttet til mediedekningen av Boumeddiene, men kommunikasjonsprofessor Carol Winkler har dykket dypere inn i mediens framstilling av henne, med hovedfokus på avisenes bildebruk. Winkler hevder at det dominerende bildet som skapes av Boumeddiene er at hun er farlig, ofte beskrevet som «black widow», «likely armed and dangerous», «believed to have been involved in the planning of the co-ordinated attacks», «playing a key role passing the messages as the plot took shape» og «the world's most wanted woman» (Winkler, 2018). Dette synet forsterkes gjennom pressens bildebruk. Winkler skriver at;

Photos include a shot of Boumeddiene, dressed in a burka, aiming a crossbow (...), a standard headshot taken by French criminal authorities (...), a close-up of Boumeddiene wearing a niqab and standing cheek-to-cheek with Coulibaly; and a screenshot from an ISIL video purportedly showing other Boumeddiene in a niqab and camouflage fatigues, holding an AK-47 and standing in formation with other ISIL fighters (2018).

Til tross for at Boumeddiene i stor grad beskrives som en farlig kvinne, påpeker Winkler at mediedekningen også bærer preg av en konverteringsfortelling. Flere avisoppslag kartla Boumeddienes fortid, helt tilbake til barndommen, for å bygge opp under dette narrative. Mediene beskrev ofte barndommen hennes som tøff – hun mistet moren sin i ung alder og vokste opp i flere fosterhjem, noe som mediene bygget historiene sine på for å understreke at

hun var sårbar for radikaliserings (Winkler, 2018). I tillegg ble det også brukt bilder fra livet før radikaliserings, hvor særlig et bilde av Boumeddiene og Coulibaly iført bikini og badetøy på stranda ble hyppig brukt. Dette understreker mediens historie om at den sorte enke har blitt utsatt for en identitetstransformasjon. Med utgangspunkt i Winklers funn, er det dermed tydelig at massemediene hovedsakelig skildrer Boumeddiene som farlig, samtidig som offerdiskrusen ikke er utelatt helt.

2.7.3 Kurdiske krigere

Den kurdiske militærstyrken YPG har siden 2012 engasjert seg i kampen mot IS. Gruppen inkluderer en kvinnelig bataljon, kalt Women's Defense Units, som har deltatt i konflikten i Syria på lik linje som de mannlige krigerne (Toivanen & Baser, 2016, s. 295). I 2016 bestod 35 prosent av de kurdiske styrkene av kvinner, noe som tilsvarer omtrent 15 000 soldater (Kollárová, 2016, s. 145). Kollárová har sammenlignet medieinnrammingen av IS-kvinner og de kurdiske kvinnene som kjemper mot IS, og funnet at gruppene framstilles på ulike måter. De kurdiske krigerne omtales som «utrolig modige» og «inspirerende heltinner» som kjemper mot terrororganisasjonen, mens IS-kvinnene i større grad omtales negativt, i form av at de er tildekket av niqab, undertrykt og fremmedgjort (Kollárová, 2016, s. 153). Dette understrekes ved å vise til at det amerikanske nyhetselskapet CNN utnevnte gruppen i 2014 til årets mest inspirerende kvinner for sin «modige rolle i krigen mot Den islamske stat» (2016, s. 146). Mari Toivanen og Bahar Baser har forsket på medierepresentasjonen av de kvinnelige kurdiske soldatene i britiske og franske medier i tidsrommet mellom januar 2014 og desember 2015. Funnene deres samsvarer med Kollárovás – ingen av nyhetsartiklene omtalte YPG-krigerne som terrorister, og bestod i stor grad av en forherligelse av virkeligheten (Toivanen & Baser, 2016, ss. 309-310). «As the media reports frequently stress, Kurdish women never wanted to kill, but ISIS are “vile human beings”, killing children and raping women, and therefore they have no other choice but to exchange their peacefulness and purity for violence» (Kollárová, 2016, s. 145). Studiene antyder at mediene plasserer de kurdiske kvinnene over kvinnene i IS, og dermed skaper et bilde av det gode og det onde, hvorav IS-kvinnene betraktes som ofre som trenger å reddes.

3.0 Metodisk tilnærming

I det ovenstående har vi tatt det teoretiske rammeverket i nærmere øyesyn. I dette delkapittelet skal jeg redegjøre for det forskningsdesignet som vil bli benyttet i dette

forskningsprosjektet. Videre vil prosessen knyttet til utvalget, informasjonsinnhenting og metodiske refleksjoner stå sentralt.

3.1 Forskningsdesign

Målet i ethvert forskningsprosjekt er å belyse det aktuelle temaet og besvare forskningsspørsmålet som stilles. Helge Østbye, Knut Helland, Karl Knapskog, Leif Ove Larsen og Hallvard Moe hevder at forskere tar i bruk ulike metoder for å finne de gode svarene (2013, s. 15). Forskningsfunnene avhenger i stor grad av framgangsmåten for innsamling og analyse av data, hvilket ligger i begrepet forskningsdesign. Innenfor samfunnsvitenskapen skiller det hovedsakelig mellom kvantitative og kvalitative undersøkelser, hvorav førstnevnte gir data i form av statistikk, mens empirien i kvalitative studier er tekstbasert (Grønmo, 2016, s. 22). Valg av metode avhenger blant annet av hva forskeren ønsker å finne ut av, og prosjektets problemstilling spiller dermed en viktig rolle for hvilken metodisk tilnærming som er mest hensiktsmessig å ta i bruk. Spørsmålet som ligger til grunn for denne oppgaven er: *Hvordan ble den såkalte IS-kvinnen fremstilt i norske medier?*

Problemstillingen danner utgangspunkt for en enkeltcasestudie, siden formålet er å få en helhetlig forståelse av én enkelt case, i dette tilfellet mediedekningen av en bestemt kvinnelig fremmedkriger (Grønmo, 2016, s. 105). Robert K. Yin hevder at casestudier tar utgangspunkt i spørsmålene hvordan og hvorfor, og kjennetegnes av at samtidens fenomener, som forskeren har liten eller ingen kontroll over, studeres (2009, ss. 11-13). Siden enkeltcasestudier kun tar for seg et fenomen eller en begivenhet, danner ikke empirien grunnlag for å trekke statistiske slutninger til en større populasjon, hvilket kan regnes som en svakhet. Enkeltcasestudier har imidlertid flere fordeler, deriblant: «Its unique ability to deal with a full variety of evidence – documents, artifacts, interviews, and observations» (Yin, 2009, s. 11). For å besvare forskningsspørsmålet på best mulig måte har jeg imidlertid valgt å kombinere kvantitativ og kvalitativ metode. En slik kombinasjon kalles metodetriangulering, og er en strategi som gjør det mulig å få flere perspektiver på samme fenomen (Bruhn Jensen, 2012, s. 272). Kvantitative og kvalitative metodiske tilnærminger har ulike kvaliteter, og ved å ta i bruk metodetriangulering står metodene i et komplimentært forhold til hverandre, hvilket gjør at en slik triangulering kan bidra til å få et mest mulig korrekt bilde av den delen av virkeligheten som undersøkes (Grønmo, 2016, s. 68).

Forskningsdesignet i denne oppgaven bygger på en triangulering av kvantitativ innholdsanalyse og kritisk diskursanalyse. Den kvantitative innholdsanalysen benyttes for å gi en helhetlig oversikt over feltet, og danner på den måten et bakteppe for den påfølgende kvalitative innholdsanalysen. Den kritiske diskursanalysen – selve casestudien – utgjør den mest sentrale delen av dette prosjektet, da den vil bidra til å gi innsikt i hvordan IS-kvinnen fremstilles og omtales i norske aviser. Nedenfor følger en grundigere gjennomgang av utvalget, de ulike metodene, prosessen rundt informasjonsinnhenting og andre metodiske refleksjoner.

3.2 Utvalg

Den første fasen i dette prosjektet bestod av å kartlegge hvilket utvalg som skulle studeres, og vurdere hvorvidt disse avisene ville være hensiktsmessige å benytte i henhold til problemstillingen (Østbye, et.al., 2013, s. 48). Det er to hovedstrategier som benyttes av forskere i denne prosessen – representativ og strategisk utvelging. Førstnevnte handler om å prøve å sikre representativitet gjennom et utvalg, og brukes ofte dersom formålet er å trekke generelle slutninger fra forskningsfunnene, mens strategisk utvelging tar sikte på helhetlig forståelse, og innebærer at forskeren på forhånd må drøfte hvilke kilder som ut fra teoretiske og analytiske formål er mest relevante og interessante (Østbye, et.al., 2013, s. 49, 249; Grønmo, 2016, s. 103). For å kunne besvare spørsmålet om hvordan IS-kvinnen har blitt framstilt i norsk presse vil det være nødvendig å velge nyhetssteder som har dekket saken. Denne analysen tar dermed utgangspunkt i et strategisk utvalg, hvilket gjør det mulig å gå i dybden på avisenes dekning av saken (Østbye, et.al., 2013, s. 249).

Flere faktorer har spilt en viktig rolle i utvelgingsprosessen. Allerede tidlig i arbeidet besluttet jeg at analysen skulle ta utgangspunkt i deknings i store, norske nyhetssteder, hvilket utelukket en rekke lokal- og regionalaviser. Det er flere årsaker til dette kravet – lokal- og regionalaviser dekker i større grad hendelser som foregår i lokalsamfunnet, samtidig som nasjonale nyhetssteder har flere daglige lesere og dermed mer makt i samfunnet. En annen avgjørende faktor er at avisene i utvalget har omtalt IS-kvinnen i tilstrekkelig grad slik at det er noe materiale å undersøke. I utgangspunktet ønsket jeg å inkludere Klassekampen i utvalget fordi avisen omtaler seg selv som «Venstresidas dagsavis», hvilket ville gjort det interessant å se hvordan redaksjonen har fremstilt IS-kvinnen sammenlignet med aviser med annen politisk tilhørighet. Klassekampen har imidlertid publisert svært få artikler om temaet,

og møter derfor ikke utvalgets kriterier om å ha et minimum av dekning av saken generelt, og IS-kvinnen spesielt. Videre var det viktig for meg at analysen ville gi et bredt bilde av hvordan den norske mediedekningen har vært, til tross for at målet ikke er å generalisere forskningsfunnene. Tabloidavisen Dagbladet er blant landets største aviser og har fulgt saken tett, avisen ligner VG i både form og innhold. Ettersom jeg ønsket å inkludere VG i dette forskningsprosjektet, valgte jeg derfor bruke tid og ressurser på en annen avis enn Dagbladet, som forhåpentligvis vil bringe mer mangfold til analysen.

Det endelige utvalget består av fire nyhetssteder: Aftenposten, Verdens Gang (VG), Norsk rikskringkasting (NRK) og Dagsavisen, hvorav de to første vil inkluderes i begge analysene. Utgangspunktet var å inkludere de fire avisene både i den kvantitative og kvalitative studien, men i arbeidet med å velge ut saker til den kritiske diskursanalysen oppdaget jeg at det var betydelig mindre materiale enn forventet om den konkrete saken i Dagsavisen og NRK. I henhold til problemstillingen vurderte jeg det derfor som hensiktsmessig å utelukke disse to nyhetsstedene fra den kritiske diskursanalysen og heller gå ytterligere i dybden på VG og Aftenpostens artikler, ettersom dekningen av saken var stor i disse mediehusene. Nedenfor følger en kort redegjørelse av de fire avisene.

Aftenposten ble grunnlagt i 1860, og er en norsk dagsavis med riksdekkende distribusjon. Avisen er eid av Schibsted og regnes i dag som Norges største avis målt i papiroppslag (Dahl, 2020). Aftenposten når i snitt ut til 649 000 brukere daglig, inkludert lesere både på papir og nett (MDL, 2020). Aftenposten var opprinnelig et upolitisk nyhets- og annonseblad, men fikk fra slutten av 1880 et konservativt preg. I dag karakteriseres avisen gjerne som uavhengig konservativ (Dahl, 2020).

Verdens Gang, ofte omtalt som VG, eies av Schibsted og kategoriseres som en landsdekkende løssalgavis (Norsk presses historie, 2020). VG ble etablert i 1945 og i avisens stiftelseserklæring heter det at: «Avisen Verdens Gangs formål er å være en partipolitisk og økonomisk uavhengig dagsavis for hele landet» (Mediehuset VG, 2011). VG er en tabloidavis som i 2020 ble regnet som Norges største nyhetsmedium, med 2 066 000 lesere en gjennomsnittsdag (MDL, 2020).

Norsk rikskringkasting (NRK) er en statlig eid allmennkringkaster som skal fungere som en nasjonal fellesarena ved å tilby befolkningen et variert innhold av informasjon, opplysning og

underholdning (Enli, Smith-Meyer, & Syvertsen, 2020). NRK er landets største mediebedrift og driver journalistikk på flere ulike plattformer. Hovedsakelig ble NRK etablert som et radioselskap i 1933, men kanalen begynte å utvikle TV-sendinger i 1960. Fra 2000 har NRK også tilbudt den norske befolkningen nettbasert innhold, hvilket blant annet inkluderer nyhetsstedet NRK.no som i gjennomsnitt har 1 329 000 daglige brukere (MDL, 2020). Det er NRK.no som står i fokus for denne oppgaven, og vil videre kun omtales som NRK.

Dagsavisen ble grunnlagt i 1884 under navnet Vort Arbeide, men fikk senere navnet Arbeiderbladet. I årene mellom 1894 og 1991 var avisen eid av Arbeiderpartiet og fungerte som et offisielt partiorgan for partiet (Norsk presses historie, 2020). I 1997, samtidig som avisen utviklet en nettavis, skiftet avisen navn til Dagsavisen. To år senere ble avisen formelt fristilt fra arbeiderbevegelsen. Dagsavisen eies i dag av Mentor Norge AS, som beskriver avisen slik: «Dagsavisen er en uavhengig morgenavis som er verdimeisig forankret i arbeiderbevegelsens idéer om frihet, demokrati og likeverd» (2012, s. 1). Rapporten til Mediebedriftenes landsforening (MDL) viser at Dagsavisen har 153 000 daglige lesere (2020).

Aftenposten, VG, NRK og Dagsavisen utgjør dermed forskningsprosjektets analyseenheter. Grønmo skriver at: «for å kunne fungere som analyseenhet, må slike elementer identifiseres og avgrenses på en entydig måte» (Grønmo, 2013, ss. 93-95). Østbye, Helland, Knapskog, Larsen og Moe understreker at det er viktig at forskeren redegjør for eventuelle avgrensinger, fordi det er avgjørende for hva som inngår i analysen og hva som uteblir (2013, s. 213). I dette prosjektet er det foretatt flere avgrensinger. Datamaterialet vil kun inkludere nettartikler. Denne avgrensingen er gjort av flere grunner, blant annet fordi nettbaserte kilder er lettere tilgjengelig for forskere. I tillegg er det stadig en større andel av befolkningen som leser aviser på nett fremfor i papir, noe som fører til at redaksjonene ofte publiserer de samme artiklene på begge plattformer. En annen fordel med nettaviser er at det er færre begrensinger enn i en papirutgave, både i forhold til antall saker som kan publiseres og lengde på de ulike artiklene. Det er imidlertid også noen ulemper ved å bare inkludere nettaviser i utvalget. I motsetning til fysiske avisartikler, får ikke forskeren nødvendigvis tilgang til de originale artiklene ved analyse av nettaviser fordi teknologien gjør det mulig for journalistene å kontinuerlig gjøre endringer. Dermed er det rimelig å anta at analysedataet flere ganger har blitt endret, vinklet om eller oppdatert. Mange mediehus som driver nettaviser har også egne saker som publiseres bak betalingsmur – såkalte pluss-saker som kun kan leses av

personer med abonnoment. Denne oppgaven inkluderer i utgangspunktet ikke pluss-saker, da de fleste artiklene avisene har publisert om IS-kvinnen er tilgjengelig for alle. Aftenposten er imidlertid et unntak, og på grunn av den store mengden saker Aftenposten har lagt bak betalingsmur, har jeg vurdert det som hensiktsmessig å ta i bruk et abonnoment for å få et ordentlig bilde av avisens dekning.

Analysen er ytterligere avgrenset til å kun gjelde saker som formidler et budskap og har struktur som en nyhetsak, hvilket gjør at både debatt- og lederartikler faller bort. I tillegg har det blitt gjort en utvelgelse i forhold til tid, og sakene i den kvantitative studien er avgrenset til å omfatte alle nyhetsartikler om fremmedkrigere publisert de siste fem årene – altså fra og med januar 2016 til og med desember 2020. Dette utgjør totalt 271 artikler fordelt på de fire nyhetsstedene. Den kritiske diskursanalysen består imidlertid av en kortere tidsperiode ettersom den skal ta for seg en bestemt sak som først ble kjent i 2019. I denne innholdsanalysen vil artikler publisert mellom 1. mars 2019 og 30. mars 2021 inngå. Denne tidsperioden inkluderer den viktigste prosessen fra saken ble diskutert på Stortinget, til rettssaken som fant sted i Oslo tingrett fra 1. til 24. mars 2021.

I dette prosjektet vil derfor nettbaserte reportasjer og nyhetssaker, publisert i de aktuelle avisene i det gitte tidsrommet, regnes som analysens meningsbærende enheter. Dog har jeg, med utgangspunkt i den kvalitative metoden og prosjektets begrensninger, vurdert det som lite hensiktsmessig å inkludere alle sakene om IS-kvinnen i Aftenposten og VG i den kritiske diskursanalysen. Den kvalitative innholdsanalysen består dermed av totalt 10 artikler, hvorav antallet er fordelt likt på de to avisene. Her er de lengre sakene som inneholder mye informasjon om både saken og kvinnen prioritert, ettersom det er disse sakene som trolig best vil belyse forskningsspørsmålet.

3.3 Kvantitativ metode

Som nevnt i det ovenstående, skilles det hovedsakelig mellom kvantitative og kvalitative metoder. Kvantitative undersøkelser kjennetegnes ved at de uttrykkes i form av rene tall eller andre mengdetermer (Grønmo, 2016, s. 22). Slik empiri kan innhentes gjennom strukturert observasjon, strukturert utspørring i form av spørreundersøkelser eller kvantitative innholdsanalyser. Sistnevnte vil bli benyttet i denne avhandlingen, hvilket er en relativt objektiv og systematisk gjennomgang av innholdet i et eller flere dokumenter. Barrie Gunter

hevder at kvantitative innholdsanalyser av medieinnhold er designet for å gi en deskriptiv redegjørelse av innholdet i de aktuelle medietekstene, hvor hensikten er å finne relevant informasjon om de forholdene som studeres (2012, s. 220; Grønmo, 2016, s. 213). Østbye, Helland, Knapskog, Larsen og Moe trekker frem kvantitative innholdsanalyser som hensiktsmessige dersom forskeren forsøker å beskrive mønstre og utviklingstendenser i kommunikasjonen, teste hypoteser om mål, utvalgsriterier og arbeidsmetoder i mediene, sammenligne medieinnholdet med den virkelige verden, finne ut hvordan mediene framstiller ulike grupper i samfunnet eller trekke slutninger om mediernes effekter. En kvantitativ innholdsanalyse er også et nyttig verktøy for å danne grunnlag for påfølgende mediestudier (Østbye, et.al., 2013, s. 209). I dette prosjektet søker den kvantitative innholdsanalysen å undersøke mediedekningen av norske fremmedkrigere generelt, hvilket vil danne et bakteppe for den kritiske diskursanalysen.

Siden den kvantitative delen i denne avhandlingen kun har en underordnet rolle, vil det derfor gjennomføres en relativt enkel undersøkelse. Formålet er å si noe om omfanget av mediedekningen i den aktuelle perioden og for å kartlegge feltet: hvor mange saker er det om fremmedkrigere generelt, og hvor mange av disse omhandler kvinner? I tillegg er det interessant å bruke den kvantitative innholdsanalysen til å gi en pekepinn på hvordan mediene framstiller de ulike kjønnene, noe som vil gjøres ved å tallfeste hvor mange av artiklene om kvinnelige og mannlige fremmedkrigere som inneholder bestemte ord. Til tross for at prosjektet søker å belyse hvordan én bestemt IS-kvinne ble fremstilt i norske aviser, vil empirien fra en slik kvantitativ innholdsanalyse kunne si noe om utbredelsen og kjønnsfordelingen på feltet, hvilket er ytterst relevant for min problemstilling.

En sentral del av arbeidet med en kvantitativ innholdsanalyse er å utforme variabler og kategorier som fanger opp egenskapene ved enhetene. Utvalget i innholdsanalysen består av 271 artikler fra Aftenposten, VG, NRK og Dagsavisen. Disse artiklene utgjør dataen som skal analyseres, og er dermed analysens enheter. Det som undersøkes ved enhetene, altså enhetenes egenskaper, kategoriseres som variabler, mens de ulike kategoriene variablene består av kalles for verdier. Enhetene, variablene og verdiene kodes ved hjelp av et kodeskjema (se vedlegg). Grønmo hevder at spesifiseringen av variabler er en viktig del av utformingen av kodeskjemaet, og at det er viktig å fange inn mest mulig av variasjonsbredden i tekstmaterialet slik at man kan få en mest mulig uttømmende registrering av det relevante innholdet i tekstene (2016, s. 215). Forskeren må definere og spesifisere et sett av verdier for

hver variabel, hvilket er knyttet til valg av måleenhet. Måleenheten i dette prosjektet er forekomst, og innebærer at en registrerer hvorvidt en variabel er omtalt i teksten eller ikke (Grønmo, 2016, s. 217). De første variablene er såkalte identifikasjonsvariabler som skal identifisere den enkelte artikkel, som hvilken avis teksten tilhører, tittel og publiseringsdato. Deretter registrerte jeg hvilke kjønn saken handlet om, hvor det kun ble kodet ett kjønn per artikkel. Noen av sakene i utvalget handlet om begge kjønn, noe som gjorde kodingsprosessen noe utfordrende. I disse tilfellene ble tekstene kodet etter hvilket kjønn som var mest omtalt i saken. Videre ble artiklene kodet etter hvilke familierelasjoner som ble nevnt i forbindelse med sakene om fremmedkrigerne, hvor «familie», «mor», «far», «barn», «datter», «sønn», «søster», «bror», «gift», «enke» og «enkemann» er utformet som variabler. Sakene ble kodet etter hvilke roller fremmedkrigerne ble gitt, om de selv ble omtalt som «mor» eller «far» og ikke dersom krigernes foreldre hadde uttalt seg til pressen. Dette gjelder imidlertid ikke for variabelen «barn», der fokuset er å fange opp hvorvidt pressen poengterer at fremmedkrigerne har barn. I utgangspunktet var tanken også å inkludere variablene «bestemor», «bestefar» og «barnebarn», men underveis i kodingsprosessen oppdaget jeg at ingen av sakene i utvalget har omtalt fremmedkrigerne som verken besteforeldre eller barnebarn, noe som førte til at jeg utelukket disse familierelasjonene. I tillegg har jeg undersøkt hvorvidt ordene «kriger», «terrorist» og «hjernevasket» eksplisitt nevnes i nyhetssakene om fremmedkrigere, noe som kan bidra til å se forskjellen i dekningen av kjønnene.

Den kvantitative innholdsanalysen ble gjennomført ved bruk av analyseprogrammet MAXQDA, et verktøy som gjorde det mulig å kategorisere empirien systematisk slik at den kan uttrykkes i form av tall (Østbye, et.al., 2013, ss. 163-165). En av styrkene med kvantitativ innholdsanalyse er muligheten for å analysere et stort antall tekster i en og samme undersøkelse, noe som danner utgangspunkt for å trekke generelle slutninger (Østbye, et. al., 2013, s. 229). Resultatene gjør det mulig å beskrive fenomener relativt nøyaktig, samtidig som empirien kan si noe om både variasjoner og sammenhenger i datamaterialet. En svakhet er imidlertid at alle analyseenheter må plasseres i forhåndsbestemte kategorier, noe som gjør tilnærmingen lite fleksibel (Østbye, etl.al., 2013, s. 212). Det er kategoriene i kodeskjemaet som avgjør hva som inngår i analysen og hva som utelates, og en grundig utforming av kodeskjemaet er derfor svært viktig.

3.4 Kritisk diskursanalyse

Som nevnt i det ovenstående, er den kvalitative innholdsanalysen den sentrale delen av datainnsamlingen til dette forskningsprosjektet. I motsetning til kvantitativ innholdsanalyse, som undersøker det objektive på tekstenes overflate, søker den kvalitative innholdsanalysen imidlertid å avdekke teksters skjulte betydninger (Østbye, et. al., 2013, s. 63). «Tekstanalyse som metodisk tilnærming handler både om å forstå virkelighet gjennom tekst og hvordan tekst former virkelighet og vår forståelse av den» (Tjora, 2017, s. 183). Det finnes en rekke ulike måter å gjennomføre en tekstanalyse på. Innenfor samfunnsvitenskapen og humaniora står diskursteorien sentralt, som baserer seg på prinsippet om at det finnes sosiale og kulturelle føringer på hvordan mennesker tenker og handler i ulike sammenhenger (Hågvar, 2017, s. 18). «Diskurs kan forklarast som ein bestemt måte å omtale eller forstå verda på, knytt til korleis ulike kunnskapssystem blir skapte og haldne i samfunnet» (Jaworski & Coupland, 1999, ref. i Skovholt & Veum, 2014, s. 33). Formålet med en diskursanalyse er å undersøke hvilke perspektiver, verdier og ideologiske forutsetninger som tas for gitt i en ytring, og som dermed kommer indirekte til syne i en tekst. Ved å synliggjøre hvordan mennesker skaper mening gjennom språk, kan alle diskursanalyser, i vid forstand, sies å være kritiske (Skovholt & Veum, 2014, s. 37). Det er imidlertid én retning som særlig vektlegger det kritiske og ideologiske perspektivet i en tekst, hvilket er den kritiske diskursanalysen (Skovholt & Veum, 2014, s. 37). Den kritiske retningen er hensiktsmessig i analyser knyttet til etnisitet, politisk ideologi, seksualitet, klasse og kjønn (Hitching, Nilsen, & Veum, 2011, s. 114). Dette prosjektet, som undersøker medieframstillingen av den norske IS-kvinnen, omfatter både temaene politisk ideologi og kjønn, og vil dermed også ta utgangspunkt i den kritiske diskursanalysen.

3.4.1 Diskursenes makt: ideologi, hegemoni og det journalistiske felt

Normann Fairclough er blant de viktigste bidragsyterne til den kritiske diskursanalysen (Skovholt & Veum, 2014, s. 37). Diskurs har en todelt betydning for Fairclough, og beskrives både som «sprogbruk som social praksis» og som «en måte at tale på, der giver betydning til opplevelser ud fra et bestemt perspektiv» (Jørgensen & Phillips, 2019, s. 79). Hans tilnærming tar utgangspunkt i at språkbruk har en samfunnsmessig effekt – en ytring bidrar enten til å reprodusere eller forandre måten vi ser på verden. Jørgensen og Phillips skriver at: «I den kritiske diskursanalyse er sprog som diskurs *både* en form for handling, hvorved folk kan påvirke verden, og en form for handling, som er *socialt og historisk placeret* og står i et

dialektisk forhold til andre aspekter af det sociale» (2019, s. 74). For Fairclough er det derfor ikke tilstrekkelig å gjennomføre en ren tekstanalyse for å forstå hvordan tekster og ytringer henger sammen i en sosial dimensjon, og vektlegger behovet for en tverrfaglig kombinasjon av tekstanalyse og sosial analyse (Fairclough, 2004, ss. 5-6). En slik tilnærming har som formål å:

Systematisk utforske ofte uigjennemskuelige årsags- og determinansrelasjoner mellom a) diskursive praksiser, begivenheder og tekster og b) bredere sociale og kulturelle strukturer, relationer og prosesser; undersøge hvordan sådanne praksiser, begivenheder og tekster oppstår af og er ideologisk formet av maktrelasjoner og maktkampe; at utforske hvordan uigjennemskueligheten af disse relationer mellom diskurs og samfund i sig selv er en faktor til sikring af magt og hegemoni (Fairclough, 1993, s.135, ref. i Jørgensen & Phillips, 2019, s. 75).

Faircloughs teori og metode er kritisk nettopp fordi den søker å avsløre hvordan diskursive praksiser skaper og reproducerer skjeve maktforhold i samfunnet (Jørgensen & Phillips, 2019, s. 75). Dette er tett knyttet til hans forståelse av ideologi, som han også omtaler som «betydning i maktens tjeneste», hvilket innebærer at aktører til en viss grad styres av makt. Diskurser er derfor, ifølge Fairclough, mer eller mindre ideologiske (Jørgensen & Phillips, 2019, s. 86). Begrepet «hegemoni» står også sentralt i Faircloughs diskursteori, og forstås som den makten en sosial institusjon har over samfunnet som helhet. Han skriver at: «achieving hegemony entails achieving a measure of success in projecting certain particulars as universals» (Fairclough, 2003, s. 41). Hegemoni er derfor ikke stabilt, men en konstant kamp mellom institusjoner og samfunnsklasser for å opprettholde eller undergrave dominansrelasjoner i et politisk eller ideologisk perspektiv (Jørgensen & Phillips, 2019, s. 88). Fairclough argumenterer for at forbindelsen mellom språk og maktutøvelse ofte er usynlig, og at de enkelte maktforhold på den måten blir «common-sense» antakelser som fremstår som objektive og uforanderlige for diskursens deltakere (Fairclough, 2004, ss. 124-125).

Pierre Bourdieu definerer journalistikken som et eget felt hvor interne maktstrukturer legger føringer på menneskelig handling innenfor feltet (1998, s. 53). Det journalistiske feltets egne rutiner og normer danner et grunnlag for de felles forstillingene eller «common-sense» antakelsene blant journalistene; feltets doxa. Siden doxa er tatt-for-gitt-heter, omtales det ikke og er derfor skjult i en tekst. Bourdieu vektlegger også begrepet habitus i sin feltteori, hvilket innebærer at journalisters bakgrunn, samt deres kulturelle– og økonomiske kapital påvirker

journalistisk virksomhet (Benson & Neveu, 2005, s. 4). Innenfor det journalistiske feltet refererer økonomisk kapital til annonsering, markedsføring og opplagstall, mens kulturell kapital handler om journalistisk arbeid, sjangre og undersøkende journalistikk (Benson & Neveu, 2005, s. 4). Hvordan dette påvirker analysematerialet vil vi komme tilbake til i analysen.

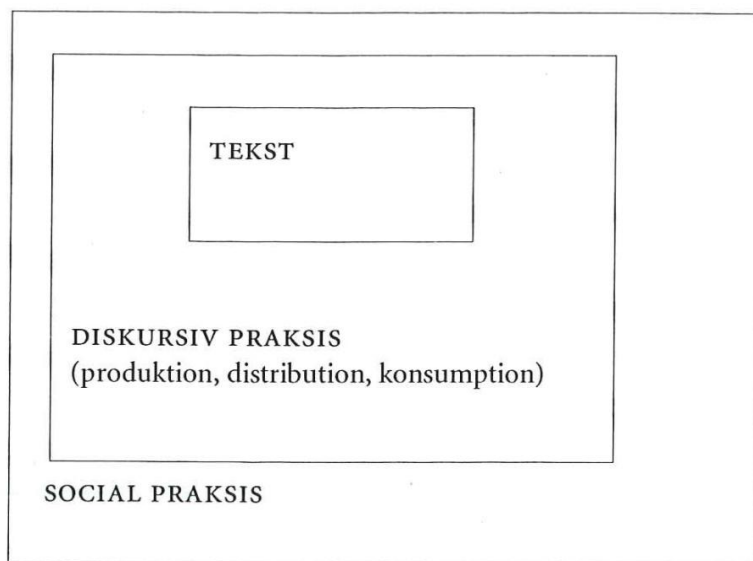
Som vi har sett i kapittel 2.6 om pressens makt, står sannferdighet og objektivitet sentralt innenfor de journalistiske idealene. Likevel, handler journalistikk i stor grad om å velge hvilke deler av virkeligheten som skal trekkes frem, noe Bourdieu omtaler som «virkelighetseffekt» (1998, ss. 25-26). Det vil si at befolkningen tror pressen beskriver de faktiske forhold, samtidig som en gjenfortelling av en hendelse alltid innebærer en sosial konstruksjon som er påvirket av feltets doxa og journalistenes habitus (Bourdieu, 1998, s. 26). Det betyr at mediedekningen kan være ladet med politiske eller etiske implikasjoner, som vil påvirke leserens oppfatning av virkeligheten (Bourdieu, 1998, s. 27). Massmedienes virkelighetsbeskrivelser kan påvirke hvordan lesere oppfatter virkeligheten, hvilket også er tilfelle for politikere. På den måten kan journalistikken påvirke politikernes agenda og samfunnsutviklingene helt direkte. Dermed mener Bourdieu at journalister både produserer en virkelighetseffekt og bidrar til å produsere virkeligheten. Det faktum at denne forbindelsen ikke er tydelige for folk flest bidrar til å opprettholde maktrelasjonene. En kritisk diskursanalyse kan avdekke tekstens doxa og dermed også synliggjøre underliggende ideologier, hvilket muligens kan føre til sosial forandring (Hågvar, 2017, s. 20). Skovholt og Veum vektlegger derfor viktigheten av å redegjøre for tekstens språklige fremstilling, samt diskutere bakgrunnen for de språklige valgene og vurdere hvilke konsekvenser det kan føre til (2014, s. 38).

3.4.2 Faircloughs tredimensjonale modell

Det som skiller tekst og diskurs er, ifølge Fairclough, at en tekst er et produkt av en prosess, mens diskursbegrepet omfatter hele prosessen, inkludert tekstens produksjon og mottakernes fortolkning av teksten.

It seems clear that meanings are made through the interplay between them: we must take account of the institutional position, interests, values, intentions, desires etc. of producers; the relations between elements at different levels in texts; and the institutional positions, knowledge, purposes, values etc. of receivers (Fairclough, 2004, s. 11)

I en kritisk diskursanalyse må forskeren dermed vie større oppmerksomhet til flere faktorer enn i en mer tradisjonell tekstanalyse. Fairclough har utformet en tredimensjonal modell som gjør det mulig å analysere språk og tekst i lys av sin kontekst. Utgangspunktet er at alle tekster inngår i sosiale prosesser på flere nivåer, som sammen danner konteksten (Hågvar, 2017, s. 34). Modellen tar utgangspunkt i at enhver kommunikativ begivenhet er tredelt, bestående av en tekst, samt den diskursive praksis og den sosiale praksis (Jørgensen & Phillips, 2019, s. 80). Diskursanalysens hensikt er å påvise sammenheng mellom de tre dimensjonene (Hågvar, 2017, s. 35).

Figur 1: Norman Faircloughs tredimensjonale modell for kritisk diskursanalyse (Jørgensen & Phillips, 2019, s.81).

Det innerste nivået, «tekst», tar for seg den lingvistiske konstruksjonen av teksten, og tilsvarer dermed en tekstanalyse med fokus på både ordbruk og struktur. Kritiske lingvister søker gjennom analyse av språklige mønstre å avdekke holdninger og verdier som tas for gitt blant medlemmene innenfor en diskursorden. Fairclough bruker begrepet «diskursorden» om summen av de ulike diskurstyper som brukes innenfor en sosial institusjon eller et sosialt domene, som diskurser og sjangre, og forholdet mellom dem (Jørgensen & Phillips, 2019, s. 80). I denne oppgaven har jeg definert «Norske IS-kvinner» som overordnet diskursorden, da et av formålene med prosjektet er å kartlegge hvilke diskurser som er dominerende i medieframstillingen av IS-kvinnen. Fairclough mener en optimal tekstanalyse er multimodal, noe som innebærer at både skrift, bilde og layout inkluderes (2004, s. 77). Med bakgrunn i oppgavens problemstilling, vil jeg imidlertid vie størst oppmerksomhet til det skriftlige perspektivet i den kommende analysen. Det neste nivået er «diskursiv praksis» og innebærer en analyse av hvordan teksten produseres og konsumeres. «Sosial praksis» er det ytterste

nivået, hvor forskeren skal undersøke hvorvidt den diskursive praksis reproducerer eller omstrukturerer den eksisterende diskursordenen den er en del av, samt vurdere hvilke konsekvenser det kan få for en bredere sosial praksis (Jørgensen & Phillips, 2019, s. 82).

For at en slik modell skal være hensiktsmessig, må den tilpasses det materialet som skal analyseres. Hågvar har derfor tilpasset Faircloughs tredimensjonale modell slik at den kan anvendes på presstekster. Modellens kjerne, selve teksten, er identisk i den tilpassede versjonen. Hågvar deler imidlertid konteksten inn i tre nivåer: kulturkontekst, tekstuell- og situasjonskontekst. Førstnevnte samsvarer med Faircloughs ytterste nivå, sosial praksis. Kulturkonteksten referer til tekstens generelle, kulturelle bakteppe. Jan Svennevig hevder at: «kulturkonteksten er de kjennetegnene som gjør hendelsen til en gjenkjennelig *type* hendelse ut fra allmenne, kulturelle mønstre» (2020, ss. 28-29). For å forstå norske presstekster vil det derfor være nødvendig å reflektere over deres kulturelle status. Spesielt viktig er den kulturelle og politiske bakgrunnen for å forstå hvilke saker og aspekter journalistene løfter frem (Hågvar, 2017, s. 30). I Norge står avisene sterkt og er tilskrevet rollen som «Den fjerde statsmakt». Presstekster er blant de mest leste tekstene i Norge, og dagens aviser er profesjonaliserte og prinsipielt partiuavhengige (Hågvar, 2017, s. 30). Deltakerne i det norske, kulturelle fellesskapet har derfor god kjennskap til nyheter – hvor kjennetegn som høy grad av saklighet og nøytralitet gjør nyheter gjenkjennelig.

Det midterste nivået, diskursiv praksis, deler Hågvar i to, bestående av tekstuell- og situasjonskontekst. Førstnevnte refererer til alle tenkelige forbindelser mellom tekster. Meningen i en tekst er betinget av andre tekster, tekstnormer og sjangre, og tekstsamspill står derfor sentralt (Hågvar, 2017, s. 31). En analyse av den tekstuelle konteksten vil imidlertid ikke gi de mest interessante svarene på denne oppgavens problemstilling, og vil derfor ikke prioriteres på lik linje som situasjons- og kulturkonteksten. Situasjonskonteksten defineres som «de mer umiddelbare og flyktige omgivelsene til teksten» (Hågvar, 2017, s.30). Presstekster kan ha flere situasjonskontekster – både den redaksjonsinterne og leserens møte med teksten (Hågvar, 2017, s. 31). I denne oppgaven er det hjemhenting av IS-kvinnen som er den konkrete situasjonen som har skapt alle artiklene som inkluderes i datamaterialet, og vil derfor anses som deres situasjonskontekst.

3.4.3 Metodens svakheter

I det ovenstående har vi dykket dypere inn i Faircloughs kritiske tilnærming til

diskursanalysen, og redegjort for hvordan den egner seg til å avdekke ulike maktstrukturer i samfunnet gjennom tekst. Jørgensen og Phillips hevder imidlertid at det er flere kritikkverdige aspekter ved denne metoden.

Det største problemet er at det foreligger uklarheter mellom det diskursive og det ikke-diskursive – Fairclough tydeliggjør ikke grensene mellom diskursanalysen og analysen av den sosiale praksis. Dermed fremstår det uklart hvor stor del som skal vies til de ulike delene, og hvilke sosiale og kulturelle teorier som burde anvendes (Jørgensen & Phillips, 2019, s.101). Videre påpeker Jørgensen og Phillips at det kan være problematisk å definere forholdet mellom det diskursive og ikke-diskursive, spesielt når det gjelder å påvise en årsakssammenheng mellom en diskursiv- og en sosial praksis (2019, s. 102). Til slutt trekker de frem en svakhet som Fairclough deler med andre tilnærminger til kritisk diskursanalyse, hvilket er en svak forståelse av gruppedannelsesprosesser, folks evne til å tenke subjektivt og kontrollere eget språkbruk (Jørgensen & Phillips, 2019, s. 102). Til tross for metodens svakheter, egner den seg godt til å belyse forskningsspørsmålet i denne oppgaven. Fairclough poengterer at: «analysis of media language should be recognized as an important element within research on contemporary processes of social and cultural change, a theme which is attracting growing interest in the social sciences (Fairclough, 1995, ss. 2-3).»

3.5 Datainnsamling

Under datainnsamlingsprosessen har jeg benyttet meg av artikkelbasen A-tekst i Retriever, som gjør det mulig å søke i en rekke avisers arkiver innenfor egendefinerte tidsrom. Det er viktig å nevne at en eventuell svakhet ved A-tekst er at det ikke er sikkert at alle publiserte artikler om temaet har blitt lagret i dette arkivet. For å sikre at utvalget er bredt nok, og at det omfatter temaet, har jeg prøvd meg fram med ulike søkeord. Søkeordene er tilpasset forskningsspørsmålet, men på grunn av at den kvantitative innholdsanalysen og diskursanalysen søker å belyse problemstillingen fra ulike vinkler, er listene med søkeord noe forskjellige. Som nevnt tidligere, er formålet med den kvantitative undersøkelsen å kartlegge mediedekningen av fremmedkrigere generelt, både hva gjelder saker som omhandler kvinner og menn. Den endelige listen inneholder følgende ord: *fremmedkrig**, *Syria*, *terror**, *terrorist**, *IS**, *Den islamske stat**, *Syria**, *krig**, *kalifat**, *mann**, *menn*, *kvinne**. Formålet med den kritiske diskursanalysen derimot, er å undersøke hvordan utvalget fremstilte IS-kvinnen, og det ble dermed mer hensiktsmessig å bruke følgende søkeord: *fremmedkrig**, *IS*, *kvinne**, *IS-kvinne**, *krig**, *barn*, *syk**, *hjem*, *hent**, *regjering**, *Syria*, *konflikt**, *Den islamske*

stat*, *terror**, *kalifat**, *Norge*, *myndighet** og *Storting**. Alle analyseenhetene i dette prosjektet inneholder treff fra denne søkelisten, og årsaken til at det er satt stjerne (*) bak flere av søkeordene er for å fange opp alternative endinger og stavemåter.

3.6 Datakvalitet

Formålet med all forskning er å skaffe ny kunnskap om samfunnet. I likhet med massemedienes framstilling av nyheter, vil forskning kun være representasjoner av virkeligheten. Gjennom kvalitetssikring av datamaterialet kan imidlertid forskeren sørge for at forskningen samsvarer med virkeligheten i størst mulig grad. Aksel Tjora tar utgangspunkt i kriteriene validitet, reliabilitet og generaliserbarhet som indikatorer på kvalitet (2017, s. 231).

Validitetsbegrepet refererer til studiens gyldighet. Forskere kan benytte seg av flere verktøy for å sikre høy validitet. Tjora vektlegger blant annet viktigheten av å basere studien på annen faglig og relevant forskning (2017, s. 234). Dette har blitt sikret ved å ta utgangspunkt i teori og tidligere forskning på feltet. Sara Mathison trekker også fram metodetriangulering som et nyttig hjelpemiddel for å oppnå høy gyldighet, og av den grunn har jeg, som nevnt tidligere, benyttet meg av dette i mitt prosjekt (1988, s. 13). Validitet handler om hvorvidt svarene vi finner i forskningsprosessen, faktisk er svar på de spørsmål vi forsøker å stille (Tjora, 2017, s. 232). Gyldigheten er høy hvis undersøkelsesopplegget og datainnsamlingen resulterer i data som er nyttige for å besvare problemstillingen (Grønmo, 2016, s. 241). I den kvantitative studien var målet å se hvor omfattende dekningen av fremmedkrigere var i det aktuelle tidsrommet, hvor mange av disse sakene som handlet om kvinner, samt hvilke ord som ble vektlagt i fremstilling av de ulike kjønnene. For å sikre at den kvantitative studien ville belyse disse områdene, reviderte jeg variablene flere ganger i forkant av datainnsamlingen, noe som har gjort at den innsamlede empirien egner seg til å besvare problemstillingen. Validiteten i den kvantitative studien kan derfor regnes som høy, ettersom datagrunnlaget mitt er nyttig for å besvare forskningsspørsmålet.

Grønmo fremhever tre typer validitet i kvalitative forskningsprosjekter: kompetansevaliditet, kommunikativ validitet og pragmatisk validitet. Førstnevnte handler om forskerens kompetanse om temaet som undersøkes. Studien vil ha høy kompetansevaliditet dersom forskeren har høy kompetanse innenfor forskningsfeltet (Grønmo, 2016, ss. 254-255). På den ene siden hadde jeg jeg relativt god kunnskap om saken da prosjektet startet fordi jeg har fulgt

den tett i nyhetsmediene. Jeg har imidlertid tilegnet meg ytterligere kunnskap og større forståelse om temaet underveis i prosjektet. I tillegg har jeg fordypning i kriminologi fra bachelorgraden min, og dermed kunnskap om landets lover og regler, samt innsikt i hvilke faktorer som kan trekke mennesker mot kriminelle løpebaner. I en undersøkelse av hvordan medier framstiller en hendelse, er det også nyttig å ha kjennskap til hvordan mediene fungerer og former nyheter. Ved siden av studiene jobber jeg som nyhetsjournalist, og har dermed god kunnskap om hvordan journalister arbeider og prioriterer i prosessen der nyheter skapes.

Kommunikativ validitet innebærer en dialog med andre om datamaterialet (Grønmo, 2016, s. 255). Grønmo hevder at det i mange tilfeller vil være hensiktsmessig å gjennomføre en såkalt aktørvalidering, hvilket innebærer en dialog mellom forsker og kildene i studien (2016, ss. 255-256). Dette kan bidra til å avdekke eventuelle mangler eller svakheter ved fremstillingen, noe som vil styrke studiens validitet. Av praktiske og tidsmessige årsaker har det ikke blitt opprettet dialog med journalistene av alle nyhetssakene som er analysert i dette prosjektet. Den siste typen Grønmo vektlegger er pragmatisk validitet, og handler om sammenhengen mellom resultatene i en studie og en bestemt praksis. Validiteten er høy dersom resultatene utgjør et godt handlingsgrunnlag: «På denne måten er validiteten et uttrykk for samsvaret mellom den empiriske studien og de handlingene som det legges vekt på å utvikle» (Grønmo, 2016, s. 256). Funnene i denne avhandlingen kan eksempelvis bidra til å endre mediernes fremstilling av kvinnelige fremmedkrigere eller kvinner i krig på generelt grunnlag.

Begrepet reliabilitet handler om datamaterialets troverdighet, og defineres som «graden av samsvar mellom ulike innsamlinger av empiri av samme fenomen basert på samme undersøkelsesopplegg» (Grønmo, 2016, s. 242). Det er vanlig å skilles mellom stabilitet og ekvivalens. Stabilitet innebærer samsvaret mellom data og samme fenomen, samlet inn ved hjelp av samme undersøkelsesopplegg på ulike tidspunkt, mens ekvivalens handler om samsvaret mellom uavhengige datainnsamlinger på samme tidspunkt (Grønmo, 2016, s. 243). Uavhengig av hvordan reliabiliteten testes, er målet å komme frem til samme svar ved flere utførelser av undersøkelsen. Reliabiliteten er dermed høy dersom undersøkelsen gir pålitelige resultater uten feilkilder, hvilket forutsetter at de empiriske funnene er basert på faktiske forhold og ikke forskerens subjektive skjønn (Grønmo, 2016, s. 249). I kvantitative studier krever det objektivitet i kodingsarbeidet. Ved å ha utarbeidet en detaljert kodebok, bestående av samtlige variabler og verdier i datamaterialet og et systematisk og transparent regelverk for kodingsprosessen, minimaliseres muligheten for subjektive vurderinger, hvilket styrker

undersøkelsens reliabilitet. I kvalitative studier, som i stor grad består av fortolkning, er det imidlertid vanskelig å oppnå nøytralitet. Spesielt problematisk kan det være ved analyse av tekster, nettopp fordi alle mennesker leser og forstår tekster forskjellig. Dermed er prosessen rundt utarbeiding og definisjon av diskurser preget av tvetydighet. Tjora argumenterer for at det likevel er mulig å oppnå høy reliabilitet i slike prosjekter, men vektlegger viktigheten av at forskeren er åpen om, og forberedt på å justere, forutforståelsen av fenomenet som studeres (2017, s. 235). Som nevnt i det ovenstående, leste jeg en rekke saker om diskusjonen rundt hjemhenting av IS-kvinnen da det preget det norske nyhetsbildet. Det er dog viktig å poengtere at dette i hovedsak har ført til kunnskap om sakens gang, snarere enn en personlig mening om verken saken eller mediens framstilling. I tillegg har jeg vært bevisst på min rolle som journalist utenfor denne studien, og vært spesielt oppmerksom på egen kunnskap og formening om mediens nyhetsdekning. Denne bevisstgjøringen har gjort at jeg stilte nokså nøytralt til problemstillingen da prosjektet startet, hvilket har ført til at empirien trolig ikke er påvirket av mitt subjektive skjønn i vesentlig grad.

Generaliserbarhet, eller overførbarhet, står sentralt blant forskere. Særlig i kvantitative studier er det et eksplisitt mål å kunne trekke generelle slutninger basert på forskningsresultatene. Til tross for at den kvantitative studien i dette prosjektet kun er en liten undersøkelse for å kartlegge feltet, kan funnene danne grunnlag for generalisering og tenkes gjeldene for avisenes fremstilling av mannlige og kvinnelige fremmedkrigere generelt. Samtidig vil det gi en pekepinn på hvordan norske mediers dekning på feltet er. En form for overførbarhet brukes imidlertid også i kvalitative undersøkelser, hvor det i hovedsak skilles mellom naturalistisk-, moderat- og konseptuell generalisering (Tjora, 2017, s. 239). Naturalistisk generalisering baserer seg på at forskeren redegjør godt for alle detaljer slik at leseren selv kan vurdere hvorvidt funnene kan tenkes gjeldene også i andre tilfeller. Ved moderat generalisering er det opp til forskeren å beskrive hvilke situasjoner resultatene kan være gyldige. Konseptuell generalisering, som er mest relevant i dette prosjektet, innebærer at de konsepter, typologier eller teorier som utvikles i kvalitativ forskning, kan være relevante for andre tilfeller enn de som er studert (Tjora, 2017, s. 239). Forskningsfunnene knyttet til medieframstillingen av IS-kvinnen vil først og fremst si noe om den aktuelle saken, men vil også lede til nye hypoteser knyttet til mediens dekning av kvinnelige fremmedkrigere.

3.7 Etikk

I ethvert forskningsprosjekt står forskningsetiske retningslinjer sentralt, hvilket er grunnleggende prinsipper for hvordan forskning bør utføres og publiseres (Østbye, et.al., 2013, s. 29). Retningslinjene skal sikre at den vitenskapelige virksomheten er moralsk forsvarlig (Grønmo, 2016, s. 436). I denne oppgaven vil jeg ta utgangspunkt i tekster skrevet og produsert av andre. I slike forskningsprosjekter, hvor forskeren henter informasjon fra kilder utenfor forskningen, som offentlige dokumenter eller internett, vektlegger De Nasjonale Forskningsetiske Komiteene for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) behovet for nøyaktige henvisninger til materialet (2016, ss. 27-28). Det er viktig for at andre skal kunne spore informasjonen tilbake til den aktuelle kilden og kontrollere eventuelle sitater. I analysen har jeg referert til de aktuelle artiklene med publiseringsdato, og lagt ved URL til alle artiklene i litteraturlista slik at alt analysemateriale hentet fra nettavisene blir lettere tilgjengelig for andre. Avisartiklene som danner grunnlaget for dette prosjektet innebærer i stor grad yringer av navngitte personer. NESH skriver at: «Offentlige personer må regne med at de offentlige sidene ved det de gjør, kan bli gjenstand for forskning» (2016, s. 14). Med utgangspunkt i dette, og retningslinjen om nøyaktig henvisning, har jeg valgt å ikke anonymisere verken journalistene eller aktørene som uttaler seg i de aktuelle tekstene.

I dette prosjektet har jeg imidlertid valgt å anonymisere IS-kvinnen. Det er flere årsaker til dette, hvor hensynet til kvinnens to små barn står sentralt. NESH skriver at: «Ut over vurderinger av *informasjonens sensitivitet*, kan det være nødvendig å vurdere de *berørtes sårbarhet og forskningens interaksjon og konsekvenser*. Det gjelder spesielt for beskyttelse av barn og unge» (NESH, 2016, B.14, ref. i NESH, 2018, s. 5). Kvinnens identitet var lenge skjult for offentligheten nettopp for å beskytte barna, men etter at kvinnen ble dømt i det norske rettssystemet har enkelte medier besluttet å identifisere henne. Identiteten hennes er imidlertid ikke vesentlig informasjon i dette prosjektet, og ettersom ingen av mediene har navngitt kvinnen i noen av artiklene i analysemateriale, har jeg valgt å ikke omtale henne med navn i denne oppgaven.

4.0 Funn og analyse

I det ovenstående har jeg redegjort for det teoretiske og metodologiske rammeverket som danner grunnlaget for dette prosjektet. I dette delkapittelet vil jeg presentere

forskningsfunnene med utgangspunkt i oppgavens problemstilling: *Hvordan ble den såkalte IS-kvinnen fremstilt i norske medier?*

For å besvare dette spørsmålet har jeg, som nevnt tidligere, tatt i bruk en metodetriangulering bestående av en kvantitativ innholdsanalyse og en kritisk diskursanalyse, og empirien vil derfor uttrykkes i form av både tall og tekst. Det vil være hensiktsmessig å presentere funnene fra den kvantitative analysen først, da den gir innsikt i mediernes generelle dekning av norske fremmedkrigere. Hensikten med denne analysen er å kartlegge omfanget på feltet, og identifisere likheter og ulikheter i mediedekningen av kvinner og menn som knytter seg til terrororganisasjonen IS. Analysen vil deretter gå over i sin kvalitative del, hvor resultatene fra den kritiske diskursanalysen står sentralt. De ulike diskursene som preger mediedekningen av IS-kvinnen vil identifiseres, og settes i sammenheng med det teoretiske rammeverket. Prosjektets analytiske interesse er innholdsmessige forhold som kan peke mot representasjoner av kjønnsdiskurser i mediernes fremstilling av kvinnelige fremmedkrigere.

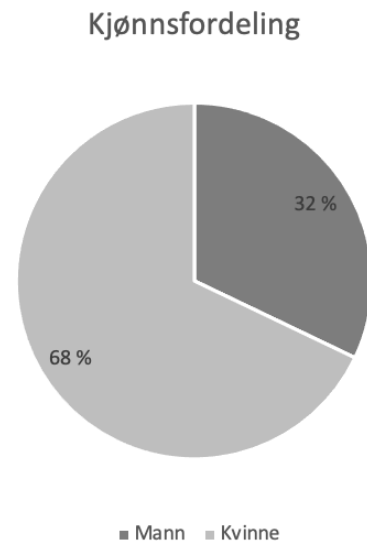
4.1 Kvantitativ innholdsanalyse

Kvantitativ innholdsanalyse brukes ofte, som nevnt i metodekapittelet, for å få en bred oversikt over innholdet i et stort datamateriale. I dette prosjektet består analysematerialet av samtlige nyhetsartikler publisert i Aftenposten, VG, NRK og Dagsavisen fra starten av 2016 til utgangen av 2020. Ved å kode artiklene etter variablene definert i kapittel 3, er det mulig å kartlegge hvilke kategorier som dominerer i omtalen av de ulike kjønnene, hvilke variabler som forekommer hyppigst samt likheter og forskjeller i deknningen av menn og kvinner.

4.1.1 Kjønnfordeling

De siste fem årene har de fire nyhetstedene til sammen publisert 271 artikler om fremmedkrigere. Det er imidlertid en vesentlig forskjell i antall saker som omhandler de ulike kjønnene – 184 av artiklene handler om kvinner, mens de resterende 87 omtaler menn.

Fordelingen er illustrert i figur 2, som viser prosentfordelingen på 68 og 32 prosent. En rekke ulike faktorer kan ha ført til at kvinner er det dominerende kjønn i mediedekningen, hvor hjemhenting av IS-kvinnen kan tenkes å være en av dem. Saken fikk massiv mediedekning fra den ble diskutert på Stortinget våren 2019 og frem til kvinnen og hennes to barn landet i Norge i starten av 2020. Dette kommer tydelig frem i analyse materialet, hvor hele 57 prosent av artiklene som ble kodet i variabelen «kvinne», handler om denne saken. Den skjeve kjønnfordelingen kan også

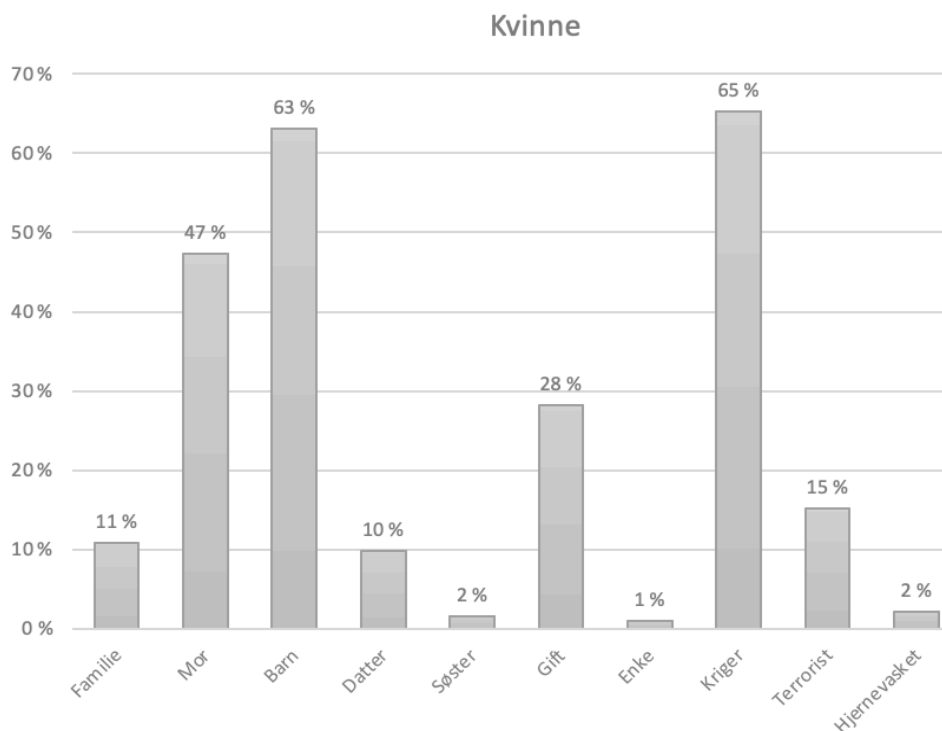

Figur 2: Kjønnfordeling i mediernes dekning av fremmedkrigere

settes i sammenheng med Elshains teori om at mennesker blir sjokkerte når kvinner begår uvanlige, skitne handlinger (1995, s. 179). I tråd med journalistikkens nyhetskriterier, tilskrives sjokkerende og sensasjonelle begivenheter, eller fokushendelser som Kingdon (1995) definerer det, stor medieoppmerksomhet. Det er rimelig å anta at både pressen og befolkningen for øvrig anser det som mer sensasjonelt når kvinner knytter seg til terrorvirksomhet, fordi kvinner tradisjonelt har blitt ansett som snillere og mer fredelige enn menn (Skare Orgeret, 2016, s. 208).

4.1.2 Frekvensfordeling av variabler

Ettersom måleenheten i denne innholdsanalysen er forekomst, er formålet å kartlegge hvorvidt en variabel omtales i artiklene i utvalget. Variablene definert i metodekapittelet, og som analysen tar utgangspunkt i, er: *Mann, kvinne, familie, mor, far, barn, datter, sønn, søster, bror, gift, enke, enkemann, kriger, terrorist og hjernevasket*. For å gi en enkel oversikt over resultatene har jeg utformet to søylediagram som viser frekvensfordelingen i mediedekningen av kvinnelige og mannlige fremmedkrigere.

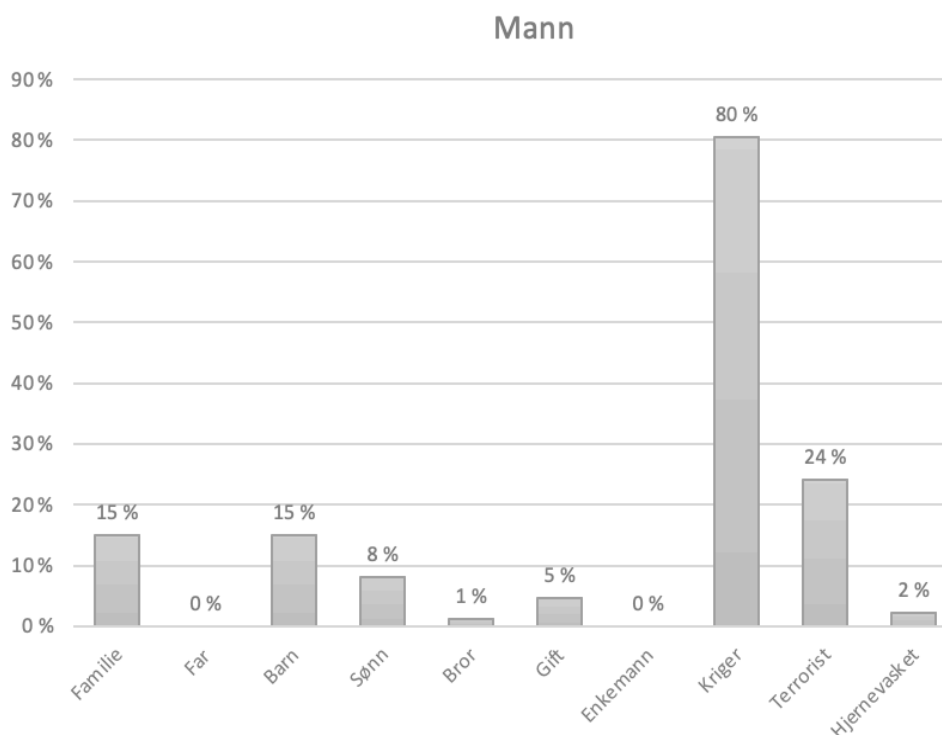

Figur 3: Mediernes dekning av kvinnelige fremmedkrigere

Som redegjort for i punkt 4.1.1, var frekvensfordelingen av kjønn på henholdsvis 68 og 32 prosent. Wight og Myers hevder at: «When a woman commits an act of criminal violence, her sex is the lens through which all of her actions are seen and understood (1996, s. xi, ref. i Sjøberg & Gentry, 2007, s. 29).» Dette kommer tydelig frem i datamaterialet – blant de 184 sakene som ble kodet i variabelen kvinne, ble ordet «kvinne» totalt nevnt 4090 ganger, hvilket tilsvarer et gjennomsnitt på 22 ganger per artikkel. Til sammenligning nevnes «mann» i gjennomsnitt kun 5 ganger per artikkel. Den kvantitative innholdsanalysen gir også en indikasjon på hvordan pressen omtaler de ulike kjønnene, hvor familierelasjoner står sentralt i norske mediers dekning av IS-kvinner. Innenfor denne kategorien er det særlig variablene mor (47 prosent) og barn (63 prosent) som utpeker seg ved at de forekommer hyppigst, etterfulgt av familie (11 prosent), datter (10 prosent) og søster (2 prosent). Videre viser resultatene at pressen relativt ofte nevner kvinnenens ekteskap, hvorav 28 prosent av artiklene påpeker at kvinnene er, eller har vært, gift, mens bare ett prosent beskriver fremmedkrigerne som enker. Variablen hjernevasket (2 prosent) forekommer sjelden, og dersom en legger de kvantitative funnene til grunn, er derfor ikke offerdiskursen spesielt synlig i den norske

mediedekningen av IS-kvinner ⁵. Medienes vektlegging av disse variablene samsvarer med kvinners tradisjonelle roller – som i stor grad har knyttet seg til familieliv – hvilket fører til at norske medier plasserer kvinnelige fremmedkrigere innenfor Sjøberg og Gentrys mødrediskurs (2007, s. 13).

I motsetning til Elshains teori, som innebærer at kvinner i krig og konflikt verken blir sett på som initiativtakere eller gjerningsmenn, viser analysen at det er variabelen «kriger» som forekommer hyppigst i datamaterialet. Krieger nevnes i hele 65 prosent av sakene publisert i Aftenposten, VG, NRK og Dagsavisen i løpet av de siste fem årene. Dette kan tyde på at kvinner i større grad enn tidligere blir ansett på lik linje som menn, og ikke bare som «vakre sjeler». Dog er det viktig å poengtere at en fjerdedel av artiklene i denne kategorien også inneholder variabelen gift – kvinnene blir dermed ikke nødvendigvis omtalt som krigere selv, men i stor grad også som koner av krigere. Dette kan være en av årsakene til den store frekvensforskjellen av variablene krieger og terrorist, hvor sistnevnte kun forekommer i 15 prosent av datamaterialet.

Figur 4: Medienes dekning av mannlige fremmedkrigere

⁵ Det er viktig å poengtere at datamaterialet i den kvantitative innholdsanalysen kun er kodet etter variablene definert i kapittel 3, og at analysen derfor ikke fanger opp andre ord og uttrykk som kan føre til en annen fremstilling av kjønnene.

Frekvensfordelingen av variablene er svært forskjellig i deknningen av de to kjønnene. Familierelasjoner, som var hyppig brukt i omtalen av kvinner, brukes sjeldent i nyhetsartiklene om menn. Ikke i én eneste artikkel de siste fem årene har en mannlig fremmedkriger blitt omtalt som far, mens mor ble nevnt i nesten halvparten av sakene om kvinner. Familie og barn nevnes i 15 prosent av utvalget, sønn i 8 prosent, bror i 1 prosent og hjernevasket i 2 prosent. Variabelen gift forekommer kun i 5 prosent av de 87 artiklene, mens ektemann er totalt utelukket. I likhet med mediedekningen av kvinner, tilskrives variabelen kriger størst plass i datamaterialet og nevnes i 80 prosent av sakene, etterfulgt av terrorist på 24 prosent. Ettersom de to hyppigste variablene er kriger og terrorist, og alle familierelasjoner er relativt lite omtalt, kan den norske mediedekningen av mannlige fremmedkrigere ses i lys av Elshtains diskurs om menn som «bare krigere».

I tråd med de iboende forskjellene mellom kjønnene, som forskjellsfeminismen baserer seg på, viser den kvantitative innholdsanalysen store forskjeller når det gjelder norske mediers dekning av mannlige og kvinnelige fremmedkrigere. Ved å vektlegge ulike ord fremheves de iboende, biologiske forskjellene mellom menn og kvinner. Funnene viser at kvinner rammes inn som mer omsorgsfulle og fredelige enn menn, som i større grad anses som voldelige krigere og terrorister.

4.2 Kritisk diskursanalyse

Formålet med en kritisk diskursanalyse er å undersøke hvilke perspektiver, verdier og ideologiske forutsetninger som tas for gitt i en ytring, og som dermed kommer indirekte til syne i en tekst. For å undersøke dette vil det være hensiktsmessig å gjennomføre en analyse av selve språket, samt de omkringliggende faktorer som kan påvirke tekstens utforming. Faircloughs tredimensjonale modell, som Hågvar i ettertid har tilpasset presstekster, er en tilnærming som gjør det mulig å sette tekst i sammenheng med kontekst. Analysen tar derfor utgangspunkt i, og struktureres etter, de tre nivåene tekst, diskursiv praksis og sosial praksis (Jørgensen & Phillips, 2019, s. 80). Den første delen er en analyse av verbalspråket på setnings- og ordnivå. Målet er å kartlegge om – og i så fall hvilke – underliggende agendaer, tankesett eller ideologier som kommer til syne gjennom norske avisers språkbruk. Neste dimensjon innebærer å sette teksten i sammenheng med hvordan tekstene produseres og konsumeres, og vurdere hvordan disse faktorene kan påvirke tekstenes innhold. I den siste delen vil funnene fra de to foregående analysene settes i sammenheng med sosiale strukturer i

samfunnet. Med hensyn til oppgavens format, vil diskursene som fremheves begrenses til det som anses som mest relevant og meningsskapende knyttet til problemstillingen.

4.2.1 Tekst – en analyse av tekstenes verbalspråk

Som nevnt tidligere, handler journalistikk i stor grad om å velge hvilke deler av virkeligheten som skal trekkes frem og hvordan det presenteres for publikum. En tekst er sjelden helt nøytral eller informativ (Skovholt & Veum, 2014, s. 55). Det er mange trekk ved både lingvistikken og retorikken en kan trekke frem i en tekstanalyse som vil bidra til å avdekke hvilke perspektiver og holdninger som indirekte kommer til uttrykk i en tekst, men i dette prosjektet har jeg valgt å fokusere på elementer som vil bidra til å belyse min problemstilling. I denne delen av analysen vil jeg dykke dypere inn i språkbruken til journalister i VG og Aftenposten slik den kommer frem i artiklene for å kartlegge hvordan den norsk-pakistanske IS-kvinnen fremstilles i to av Norges største aviser. Dette nivået er det mest omfangsrige tekstmessig, og vil inkludere en rekke tekstutdrag fra nyhetsartiklene. Resultatene fra tekstanalysen presenteres gjennom diskursområdene analysen avdekket. En slik inndeling gir kapittelet en god struktur, samtidig som leseren forhåpentligvis får mer oversiktlig forståelse av avisenes fremstilling av IS-kvinnen. Det å presentere forskningsfunnene på denne måten kan gi inntrykk av «cherry-picking», altså at forskeren plukker ut eksempler fra empirien for å underbygge en forhåndsbestemt teori fremfor å se hva som framkommer av materialet. Derfor ønsker jeg å understreke at dette ikke er tilfelle i mitt prosjekt – analysemetoden har vært systematisk til tross for at presentasjonen er mer oppsummerende. De fem diskursene analysen vil presenteres gjennom er: «offer», «kjærlighet», «mor og kone», «den ufarlige kvinnen som begikk en feil» og «den radikaliserede kvinnen». Det er imidlertid viktig å poengtere at diskursene ikke er gjensidig utelukkende, noe som innebærer at enkelte tekstutdrag kan plasseres innenfor flere diskursområder.

4.2.1.1 Offerdiskursen

Etter at regjeringen begynte å diskutere hvorvidt det var riktig å hente hjem familien fra Syria i 2019, har både VG og Aftenposten jevnlig publisert nyhetsartikler om saken. Det dominerende synet i disse artiklene er at kvinnen betraktes som et offer, hvilket samsvarer med tidligere forskning av utenlandske mediers fremstilling av kvinnelige krigere (Brown, 2011; Winkler 2018; Kollárová, 2016).

Offerrollen kommer til syne gjennom journalistenes bruk av språklige virkemidler. Enhver tekst består av underliggende forutsetninger, ofte påstander eller holdninger, som forfatteren forutsetter at leseren deler eller aksepterer, hvilket ligger i begrepet presupposisjoner (Svennevig, 2009, s. 55, ref. i Skovholt & Veum, 2014, s. 53). Hva journalister velger å underforstå i en nyhetsartikkel sender viktige signaler om hva som tas for gitt innenfor en diskurs (Hågvar, 2017, s.93). Utdragene «- Hun ble lurt dit» (VG, 25.08.2019), «- Det var ikke mitt valg å reise inn i Syria» (Aftenposten, 07.03.2019) og «-Jeg vet ikke hva jeg skulle bli straffet for. Jeg har ikke deltatt i noe som helst i IS-området» (Aftenposten, 07.03.2019) presupponerer at kvinnen verken ønsket eller valgte å reise til Syria for å slutte seg til terrororganisasjonen IS, og at hun derfor ikke har gjort noe galt. Til tross for at det ikke fremgår hvem hun ble lurt av, hentyder journalistene at kvinnen selv ikke er ansvarlig for reisen til kalifatet. Journalistene bygger videre på denne forutsetningen i artikler publisert på senere tidspunkt: «Hun befant seg i en tvangssituasjon» (Aftenposten, 19.01.2020, «Hun forsøkte å flykte fra Syria i mange år» (Aftenposten, 19.01.2020), «Hun var et gissel hos IS» (VG, 16. 02.2021) og «Hun er et offer for menneskehandel» (Aftenposten, 24.03.2021). I disse setningene er det en underforstått forutsetning at kvinnen ikke ønsket å være i Syria, men at hun ikke var fri til å forlate landet. Presupposisjonene har sterk patoseffekt fordi de inneholder flere negativt ladde ord, som «tvangssituasjon», «flykte», «gissel» og «menneskehandel», som ofte assosieres med fangenskap, vold og frykt.

I begge avisene er det et stort fokus på IS-kvinnens personlige historie, hvor blant annet årsakene til reisen, kjærlighetsliv, oppgaver i kalifatet og personlige opplevelser fra terrorområdet står sentralt. I formuleringene som beskriver kvinnens situasjon i terrorkalifatet, er det ektemannen Bastian Vasquez, en kjent norsk ekstremist, som semantisk framstilles som den aktive part, altså ytringens agens: «Han slo henne, kontrollerte mobilen hennes og nektet henne å gå ut alene» (Aftenposten, 05.03.2021), «Ifølge meldinger den tiltalte IS-kvinnen (30) sendte til sin far, nektet terrorkrigeren Bastian Vasquez henne å forlate Syria og dra tilbake til 'de vantros land'» (VG, 26.02.2021) og «Kvinnen hevder Vasquez truet med å drepe henne dersom hun snakket om at hun ville ut av Syria» (Aftenposten, 07.03.2019). Dermed er det kvinnen som blir offer i saken – det er hun handlingene går utover, og hun tilskrives derfor den semantiske rollen patiens (Hågvar, 2017, s. 95). Det ser vi også eksempler på i setninger hvor agens er skjult:

Hun befant seg i en sårbar situasjon og ble misbrukt. Det satte henne i en tvangssituasjon der hun ble utnyttet til tvangsarbeid og tvangstjenester, som husarbeid. Hun ble utsatt for trusler, vold og tvang, dessuten innesperring. Hun hadde ikke mulighet til å unnsnippe, mener Nordhus (Aftenposten, 24.03.2021).

- Hun har i årevis vært frihetsberøvet og et gissel i IS (VG, 26.02.2021).

I retten har hun forklart at hun ville hjem, men at hun ble holdt tilbake mot sin vilje (Aftenposten, 05.03.2021).

Et gjennomgående trekk i datamaterialet er at kvinnen i stor grad presenteres som passiv. Analysen har imidlertid avdekket et interessant skille: Kvinnen tilskrives patiens i situasjoner som handler om reisen til – og oppholdet i Syria, men får agens når det gjelder hennes forsøk på å forlate landet: «- Det er helt på det rene og kan dokumenteres at hun i årevis har forsøkt å komme seg ut» (Aftenposten, 19.01.2020), «[...] og at hun i flere år forsøkte å rømme fra IS-området» (VG, 15.08.2019) og «- Hun spurte om hvor hun kunne få nødpass» (Aftenposten, 05.03.2021). Uttrykkene har sterk grad av modalitet, som ifølge Hågvar, er det samme som «i hvilken grad taleren eller skribenten legger frem fakta og påstander som sikre» (2017, s. 145). En skråsikker fremstilling har sterk modalitet, mens en tekst med mye forbehold har svak modalitet. Det gjør at kvinnen fremstår som en handlingens kvinne som gjør en innsats for å komme hjem, noe som forsterker offerrollen fordi det underbygger at hun befant seg i kalifatet mot sin vilje.

Et annet aspekt som tydeliggjør denne diskursen, er journalistenes kildebruk. Det er alltid viktig hvem som kommer til orde og hvem som ikke gjør det i en presstekst (Hågvar, 2017, s. 87). I syv av artiklene i utvalget er det kvinnen selv, familien hennes eller forsvarer Nils Christian Nordhus som er hovedaktør. Det er viktig å poengtere at journalistene i disse sakene også refererer til PST og påtalemyndigheten, som har ledet både etterforskningen og rettssaken mot den hjemvendte kvinnen, men deres uttalelser er færre og tilskrives mindre plass. Det at hovedvekten av stemmer representerer samme side av saken, og motparten kommer til ordet i vesentlig mindre grad, resulterer i en svært ensidig vinkling av saken. Etersom Vasquez døde i 2015 har han derfor ikke anledning til å fortelle sin side av saken. Til tross for at det er en naturlig forklaring på fraværet av hans stemme, kan det likevel påvirke leserens tolkning av artiklene. Mangelen på kilder fra miljøet i Syria, og spesielt Vasquezs historie, fører til at kvinnen lettere kan påta seg en offerrolle – det er ingen som kan motbevise det hun sier eller fortelle en annen versjon av hva som har foregått i kalifatet.

Samtidig som avisenes kildebruk fører til en subjektiv framstilling, tilskriver journalistene hovedkildene større troverdighet ved å la de snakke mye, og detaljert, i direkte tale. Forskning viser at publikum har større sannsynlighet for å tro på informasjon de får gjentatte ganger, uavhengig av om den er sann eller ikke. Olivier Corneille, Adrien Mierop og Christian Unkelbach hevder at: «People judge repeated information truer as compared to new information. This effect is called the ‘illusory truth effect’, ‘repetition-induced truth effect’, or ‘truth-by-repetition effect’» (2020, s. 1). Når publikum stadig serveres nyhetsartikler som refererer til kilder som fremmer kvinnens historie, kan leseren derfor sitte igjen med en følelse av at kvinnen forteller sannheten og at hun er et offer for uheldige omstendigheter.

Fairclough mener at en kritisk diskursanalyse er multimodal, og dermed inkluderer både de visuelle og verbale aspektene ved en tekst (2004, s. 77). Som redegjort for i metodekapittelet, vil jeg i denne oppgaven vie størst oppmerksomhet til det skriftlige. Likevel vil jeg gjennomføre en kort analyse av avisenes bildebruk. Gunther Kress og Theo van Leeuwen hevder at bilder både har analytiske (beskrivende) og narrative (handlende) egenskaper, hvorav førstnevnte er mest relevant i denne oppgaven (2006, s. 87). Det er hovedsakelig tre bilder som er mest brukt i analysematerialet, og som jeg derfor vil dykke dypere inn i. Det første bildet, som lenge var dominerende i både VG og Aftenpostens nyhetsartikler, er et nærbilde av kvinnen i al-Hol-leiren i Syria. Hun sitter foran et skittent kjøretøy iført en svart niqab, hvor øynene hennes er gjemt bak et par briller. En analytisk tolkning av bildet, hvor hun er tildekket i sorgens og dødens farge, vil se kvinnen som fanget i et depressivt og farlig område. Det at ansiktet hennes er skjult, og at leseren dermed ikke får se hvem hun er, kan også symbolisere at kvinnen bare er ‘en av mange’ og ikke betyr noe i miljøet hun lever i. Bilen i bakgrunnen, som trolig er et militært kjøretøy, kan symbolisere ustabilitet og fare, og kan gi uttrykk for at kvinnen blir overvåket og ikke får være alene.

I mediernes dekning av saken like før og under rettssaken brukte avisene ulike bilder av kvinnen. I flertallet av Aftenpostens saker fra denne perioden har journalistene valgt å bruke et bilde fra tiden hun satt i varetekt, hvor kvinnen er avbildet mens hun sitter på en stol, trolig i et av fengselets besøksrom, mens hun ser mot vinduet. Hun har på sine egne klær og er ikke tildekket, noe som kan symbolisere et ønske om å tilpasse seg norske verdier, og en frihet til å bestemme over– og være seg selv. Bakgrunnen er ryddig, med kun en sofa og et stuebord, en lampe og et stort vindu som slipper dagslyset inn. Det kan tyde at kvinnen er under rolige og ordnede forhold, og at det er lys i enden av tunnelen – noe som samsvarer med at kvinnen på

tidspunktet var i en prosess der hun fikk hjelp. VG benytter imidlertid bilder av kvinnen ved havet i sine saker, som på flere måter står i sterk kontrast til bildet fra flyktningleiren. Kvinnen står på en brygge iført hvite klær – en farge assosiert med renhet, omringet av vann, som kan symbolisere frihet, fremgang og en ny start på livet. Det er ingen andre mennesker på bildet, noe som kan tolkes som at ingen lenger bestemmer over henne eller tvinger henne til noe. Leser man de tre bildene analytisk, kan det tolkes som at kvinnen har vært et offer for fangenskap, men som nå er reddet.

Offerdiskursen fungerer altså både verbalt og visuelt i analyse materialet. Innenfor denne diskursen forstås kvinnen som en av ‘oss’ som ble lurt av ‘de andre’ – hennes tid i kalifatet bunner ikke i at hun deler IS’ ideologi, men at hun ble lurt til Syria og holdt fanget i flere år. Det konstrueres på bakgrunn av dette en diskursiv sannhet om at kvinnen ikke er et farlig menneske, men en av oss som deler det norske samfunnets verdier, og som derfor fortjener hjelp fra norske myndigheter fordi hun har vært uheldig. Oppfatningen om at kvinnen er et offer snarere enn en radikaliseret terrorist, manifesterer seg i en tenkemåte om at kvinner er fredelige, ikke-voldelige og skjøre mennesker som trenger beskyttelse fra virkeligheten (Elshtain, 1995, s. 165).

4.2.1.2 Kjærlighetsdiskursen

Mediedekningen er preget av kvinnens personlige historie. I likhet med utenlandske mediers dekning av kvinnelige fremmedkrigere, blir det også i norske aviser viet stor oppmerksomhet til faktorer som ledet kvinnen til IS, hvilket i dette tilfellet hovedsakelig presenteres gjennom en kjærlighetsdiskurs.

Flere forskere hevder at kvinner knytter seg til terrorgrupper av personlige årsaker. I teorikapittelet ble det redegjort for flere kvinnelige pullfaktorer til kalifatet, hvor Lia og Nesser blant annet trakk fram press og høye forventninger av familien i hjemlandet (2014, s. 411). De argumenterer for at det å knytte seg til terrororganisasjoner kan frigjøre kvinnene fra familiens press på hvem de skal gifte seg med, hvilket er en fremtredende faktor i mitt analyse materiale.

- Visste du ikke at Vasquez var en radikal jihadist? Hvorfor ble du sammen med ham?
spør Aftenpostens journalist under et intervju med IS-kvinnen i 2019.

- Jeg visste bare at han var chilener, og jeg ville gifte meg med en person som ikke var pakistaner. Jeg visste at familien ville at jeg skulle gifte meg med en fetter. Jeg ville bare bort fra det, svarer kvinnen (Aftenposten, 07.03.2019).

Tekstutdraget inneholder flere underliggende forutsetninger. Setningens første del, «Jeg visste *bare* at han var chilener», presupponerer at kvinnen ikke visste at Vasquez var radikalisert. Ordet «bare» bidrar til å formilde situasjonen og fraskrive kvinnen ansvar – hun visste jo ikke bedre. Videre er det en underliggende implikasjon at kvinnen søkte aktivt etter noe annet for å unnsnippe det ekteskapet familien planla for henne. Modelleseren har, etter alt å dømme, tilknytning til Norge, og teksten har derfor en følelsemessig effekt fordi tvangsekteskap står i sterk kontrast til det norske samfunnets frihets- og kjærlighetsidealer. Det kan gjøre at leseren utvikler medfølelse og sympati overfor kvinnen, og dermed sitter igjen med en følelse av at det er synd på henne som ikke er fri til å elske hvem hun vil. Tegn på den forbudte kjærligheten er også tydelig i en VG-artikkel som omtaler Vasquez' ønske om å gifte seg med kvinnen: «Tiltalte forklarer at hun spurte faren sin om å få lov, men at han sa nei. Etter hvert gikk han med på å møte Vasquez, men han sa fortsatt nei» (VG, 02.03.2021). Sitatene danner et underliggende premiss om at kvinnen rømte fra familiens press, uten å vite hva hun rømte til.

Over halvparten av artiklene i utvalget nevner kvinnens forhold til Vasquez, og journalistene rammer i stor grad kvinnen inn som en «håpløs romantiker» som reiste til kalifatet fordi hun var forelsket: «- Jeg var såpass forelsket at alt han sto for, det sto jeg for» (VG, 02.03.2021), «- Jeg savnet ham, og ville bare være med ham» (VG, 02.03.2021) og «- Hadde ikke Bastian vært i Syria, så hadde jeg ikke dratt» (VG, 02.03.2021). Et interessant funn er at kvinnen får agens når det gjelder å reise til Syria på grunn av kjærlighet, noe som står i sterk kontrast til offerdiskursen hvor hun tilskrives en svært passiv rolle på dette området. Det ser vi blant annet i utdragene «Kjærligheten og ekteskapet til Vasquez, samt gudstroen, var avgjørende for at hun reiste til Syria» (Aftenposten, 23.03.2021) og «Hun reiste til Syria i februar 2013 fordi hun var forelsket i islamisten Bastian Vasquez» (Aftenposten, 24.03.2021). Her slår journalistene fast med høy grad av modalitet at hun reiste til Syria, av egen fri vilje, på grunn av sine følelser til den norske islamisten. I dette tilfellet tar ikke journalistene noen forbehold om at kvinnens første forklaring om at hun ble lurt over grensen fra Tyrkia kan være den riktige, eller at hun faktisk reiste som følge av at hun var radikalisert. Journalistene kunne skrevet at kjærligheten og ekteskapet til Vasquez var *en viktig faktor* til at hun *endte opp* i Syria, men valgte heller å utrope det som *årsaken* til at hun valgte å *reise til* det konfliktfylte

landet. Dette underbygges med argumentasjon med sterk grad av patos: «Han lovt henne et godt liv med stort hus, dessuten mye kjærlighet og kos» (Aftenposten, 24.03.2021).

Analysen avdekket imidlertid et uventet funn: til tross for at nesten alle artiklene omtaler forholdet mellom kvinnen og jihadisten, var det overraskende lite materiale i verbaltekstene som underbygget denne diskursen. Som redegjort for i kapittel 2, har forskere funnet at kjærlighet er blant de mest framtrepende årsakene til at kvinner reiser til Syria, og at de ofte blir introdusert for religiøse og hederlige liv av sine ektemenn (Saltman & Smith, 2015; Bloom, 2011). Dette er faktorer norske journalister inkluderer i sin dekning av IS-kvinnen, men i langt mindre grad enn forventet. Tross mindre materiale enn antatt på forhånd, er det ingen tvil om at kvinnen fremstilles gjennom en kjærlighetsdiskurs som kan sies å være forankret i de norske frihetsidealene. Oppfatningen om at alle mennesker står fritt til å handle som man ønsker, være den man er og elske dem man vil står sentralt i Norge, og er – etter min oppfatning – også det dominerende tanke settet innenfor denne diskursen. Disse verdiene er imidlertid ikke like framtrepende i alle kulturer, og når journalistene vektlegger det i mediedekningen av saken, fremmer de et tydelig skille mellom ‘oss’ og ‘dem’. Kvinnen blir sett på som en av oss samtidig som at omgangskretsen hennes kategoriseres som de andre – hun ønsker å leve etter de norske frihets- og kjærlighetsidealene, mens familien hennes i stor grad praktiserer den pakistanske kulturen. Innenfor kjærlighetsdiskursen blir det dermed en diskursiv sannhet at kvinnen reiste til kalifatet for å leve etter det norske samfunnets kjærlighetsidealer. Det gjør det enklere for henne å tilgis for det hun har gjort, og dermed bli en av oss igjen.

4.2.1.3 Mor og kone-diskursen

Det fremkommer av det ovenstående at mediene i stor grad fremstiller kvinnen gjennom en offer- og kjærlighetsdiskurs. I tillegg til å vie stor oppmerksomhet til hvordan hun endte opp i Syria, vektlegger avisene også i stor grad kvinnens rolle i Den islamske staten. Mediene trekker frem flere aspekter som sammen danner mor og kone-diskursen, hvilket jeg vil dykke dypere inn i i dette delkapittelet.

Aftenposten publiserte i mars 2021 en artikkel med tittelen: «Hun var kone og mor i Den islamske staten. Aktoratet mener hun må dømmes til fire års fengsel» (Aftenposten, 23.03.2021). Videre lyder sakens første avsnitt: «Aldri før er noen i Norge blitt tiltalt for å være kone og mor. Aktoratet mener at den IS-tiltalte kvinnen må dømmes for det med fengsel

i fire år» (Aftenposten, 23.03.2021). Her fremmer journalistene en påstand om at kvinnen er uskyldig i det hun er siktet for: å delta i en terrororganisasjon. Situasjonen ufarliggjøres og omstendighetene formildes ved å slå fast at hun bare var kone og mor – ord som i vår kultur vekker positive assosiasjoner som kjærlighet, omsorg, omtanke, oppofrelse, trygghet og beskyttelse. Når slike positivt ladde ord settes i sammenheng med negativt ladde ord som «dømmes» og «fengsel» har teksten potensiale til å vekke følelser hos leseren. Teksten bygger på en underliggende forutsetning om at en som er «kone og mor» kun har positive egenskaper, noe som ikke samsvarer med en fengselsdom på fire år. Denne argumentasjonen velger journalistene selv å trekke frem i en sak som hovedsakelig handler om aktoratets påstand om straff for terrordeltakelse. Dagen etter publiserte Aftenposten en ny artikkel – denne gangen med fokus på forsvarernes krav om frifinnelse, som innledes på følgende måte: «Fengsel i fire år. Det mener aktoratet er passende straff for oslokvinnen som er tiltalt for å delta i terrororganisasjonen Den islamske stat (IS) ved å være kone og mor» (Aftenposten, 24.03.2021). Sett i lys av den omvendte pyramide, hvor de viktigste poengene i en nyhetssak kommer først, kan det tyde på at Aftenpostens overordnede holdning til saken er at kvinnen «bare er en uskyldig kone og mor».

Kone og mor-diskursen er også fremtredende i andre saker i utvalget. Fremstillingen av kvinnen som kone henger i stor grad sammen med kjærlighetsdiskursen, men med et større fokus på kvinnens rolle som kone fremfor kjærligheten mellom partene, hvilket blant annet er synlig i disse tekstutdragene: «Som kone skulle de ta vare på ektemannen» (Aftenposten, 23.03.2021), «Hun støttet og tilrettela slik at ektemannen kunne dra på jobb» (VG, 16.02.2021) og «Hun hevder at hun i over fem år ikke gjorde annet enn å lage mat, vaske klær og rydde huset» (Aftenposten, 07.03.2019). Aftenpostens journalister skriver også at: «Som kvinne i IS hadde hun ikke noe annet valg enn å gifte seg på nytt. Det gjorde hun to ganger» (Aftenposten, 24.03.2021), hvilket samsvarer med det kjønnssegregerte samfunnet i kalifatet – kvinner er avhengig av- og underlagt menn og skal være deres støttespillere, tilrettelegge og passe på dem (Bakker & Leede, 2015, s. 8). Manifestet *Women of the Islamic State: Manifesto and Case study* understreker også at kvinners hovedoppgave i Den islamske stat, i tillegg til å være kone, er å føde barn og oppdra dem i tråd med IS' ideologi (Ali, 2015, s. 13; Azeez, 2019, s. 117). Det faktum at kvinnen er mor var hovedårsaken til at norske myndigheter besluttet å hjelpe henne hjem til Norge – hennes fem år gamle sønn var, som nevnt innledningsvis, alvorlig syk og avhengig av å få medisinsk behandling på et norsk sykehus for å overleve. Det tradisjonelle synet på morsrollen innebærer at mødre skal sette

barnet foran seg selv og prioritere deres behov først. Dette er synlige trekk også i mediedekningen av den norsk-pakistanske IS-kvinnen: «Ba for sin syke sønn» (VG, 26.02.2021), «- De har det dritt. Hun er redd, mest av alt for barna» (Aftenposten, 15.08.2019) og «- Jeg vil bare følge barna mine tilbake til et trygt sted, etterpå kan de fengsle meg og straffeforfølge meg» (VG, 26.02.2021). I et intervju med VG understreker kvinnen også hvor viktig det var for barna å få komme hjem til Norge:

- Det har selvfølgelig betydd alt. Det reddet livet til gutten min, og det betyr også at begge mine barn ble reddet fra å vokse opp i et farlig og radikalt miljø der barn blir lært å hate Vesten (VG, 26.02.2021).

I disse utdragene rammes kvinnen inn som en god mor som ønsker det beste for sine barn. Fremhevingen av slike sitater, som i stor grad spiller på morsinstinktet, appellerer til lesernes følelser ved at publikum kan utvikle sympati og medlidenhet overfor kvinnen og de to små barna, som i disse tilfellene kun fremstår som gode mennesker som har vært uheldige. Ved å vektlegge kvinnens rolle i kalifatet rammer VG og Aftenposten kvinnen inn som det Sjøberg og Gentry omtaler som en 'tam terrorist' fordi det bare er rollen i den private sfæren som trekkes frem.

Mor og kone-diskursen er preget av tankesettet som råder i forskjellsfeminismen, og manifester seg i stor grad i synet på kvinner som fredelige og omsorgsfulle. Samtidig, ved å trekke frem kvinnens oppgave i kalifatet, bærer diskursen preg av husmorsrollen. Det er rimelig å anta at 'mor' og 'kone' trolig er godt kjente roller for publikum. Den norske modelleserens identifikasjon med- eller assosiasjoner til rollene som mor og kone, kan bidra til å bringe kvinnen nærmere 'oss' enn 'de andre' innenfor denne diskursen.

4.2.1.4 Den ufarlige kvinnen som begikk en feil

En annen framtrædende diskurs i datamaterialet er fremstillingen av kvinnen som en ufarlig kvinne som begikk en feil. Innenfor denne diskursen kan man se tegn på en konverteringsfortelling:

Hun beskriver storesøsteren som en helt vanlig ung norsk kvinne, som hadde norsk som hovedmål og ikke var spesielt opptatt av hverken religion eller IS før hun forlot Norge.

- Hun tok høyere utdanning og var egentlig mest opptatt av typiske jenteting. Shopping, klær, sminke og lignende. Hun hadde «evig» mye klær. Hijab var hun litt av og på med, i perioder brukte hun det, andre ganger ikke (VG, 15.08.2019).

Utdraget er hentet fra et VG-intervju med IS-kvinnens to søstre sommeren 2019. Her tegnes det et bilde av kvinnen som «en helt vanlig kvinne», som før tiden i Syria var opptatt av «typiske jenteting» – hvilket impliserer en ufarlig kvinne med helt andre interesser enn våpen, krig og terrorisme. De legger imidlertid ikke skjul på at søsteren til tider brukte hijab, noe hun begynte med etter at hun ble medlem av organisasjonen 'Islam Net'. Selv har kvinnen fortalt at hun havnet i konflikt med både venner og familie da hun tok i bruk det religiøse hodeplagget. Saltman og Smith trekker frem dette som en utfordring for flere muslimske kvinner som er bosatt i Vesten. Bruk av hijab eller niqab kan for noen gi en følelse av avstand og manglende tilhørighet til kulturen man lever i, og derfor etterlate mennesker sårbare for radikaliserings (Saltman & Smith, 2015, s. 10). VG skriver at: «Ved å være i Islam Net så mistet hun mange venner, og da noen av jentene i Islam Net gikk over i mer ekstreme Profetens Ummah, så fulgte tiltalte etter. Der ble hun kjent med Bastian Vasquez» (02.03.2021). I dette tilfellet appellerer journalistene til leserens følelser ved å understreke at kvinnen mistet store deler av nettverket sitt utenfor organisasjonen, og at hun derfor valgte samme vei som de resterende vennene. Journalistene fraskriver kvinnen ansvar ved å antyde at hun ikke tok et aktivt religiøst eller politisk valg ved å melde seg inn i det ekstreme nettverket, men heller «bare havnet i feil spor», hvilket kjennetegner kategorien «medløper» i typologiene til Nesser og Bjørge (2018, s. 17; 2011, s. 281). På den måten blir kvinnen uskyldiggjort: hun er uheldig, ikke farlig. Denne fremstillingen er også synlig i Aftenposten, som blant annet siterer tidligere venninnens forklaringer i retten:

Begge kvinnene beskriver den tidligere studenten som en livsglad og kvikk ung kvinne. De ble rystet over at hun hadde valgt å reise til Syria.

- Hun smilte alltid og hadde en smittsom latter. Man ville bare være venn med henne. Hun var gjennomført snill og gjorde aldri noen noe ille, sa venninnen fra «søsterskapet» (Aftenposten, 05.03.2021).

Sitatet består av flere positivt ladde ord, som «livsglad», «smil», «latter» og «snill», hvilket tegner et bilde av kvinnen som glad og godhjertet. Journalistene underbygger denne oppfatningen ved å poengtere at vennene ble «rystet» da hun reiste til Syria, noe som tilsier at de ble svært sjokkerte. Til sammen utgjør dette en fremstilling om at kvinnen verken er en

‘typisk’ terrorist eller IS-kvinne. Premisset om ufarlighet kommer også til syne i kvinnens egne uttalelser. Utdraget «- Jeg kjørte livet i grøften» (VG, 26.02.2021) presupponerer at hun begikk en feil, mens det i sitatet «- Det var en deilig følelse å ta den (niqaben)⁶ av – som å endelig kunne være seg selv igjen» (VG, 26.02.2021) er en underforstått betydning at kvinnen ikke var seg selv i det konfliktfylte Syria, og at hun dermed ikke er farlig. Kvinnen presiserer ved flere anledninger at hun ikke har vært en aktiv deltaker i terrororganisasjonen: «- Jeg har ikke deltatt i noe som helst i IS-området. Jeg har ikke støttet dem, og jeg har ikke samme ideologi som dem» (Aftenposten, 07.03.2019), og at forholdet hennes til religion er en vanlig tolkning av islam: «- Jeg har samme syn nå som jeg vokste opp med» (VG, 26.02.2021). Dette underbygger den diskursive sannheten om at kvinnen ikke er radikalisert og farlig. Et oppsiktsvekkende funn viser at denne diskursen også finnes i artikler hvor verken kvinnen selv, omgangskretsen hennes eller forsvarer Nordhus er hovedaktører. «PST: Hjemkomsten endrer ikke trusselbildet» (VG, 18.01.2020). Slik lyder en VG-tittel 18. januar 2020, bare noen få dager etter at kvinnen og de to barna landet på norsk jord. Avisens overskrift er gjerne det første leseren oppdager ved en presstekst, og setter dermed føringer på hvordan resten av saken skal oppfattes. Artikkelen tar utgangspunkt i en pressekonferanse Politiets Sikkerhetstjeneste (PST) holdt samme dag i forbindelse med hjemhenting av kvinnen. Tittelen impliserer at kvinnen ikke utgjør noen trussel for Norge, og har sterk modalitet og høy troverdighet fordi journalistene understreker at det er PST som kommer med påstanden.

Medienes innramming av kvinnen som en ufarlig kvinne som ikke deler ideologi med IS, underbygges av at hun nå forsøker å rette opp i feilen hun begikk. I en artikkel publisert i Aftenposten i januar 2020 skriver avisen følgende:

På pressekonferansen begynte Nordhus å bygge opp et bilde av en ung kvinne som gjorde feil valg og nå ønsker å ta «et oppgjør» med fortiden.

– Hun tar sterk avstand fra de metodene som det er kjent at de to terrororganisasjonene har brukt. Hun har vært tydelig på at hun tok et valg som var galt, som gjorde at hun endte opp i Syria. Det angret hun bittert på, sier Nordhus.

Nordhus sier hun ønsker å samarbeide med PST for å forhindre at andre kvinner gjentar hennes feil (Aftenposten, 19.01.2020).

---

⁶ Det er viktig å presisere at dette sitatet opprinnelig ikke inneholder ordet «niqaben» som er skrevet inn i parentes. Det har jeg gjort for at leseren skal forstå hva som menes med sitatet i løpende tekst.

I dette tekstutdraget får kvinnen agens – hun ønsker å rette opp i feilen ved å samarbeide med PST slik at andre kvinner ikke gjør samme feil. «Andre kvinner» tilskrives patiens, et grep som kan tolkes i lys av at hun selv pådrar seg en passiv rolle når det gjelder reisen til kalifatet.

I likhet med tankesettet som råder innenfor diskursene offer og mor og kone, bærer også denne diskursen preg av oppfatningen om at kvinner er fredelige og ikke-voldelige. Journalistene omtaler henne som en «typisk jente» med interesser for shopping, klær og sminke, og underbygger på den måten ideen om at jenter verken er politisk aktive eller voldelige terrorister. Spennet mellom ‘oss’ og ‘de andre’ er imidlertid noe mer diffust innenfor dette diskursområdet. Kvinnen forstås nemlig som begge deler – hun var opprinnelig en av oss, men ved å melde seg inn i Islam Net og Profetens Ummah ble hun en av de andre. Samtidig er det en diskursiv sannhet innenfor denne diskursen at kvinnen begikk en feil ved å ‘konvertere’ til de andre. Det at feilen i stor grad bunnar i en frustrasjon knyttet til den vanskelige balansen mellom den norske og den pakistanske kulturen, og at hun nå prøver å rette opp i den, gjør det mulig for henne å bli en av oss igjen innenfor denne diskursen.

4.2.1.5 Den radikaliserede kvinnen

I det ovenstående har vi sett at diskursene «offer», «kjærlighet», «mor og kone» og «den ufarlige kvinnen som begikk en feil» råder i VG og Aftenpostens mediedekning. På et overordnet nivå utgjør disse diskursene sammen en framstilling om kvinnen som ufarlig og et ‘verdige offer’, som Herman og Chomesky definerer som: «individuals who are abused or killed in enemy states while unworthy victims are classified as individuals who are treated with equal or greater severity by its own government or clients» (1988, s. 37). Det finnes imidlertid også artikler hvor journalistene dekker saken i et mer kritisk øyemed – en diskurs jeg har valgt å kategorisere som «den radikaliserede kvinnen».

Denne framstillingen er mest fremtredende i artikler hvor PST, påtalemyndigheten eller aktoratet er hovedkilder, og bygger på en underliggende forutsetning om at kvinnen ikke er et passivt offer: «[...] kvinner har vært en viktig del av kalifatet og deltatt i terrororganisasjonen» (VG, 18.01.2020). Tidligere i oppgaven har vi sett at kvinnen i stor grad tilskrives patiens når journalister omtaler kvinnens reise til Syria, men innenfor denne diskursen blir kvinnen semantisk framstilt som den aktive part. Det fremkommer eksempelvis i følgende tekstutdrag: «- Hun reiste frivillig. Hun reiste for å slutte seg til en terrororganisasjon, mener aktor Geir

Evanger» (Aftenposten, 23.03.2021) og «- Vi mener hun visste godt hva hun gikk til da hun krysset grensen til Syria. Hun reiste dit frivillig, da kan hun ikke skyldes på at hun ikke kom seg ut igjen, har statsadvokaten sagt til VG» (VG, 16.02.2021). Her slås det fast med høy modalitet at kvinnen tok et bevisst valg om å slutte seg til IS, som kan presupponere at kvinnen var radikalisert og støttet terrororganisasjonens ideologi. Påstanden styrkes ved å påpeke hvem som kommer med den, hvilket i dette tilfellet er statsadvokat Geir Evanger – en person med høy troverdighet i samfunnet på grunn av sin yrkestittel. I VGs artikkel, vinklet «Norsk IS-kvinne tiltalt for terrordeltakelse», refereres det allerede i første avsnitt til en pressemelding fra Det nasjonale statsadvokatembetet:

I straffesak mot kvinnen som ble hentet hjem av norske myndigheter fra Al Hol leiren i Syria sammen med sine to barn i januar 2020, har Det nasjonale statsadvokatembetet tatt ut tiltale mot henne for overtredelse av straffeloven (1902) § 147 d og straffeloven § 136 a. Anklagen går ut på at kvinnen skal ha deltatt i terrororganisasjonen ISIL fra juni 2013 til mars 2019 (VG, 16.02.2021).

Ved å sitere og referere til denne tiltalebeslutningen utsendt av Det nasjonale statsadvokatembetet, og påtalemyndigheten generelt, får artikkelen høy grad av både etos og logos argumentasjon. Også i enkelte artikler hvor kvinnens situasjon og rolle i kalifatet omtales, har journalistene i stor grad benyttet appellformene etos og logos. Det ser vi blant annet eksempler på i følgende utsagn: «- Hun var godt integrert i ISILs kalifat, sa politiadvokat og medaktør Line Nyvoll Nygaard fra PST» (Aftenposten, 23.03.2021). Utdraget inneholder sterk grad av både etos og logos, samtidig som sammensetningen av det positivt ladde ordet «integrert» og de negative «ISILs kalifat» også har en patoseffekt. Seniorrådgiver i PST, Martin Berntsen, sier til Aftenposten at: «[...] det ikke nødvendigvis er slik at man må ha kjempet på slagmarken for å bli dømt for terrorvirksomhet. - Det er sentralt om man har sluttet seg til en terrororganisasjon og sverget troskap til den» (Aftenposten, 07.03.2019). Dette underbygges utover i artikkelen:

Kvinner er i «kalifatet» stadig trukket frem som uvurderlige støttespillere som «muliggjorde jihad», ved at de la grunnlaget for at ISILs mannlige rekrutter ble godt ivaretatt på hjemmebane og høyt motiverte for å delta ut ved fronten, og sikret at det ble født en ny generasjon jihadister som kunne fylle rekkene etter de falne ISIL-krigerne», heter det i en fersk dom fra Oslo tingrett (Aftenposten, 07.03.2019).

Tekstutdragene får høy grad av både etos og logos ved at journalistene referere til troverdige personer og tar utgangspunkt i fakta og saklig argumentasjon. I disse tilfellene ser vi at bruken av påtalemyndigheten, PST og refereringen til tidligere dommer gjør at kvinnen rammes inn som en mer aktiv part i terrororganisasjonen, snarere enn et passivt offer, hvilket står i samsvar med Schöters teori om at kvinner i Den islamske stat ikke bør avfeies som håpløse romantikere (Bakker & Leede, 2015, s. 6). Diskursen som handler om at kvinnen er radikalisert, finnes også i saker hvor hun selv er hovedaktør: «- Jeg sympatiserte med det synet på den tiden» (VG, 02.03.2021), «- På den tiden var jeg så radikal, at jeg tenkte ikke på at jeg bega meg ut på noe farlig» (VG, 02.03.2021) og «- Jeg visste at Jahbat al-Nusra kjempet mot Assad-regimet, og jeg ville hjelpe lokalbefolkningen» (VG, 02.03.2021). I disse utdragene er det dog et underliggende premis om at hun erkjenner at det hun gjorde var dumt, og at hun har forandret seg – hun *var* radikalisert *på den tiden*, men er det ikke lenger.

Et annet trekk i datamaterialet som synliggjør «den radikale»-diskursen, er betegnelsen «IS-kvinne», som presupponerer at kvinnen har en forbindelse til terrorgruppen IS. Det er det underliggende premisset alle sakene faller på: kvinnen *har* vært i Syria og hun *har*, på en eller annen måte, en forbindelse til nettverket. Tekstene åpner ikke for diskusjon om dette spørsmålet – det er et gitt premis innenfor tekstenes eget univers (Hågvar, 2017, s. 93). Et oppsiktsvekkende funn viser at de to avisene omtaler kvinnen og hennes forhold til IS på ulike måter. VG bruker betegnelsen «IS-kvinne» hyppig i sin mediedekning av saken. Alle de fem artiklene hentet fra dette mediehuset omtaler kvinnen som «IS-kvinne». I fire av sakene fremkommer betegnelsen allerede i tittel, mens det i én sak nevnes først i ingressen.

Aftenposten er på sin side mer tilbakeholdne med bruk av denne betegnelsen, som kun er synlig i én artikkel i datamaterialet. I stedet bruker avisen «IS-siktet» og «IS-tiltalt» i sin omtale av kvinnen. Ved å legge til «siktet» og «tiltalt» tar journalistene forbehold knyttet til kvinnens rolle i IS, samtidig som det understrekes at hun på publiseringstidspunktet ikke er dømt av det norske rettssystemet. Aftenposten har også ved flere anledninger referert til kvinnen som «IS-enke». Sammenlignet med «IS-kvinne» gir det henne en mindre aktiv rolle i terrororganisasjonen, da det impliserer at kvinnen har vært gift med en IS-kriger, men ikke nødvendigvis selv er farlig, noe «IS-kvinne» alene kan antyde.

Idéstrukturen som ligger til grunn innenfor denne diskursen, og som underbygger journalistenes fremstilling, er at kvinnen anses som det Eide og Simonsen definerer som en «fremmed», altså en som tilhører «de andre» og som dermed ikke deler det norske samfunnets

verdier (Eide & Simonsen, 2007, s. 17). Diskursen er preget av et tankesett forankret i en oppfatning om at kvinnen er farlig fordi hun har samme ideologi som IS og er skyldig i deltakelse i terrororganisasjonen, og at hun nå 'prøver å lure oss'. Det kan tenkes at dette synet er en konsekvens av PSTs jevnlig trusselvurderinger, hvor terrortrusselen fra ekstreme islamister og hjemvendte syriafarere stadig anses som skjerpet (Christensen & Bjørge, 2017, s. 6). I så måte kan det grunnleggende tankesettet innenfor den radikaliserende kvinnen-diskursen bunne i en usikkerhet knyttet til det politiske aspektet ved hjemhenting og en bekymring for fremtidige terrorangrep.

4.2.2 Diskursiv praksis

I det ovenstående har jeg tatt tekstenes verbalspråk i nærmere øyesyn og kartlagt hvordan journalistene formulerer seg i sin dekning av IS-kvinnen. I dette delkapittelet vil jeg utvide tekstanalysen ved å fortolke den i lys av den diskursive praksis, hvilket innebærer en analyse av hvordan forholdene rundt teksten kan påvirke dens betydning. Hågvar deler dette nivået i to, bestående av tekstuell- og situasjonskontekst. Førstnevnte refererer til intertekstualitet og handler om at meningen i analysetekstene er betinget av andre faktiske tekster, tekstnormer og sjangere (Hågvar, 2017, s. 31). I denne oppgaven vil tekstnormer og sjangre trekkes frem i analysen av den tekstuelle konteksten, ettersom det vil gi mest interessante svar på problemstillingen. Situasjonskonteksten refererer til de umiddelbare omgivelsene til teksten. Som redegjort for i metodekapittelet, er den overordnede situasjonskonteksten i denne oppgaven hjemhenting av IS-kvinnen, ettersom det er den konkrete situasjonen som har skapt alle artiklene i utvalget. Pressetekster kan imidlertid ha flere situasjonskontekster, deriblant leserens møte med teksten og den redaksjonsinterne (Hågvar, 2017, s. 31). De færreste diskursanalyser inkluderer en analyse av mottakere, og diskuterer heller ulike måter tekstene kan tolkes – en fremgangsmåte jeg har valgt i dette prosjektet. Diskursiv praksis handler altså om å analysere hvordan tekstene produseres og konsumeres, og drøfte hvordan disse faktorene kan påvirke tekstenes betydning. Dette vil diskuteres med utgangspunkt i tekstenes sjanger, produksjonsforhold og det journalistiske felt.

Tekstnormer og sjangre henger tett sammen: «En sjanger utgjøres av konvensjoner for språkbruk – det vi har kalt tekstnormer – som begrenser de språkvalgene man kan gjøre både med hensyn til innhold og form i teksten (Vagle mfl., 1993, s. 271, ref. i Hågvar, 2017, s. 26).» Sjangre er altså basert på tekstnormer, og er førende både for tekstutformingen og

lesningen. Det skaper orden og forutsigbarhet for leseren – når en setter en sjangerlapp på en tekst blir den nemlig sett i lys av andre tekster i samme sjanger (Svennevig, 2020, s. 258; Hågvar, 2017, ss. 29, 34). I en analyse av presstekster vil det derfor være nyttig å reflektere over tekstenes sjangertilhørighet, nettopp fordi det kan bidra til innsikt i hvordan tekstene kan mottas av publikum. Utvalget i mitt prosjekt består kun av nyhetsartikler, hvilket gjør det mulig å bruke nyhetssjangerens trekk og kriterier som verktøy i analysen av den diskursive praksis. Nyhetssjangeren er en informativ sjanger med formål om å opplyse om brudd på normalen og å oppdatere leseren på dagsaktuelle temaer. Slike saker skal være saklig og objektive, belyse saksforholdet grundig og inkludere argumenter for og mot. Nyhetsartikler består ofte av en veksling mellom fakta og intervjureplikker, og bygges opp etter prinsippet om fallende viktighet (Hågvar, 2017, s. 64). Et fåtall av artiklene i analyse materialet inneholder skildringer som tyder på at journalistene har vært til stede og observert, hvilket gir tekstene et reportasjeelement. Reportasjesjangeren åpner i større grad for at journalistene kan være til stede i teksten, inkludere subjektive beskrivelser og skape innlevelse i tillegg til å formidle fakta, noe som står i kontrast til den objektive nyhetsartikkelen (Hågvar, 2017, s. 64). Ved å inkludere slike reportasjelementer i en sak avisen kategoriserer som en nyhetsartikkel, blir journalistene aktive deltakere i noe de forsøker å beskrive uten deltakelse. Siden publikums forventning til nyhetssjangeren er at den skal være objektiv, kan det tenkes at mottaker dermed leser tekstene med en forutsetning om at de er rent informative mens de i realiteten ikke er det. På den måten kan journalistene bidra til å forme lesernes oppfatning av- og holdning til saksforholdet. Foruten om dette har jeg ikke identifisert noen tilfeller av sjangerbrudd som kan forvirre eller mislede publikum.

Tekstens oppbygning og utforming kan også påvirke dens betydning. I det ovenstående har vi sett at nyhetsartikler skal være objektive og at journalister skal trekke frem flere sider av en sak. Likevel er det ikke nødvendigvis slik at begge sidene vektlegges like mye. I tekstanalysen nevnte jeg så vidt at kvinnen selv, familien eller forsvareren hennes er hovedaktører i syv av de totalt ti artiklene i utvalget. Flertallet av disse sakene refererer også til påtalemyndigheten og PST, men et gjennomgående trekk i analyse materialet er at dette tilskrives plass langt ned – eller helt til sist – i nyhetsartiklene. Jo lenger ned i en artikkel noe står, desto større er sjansen for at publikum har falt av og dermed ikke får det med seg. I sakene hvor påtalemyndigheten eller talspersoner for politiet er hovedkilder, inkluderes imidlertid kommentarer i kvinnens favør tidlig i artiklene. Sett i lys av den omvendte pyramide, som står sentralt innenfor nyhetssjangeren, kan det tyde på at journalistene anser

kvinnens side som den mest riktige eller viktige, og at det derfor ikke er like nødvendig for leseren å få med seg den andre siden av saken – hvilket står i kontrast til leserens forventning til nyhetssjangerens objektivitet.

Bourdieu definerer journalistikken som et eget felt med egne rutiner og normer som legger føringer på menneskelig handling innenfor feltet (1998, s. 53). I teorikapittelet så vi hvordan redaksjonsinterne kulturer og tenkemåter kan påvirke hva som oppfyller VISAK-kriteriene, og dermed også produksjon av nyheter, i den enkelte avis – det som anses som en god artikkel for VG har ikke nødvendigvis sterk nyhetsverdi i Aftenposten. Dette henger tett sammen med avisenes målgrupper og modellesere, hvor det i dette tilfellet er rimelig å anta et skille mellom lesere som foretrekker tabloide nyheter og de som ikke gjør det. Som McQuail påpeker, styres mediernes innhold og vinkling i stor grad av lesernes interesser, hvilket til en viss grad er tydelig i prosjektets analysemateriale (1994, ref. i Hågvar, 2003, s. 35). I tråd med den tabloide avisens form og innhold, er sakene i VG vinklet noe hardere og med mer sensasjonspregede overskrifter enn Aftenposten. Dog har analysen avdekket at det er relativt liten forskjell mellom de to avisene, noe jeg vil argumentere for at er et interessant funn. Som forsker hadde jeg en hypotese om store ulikheter i mediedekningen på grunn av avisenes målgrupper, som her ble motbevist. Det er viktig å understreke at dette er basert på utvalgets ti artikler, og at det dermed ikke er grunnlag for å trekke bastante slutninger om avisens dekning mer generelt.

Som vi har sett tidligere i oppgaven, kan nyhetsartiklers titler legge føringer for leserens forståelse av teksten. Med utgangspunkt i analysematerialets overskrifter kan det tyde på at det er en jevn mediedekning av spennet mellom ‘oss’ og ‘de andre’: i halvparten av overskriftene er kvinnen fremstilt som en av ‘oss’, mens hun i den andre halvdel fremstilles som en av ‘de andre’. Det betyr imidlertid ikke at den enkelte journalist vinkler alle sakene sine forskjellig. Analysen har nemlig avdekket at Aftenposten er noe mer ensidig i sin vinkling av IS-kvinnen, mens journalistene i VG i større grad varierer i vinklinger, holdninger og kildebruk. Dette kan ses i sammenheng med Bourdieus habitus-begrep, altså journalistenes bakgrunn og kulturelle- og økonomiske kapital (Benson & Neveu, 2005, s. 4). Det er hovedsakelig tre journalister som har skrevet Aftenpostens nyhetsartikler, som alle peker i samme retning: kvinnen fremstilles i stor grad som et uskyldig offer. En av dem har byline på alle sakene med unntak av én. Vedkommende har nær kjennskap til konflikten i Syria og forholdene i syriske flyktningleirer, og har blant annet møtt kvinnen og de to barna hennes i

al-Hol-leiren før de fikk hjelp av norske myndigheter. Det kan tyde på at det faktisk at han selv har vært i det konfliktfylte området og sett krigslidelser på nært hold, kan ha fått utslag på journalistens habitus og dermed også måten nyhetsartiklene er vinklet. I VG er det særlig to journalister som har fulgt saken tett, i hvert fall i mitt utvalg, hvorav begge har lang erfaring fra flere norske mediehus. Artiklene som er skrevet av disse journalistene varierer både i vinkling og kildebruk, noe som kan gjenspeile deres kulturelle kapital innenfor det journalistiske felt. Til tross for at det i disse tilfellene kan tyde på at journalistenes habitus har påvirket artiklenes vinkling, og dermed også hvordan tekstene blir kommunisert til mottaker, vil jeg likevel være forsiktig med å trekke slutninger om hvorvidt dette er representativt for all deres journalistikk.

Det er imidlertid ikke alltid artikkelforfatteren selv som velger sakens vinkling. Når en journalist har skrevet ferdig en sak sendes den videre til desken, hvor både tekst, bildebruk og vinkling vurderes på nytt av vaksjefen. Desken har ansvaret for at stoffet presenteres på en forståelig og tydelig måte, og det kan derfor bli gjort flere endringer i teksten i dette leddet: «Det kan hende den er for lang og må kuttes ned, den kan måtte omstruktureres for å få en mer logisk sammenheng, eller kanskje overskriften og ingressen må endres for at hovedpoenget skal gå klart fram» (2017, s. 48). Hvorvidt det er desken eller den enkelte journalist som har vinklet sakene i utvalget, er vanskelig å fastslå uten en dialog med de aktuelle mediehusene. Det er derfor viktig å drøfte de ulike faktorene som kan ha påvirket artiklenes tekstutforming. Dersom det er desken som er ansvarlig for vinklingen i analyse materialet, kan det ses i lys av mediehusenes overordnede ståsted. Som redegjort for i kapittel 3.2, anser VG seg som en partipolitisk uavhengig dagsavis, mens Aftenposten karakteriseres som uavhengig konservativ (Mediehuset VG, 2011; Dahl, 2020). De ulike verdiene og idealene mediehusene tar utgangspunkt i kan, i likhet med avisenes modellesere, naturligvis påvirke avisartiklenes utforming og presentasjon. I det ovenstående har vi sett at alle Aftenposten-sakene er vinklet noe mer i kvinnens favør, og at hun i stor grad fremstilles som et offer i avisens dekning av saken. Framstillingen av kvinnen som ufarlig, ikke-voldelig og passiv minner om en nokså konservativ kjønnsrolletradisjon, hvilket kan ha en sammenheng med at avisen trekker noe i den konservative retningen. Til tross for at avisenes overordnede ståsted er en mulig påvirkningsfaktor på avisartiklenes sluttprodukt, kan jeg ikke trekke generelle slutninger på dette området på bakgrunn av oppgavens relativt lille utvalg.

4.2.3 Sosial praksis

Diskurs har en todelt betydning for Fairclough, som anser språkbruk både som sosial praksis og som «en måte at tale på, der giver betydning til opplevelser ud fra et bestemt perspektiv» (Jørgensen & Phillips, 2019, s. 79). Det ytterste nivået i hans tredimensjonale modell, sosial praksis, innebærer derfor at forskeren forsøker å sette tekstene og den diskursive praksis i en sammenheng med større sosiale strukturer i samfunnet (Hågvar, 2017, s. 36). I dette delkapittelet vil jeg først forklare tekstutformingen i lys av tekstenes kulturkontekst, og deretter drøfte hvilke ideologiske effekter tekstene kan bidra til.

4.2.3.1 Hvordan kan tekstutformingen forklares?

Fairclough vektlegger begrepet «diskursorden» i analysen av sosial praksis, hvilket refererer til et «socialt rum, hvor forskellige diskurser delvist dækker det samme terræn, som de konkurrerer om at indholdsudfylde på hver deres måde», og innebærer altså at to eller flere diskurser forsøker å bli den dominerende representasjonen av virkeligheten (Jørgensen & Phillips, 2019, s. 69). Tekstanalysen har avdekket at fem ulike diskurser kjemper om hegemoni i diskursordenen «Norske IS-kvinner»: «offer»-, «kjærlighet»- og «mor og kone»-diskursen, samt diskursene om «den ufarlige kvinnen som begikk en feil» og «den radikaliserede kvinnen». Mediedekningen preges dermed av diskurser som bygger på kvinnens egen historie, hvor hun i stor grad fritas fra ansvar og tilskrives en relativt passiv rolle. På den måten skriver tekstene seg inn konservative kjønnsstereotyper. Hvordan kan dette forklares?

Journalister trekker på ressurser tilgjengelig innenfor den aktuelle diskursordenen i sin mediedekning, og de hegemoniske kampene blir derfor påvirket av kulturkonteksten – tekstens generelle, kulturelle bakteppe. Tidligere i oppgaven har vi sett at avisene står sterkt i Norge, at avisartikler er blant de mest leste tekstene i landet og at pressen tilskrives rollen som «Den fjerde statsmakt». Til tross for at begge avisene er profesjonaliserte og prinsipielt partiuavhengige, må tekstene forstås i lys av denne kulturkonteksten: de noe mer konservative diskursene i Aftenposten, såkalte «common-sense» antakelser blant de ansatte i redaksjonen, kan ha påvirket journalistenes arbeid med tekstene. I analysen av den diskursive praksis, ble det klart at kvinnerollen som presenteres i tekstene kan tenkes å være forankret i konservative kjønnsstereotyper. I dette tilfellet kan man ane en sammenheng mellom mediens tekstnormer og kulturkonteksten.

Analysen viser at kvinnen og hennes omgangskrets blir prioritert i mediedekningen, blant annet fordi de oftere komme til orde og at deres uttalelser plasseres tidlig i nyhetsartiklene. Dette gir kvinnen mulighet til å sette premisser for debatten og i stor grad styre den i ønsket retning. Av de fem diskursene som preger mediedekningen, vil jeg derfor argumentere for at fire av dem, i stor grad, gagnar kvinnen, mens diskursen om den radikaliserede kvinnen fungerer som en motdiskurs. Dominansen av diskurser knyttet til kvinnens personlige historie kan tolkes i lys av synet på kvinnen som et verdig offer. Herman og Chomsky hevder nemlig at deknningen av verdige ofre ofte tilskrive større oppmerksomhet, inneholder detaljerte og følelsesladde historier, og gir uttrykk for et krav om rettferdighet, noe som i stor grad er tilfelle i mitt analysemateriale (1988, s. 39). Mediedekningen kan også settes i sammenheng med Elshtains og Eides teorier om at vi blir sjokkerte når kvinner begår skitne handlinger eller gjør seg bemerket på mannsdominerte felt (1995, s. 197; Eide, 1999, s. 58, ref. i Hågvar, 2017, s. 149). Sensasjonspregede historier vekker ofte sterk interesse hos publikum og er derfor svært verdsatt av journalister. Det kan tenkes at VG og Aftenpostens modellesere er fascinert over at en ung, norsk kvinne endte opp i terrorkalifatet og interessert i hvordan livet under IS egentlig var. Det er imidlertid ikke nødvendigvis entydig med at alle finner de juridiske sidene ved saken like oppsiktsvekkende. Dermed kan lesernes interesse påvirke hvilke diskurser mediene trekker på i sin fremstilling.

Tekstanalysen har avdekket at VG og Aftenpostens nyhetsartikler legger opp til et narrativ med en bestemt rollefordeling, og at en rekke språklige og visuelle grep er tatt for at sakene skal passe inn i denne fortellingen (Hågvar, 2017, s.101). Hågvar skriver at:

Disse grepene er ikke nødvendigvis gjort bevisst fra journalistenes side. Erfarne journalister merker instinktivt at det er slik visse typer nyheter bør fortelles, eller rettere: at man får en populær nyhet om man forteller den på en slik måte. Vi må heller forså den i følgende kontekst: Avisene trenger daglig påfyll av nyhetshistorier for å kunne følge opp formatet sitt (2017, s. 101)

Den svenske maktutrederen Olof Petersson argumenterer for at en konsekvens av en mer profesjonalisert journalistikk kan være at journalisters jobb sirkulerer rundt å fylle ut statiske sjangerskjemaer med nye historier hver dag (1994, ref. i Hågvar, 2017, s. 104). «Det kan i verste fall føre til en måte å tenke nyheter på som bærer i seg en bestemt ideologi: Verden reduseres til et triangel av vanlige folk, makthavere og presse, der pressens oppgave er å tale såkalte vanlige folks sak mot de såkalte makthaverne (Hågvar, 2017, s. 104).» Det er denne

tendensen, der pressen tildeler vanlige folk rollen som ofre i nyhetsfortellinger, mens makthavere får skurkerollen og mediene blir helten som ordner opp i- eller setter konflikten på dagsorden, Petersson legger i sin diskurs «journalisme» (Hågvar, 2017, s. 104). En slik presentasjon av virkeligheten har stort retorisk gjennomslag, og er en viktig del av det journalistiske feltets doxa. Offerrollen IS-kvinnen tilskrives i VG og Aftenposten kan på den måten forklares gjennom journalismediskursen – den passet jo så godt inn i dette mønsteret.

4.2.3.2 Hvilke ideologiske effekter kan teksten føre til?

Fairclough hevder at diskurs og sosial praksis står i et dialektisk forhold til hverandre, noe som betyr at de påvirker hverandre gjensidig (Jørgensen & Phillips, 2019, s. 83). Hans tilnærming tar utgangspunkt i at all språkbruk har en samfunnsmessig effekt – en ytring er formet av sosiale praksiser og strukturer, og bidrar enten til å reprodusere eller forandre måten vi ser på verden (Jørgensen & Phillips, 2019, s. 77). Diskursive praksiser har derfor også en ideologisk funksjon fordi de bidrar til å skape og reprodusere ulike maktforhold mellom sosiale grupper, eksempelvis mellom kvinner og menn eller etniske minoriteter og majoriteten (Jørgensen & Phillips, 2019, s. 75). Av den grunn vil det i dette prosjektet være interessant å dykke dypere inn i Faircloughs tredelte spørsmål: Hvordan formidler og konstruerer tekstene kunnskap og forestillinger om verden, sosiale relasjoner og identitet og selvforståelse (Hågvar, 2017, s. 218)?

Alle tekstene i analys materialet har gitt oss ny kunnskap om verden fordi de har formidlet et saksinnhold. De har lært oss noe nytt om terrororganisasjonen IS, deres ideologi, situasjonen i Syria og kvinners rolle i kalifatet. I tillegg har avisartiklene bidratt til ny kunnskap om radikaliseringsprosessen blant unge mennesker i Norge. Dette saksforholdet har imidlertid blitt formidlet gjennom bestemte diskurser som indirekte har blitt framstilt som legitime og riktige, hvilket Bourdieu legger i begrepet «virkelighetseffekt», og kan påvirke publikums oppfatning av situasjonen og virkeligheten for øvrig (Bourdieu, 1998, s. 26; Hågvar, 2019, s. 218). Det kan også få politiske følger ettersom politikk i større grad gjøres om til et spørsmål om hvilke enkeltsaker i samfunnet vi er misfornøyde med snarere enn å være en abstrakt ideologi knyttet til generelle samfunnsspørsmål (Hågvar, 2003, s. 354). Hjemhenting av IS-kvinnen skapte, som nevnt innledningsvis, politisk splid i regjeringen, og førte til at Fremskrittspartiet gikk ut av regjering. Diskusjonen om hvorvidt Norge burde hente hjem IS-kvinnen og hennes to barn var også et spørsmål mange nordmenn engasjerte seg i. Publikum

baserer gjerne sine meninger ut fra den informasjonen de har tilgjengelig, noe som ofte tilegnes gjennom mediene. Avisene tegner i stor grad et bilde av kvinnen som et offer, en håpløs romantiker, en mor og kone og en ufarlig kvinne som begikk en feil. Hvorvidt dette faktisk er riktig er vanskelig å fastslå, men innenfor de ulike diskursene presenteres det som en «common-sense» sannhet, og det kan derfor føre til at leseren oppfatter det som uproblematisk og ufarlig å hente syriafarere hjem til Norge. På den måten kan pressen påvirke nordmenns tanker om politiske spørsmål i lignende saker i fremtiden.

Spørsmålet knyttet til hvilke sosiale relasjoner tekstene formidler og konstruerer handler om maktstrukturene de representerer (Hågvar, 2017, s. 103). Alle analysetekstene tar for seg kjønnsroller, enten på et direkte eller indirekte plan. Som redegjort for tidligere i analysen, bygger diskursene i stor grad på en nokså konservativ kjønnsrolletradisjon der kvinnerollen knyttes til passivitet. Det kan bidra til å ufarliggjøre kvinner og undergrave deres makt og selvstendighet. Dersom disse diskursene etablerer hegemonisk makt på feltet, kan en mulig konsekvens være at samfunnet generelt utvikler et syn på kvinner som mer passive og ufarlige enn det som råder i dag. Tekstene konstruerer også et tydelig skille mellom ‘oss’ og ‘dem’, hvor ikke-etniske nordmenn, den muslimske kulturen og konflikten i Syria både blir mistenkelig- og fremmedgjort. Slike avisartikler kan føre til at skepsisen mot ‘de andre’ – som utlendinger, innvandrere og mennesker med andre kulturer – risikerer å øke. Dersom det utvikles en mistenkelighet og usikkerhet knyttet til ikke-etniske nordmenn, kan det i verste fall skape et segregert samfunn med høy innvandreriendlighet i Norge. Ved å fokusere på ‘de andre’ danner mediene også en forestilling om et ‘vi’ som bygger på det norske samfunnets verdier. Dette kan settes i sammenheng med det Gans omtaler etnosentrisme, som handler om at norske journalister rapporterer om hendelser fra en norsk vinkel (1979, ref. i Fürsich, 2010, s. 117; Bertelsen, 2018). Leserens identitet som norsk stimuleres derfor i stor grad i analysetekstene, hvilket er den viktigste identiteten og selvforståelsen tekstene konstruerer.

Diskursenes kamp om hegemoni foregår hovedsakelig innenfor rammer gitt av journalistisk praksis, men hvorvidt journalistene bevisst forsøker å spre en bestemt ideologi ved å fremme kvinnens historie, og dermed indirekte fastslå at det var riktig av norske myndigheter å hente henne hjem til Norge, har jeg ikke anledning til å undersøke i forbindelse med dette prosjektet. Likevel, mener jeg det på bakgrunn av analysens funn er rimelig å argumentere for at den journalistiske diskursive praksisen i stor grad taler i kvinnens favør når det gjelder å hevde at hun er uskyldig. Samtidig, dog noe mer indirekte, taler den diskursive praksisen også

i favør av det norske samfunnet og dets verdier. Dette kan påvirke leserens virkelighetsoppfatning og få store sosiale og politiske følger, ettersom det påvirker den sosiale praksis for videre debatt. På den måten opprettholdes og reproduseres både det journalistiske felts- og samfunnets doxa.

5.0 Diskusjon

I kapittel 4 har den norske mediedekningen av mannlige og kvinnelige fremmedkrigere de siste fem årene blitt kartlagt, samtidig som vi har dykket dypere inn VG og Aftenpostens fremstilling av IS-kvinnen som ble hentet hjem av norske myndigheter i starten av 2020. Funnene har blitt diskutert og analysert underveis med utgangspunkt i tidligere forskning og teori på feltet om kvinnelige fremmedkrigere. I dette delkapittelet vil jeg kort sette forskningens resultater i sammenheng med det tradisjonelle synet på kvinner i krig og konflikt. I tillegg vil jeg diskutere hvordan fremstillingen av kvinnen kan si noe om hvilke verdier som står sentralt i det norske samfunnet.

I 1995 ga Elshtain ut boken *Women and War; With a New Epilogue*, som handler om kvinners rolle i krig. Hun hevder at menn er «bare krigere», mens kvinner verken blir forstått som initiativtakere eller gjerningsmenn, men som «vakre sjeler» (1982, ss. 341-342; 1995, s. 140). Dette er tydelig også i Aftenposten, VG, NRK og Dagsavisens dekning av norske syriaferere. Den kvantitative innholdsanalysen viser at mediene vektlegger familierelasjoner og ekteskap i omtalen av kvinnelige fremmedkrigere – variabler som nærmest ikke nevnes i saker som handler om menn. Funnene fra den kritiske diskursanalysen, som avslører at «offer», «kjærlighet», «mor og kone» og «den ufarlige kvinnen som begikk en feil» er dominerende diskurser, bygger opp under narrativet om at kvinner ikke er voldsutøvere, men «vakre sjeler». Forskningsfunnene i dette prosjektet kan derfor ses i lys av Elshtains sitat: «Women may be the war's victims, and in this reigning discourse, neither its initiators nor its perpetrators (1995: 164).» Dette offerelementet er også noe Sjøberg og Gentry har funnet i sine undersøkelser av kvinnelig deltakelse i krig og konflikt. De hevder at når mediene omtaler kriminelle eller voldelige kvinner, presenteres de ofte gjennom en historie hvor kvinnene ikke kan ha begått et bevisst valg for å støtte eller gjennomføre voldshandlinger (Sjøberg & Gentry, 2007, s. 50). Sjøberg og Gentry argumenterer for at dette reiser spørsmål om kvinners evne til å ta bevisste valg: «This ability to make deliberate choices is a question of agency and autonomy; the ability to make deliberate political choices is a question of

which ‘sphere’ (public or private) women’s lives are lived within» (Sjoberg & Gentry, 2007, s. 14). Hvorvidt IS-kvinnen tilskrives autonomi og handlefrihet innenfor diskursene som råder i mediedekningen, varierer mellom de ulike diskursene. Kvinnen presenteres i stor grad som passiv, enten som et offer som har blitt lurt eller en som bare «fulgte strømmen», hvilket tyder på at hun ikke tok et bevisst religiøst eller politisk valg for å slutte seg til IS. Dette fraskriver i stor grad kvinnen ansvar for sine handlinger. I tilfellene hvor hun tilskrives handlefrihet, vektlegges personlige årsaker imidlertid i større grad enn politikk og ideologi – med unntak av diskursen om «den radikalisererte kvinnen» – hvilket samsvarer med Sjoberg og Gentrys teori (2007, s. 14). Diskursene «kjærlighet» og «mor og kone», som er blant de dominerende diskursene i VG og Aftenpostens dekning av saken, viser at personlige faktorer står sentralt i forståelsen av kvinnens deltakelse i terrororganisasjonen. Dette kan si noe om hvilke sfærer samfunnet forventer at kvinner skal leve i (Sjoberg & Gentry, 2007, s. 14).

Mediedekningen av IS-kvinnen sier dermed noe om hvordan samfunnet ser på kvinner i dag. Funnene tyder på at synet på kvinner i krig og konflikt ikke har endret seg stort siden Elshtains uttalelser i 1995, og at kjønn fremdeles blir sett gjennom linsen av forskjellsfeminisme – kvinner som mer fredelige og omsorgsfulle enn menn, som ofre snarere enn voldsutøvere og som ‘svake nok’ til å bli lurt til å reise til en terrororganisasjon uten handlefrihet og autonomi, er fremstillinger som fortsatt råder i mediedekningen av kvinner i voldelig ekstremisme. Til tross for at dette prosjektet tar utgangspunkt i kvinnelig deltakelse i en terrororganisasjon, er det rimelig å anta at dette konservative kvinnesynet også finnes i andre former for krig og konflikt.

Et annet viktig funn dette prosjektet har avdekket, er at fremstillingen av IS-kvinnen også implisitt noe om det norske samfunnet. Eide hevder at pressen har to valg i dekingen av konflikter: de kan enten bidra til en viss identifikasjon på tvers av murer og politikernes fiendebilder, eller de kan styrke den mistroen som allerede finnes ‘der ute’ (2002, s. 24). Som diskutert i analysen av den sosiale praksis, dekker mediene saken fra en norsk vinkel og bidrar på den måten til å fremmedgjøre ‘de andre’, samtidig som de danner en forestilling om et ‘vi’ basert på det norske samfunnets verdier. IS-kvinnen blir fremstilt som et verdig offer og som en av ‘oss’ innenfor alle diskursene med unntak av «den radikalisererte kvinnen». Analysen har imidlertid avdekket at uavhengig av om kvinnen ses på som en av oss eller ikke, bidrar samtlige diskurser indirekte til å si noe positivt om ‘oss’ ved å understreke at vi står for noe diametralt annet og skiller oss fra ‘de andre’. Tekstene understreker de positive verdiene i vårt

samfunn, noe som kommer til syne i tekstene på flere måter. På den ene siden fremstilles det som positivt når kvinnen ønsker å løsrive seg fra tvangsekteskapstradisjonen familien praktiserer fordi det trekker kvinnen i retning av våre norske verdier, men når hun på den andre siden vil bort fra Norge er det negativt – nettopp fordi det er en underliggende forutsetning om at Norge er et bra land å leve i og at våre verdier er de ‘riktige’. Mediernes fremstilling av IS-kvinnen sier derfor vel så mye om vårt syn på oss selv og hvem vi som norske borgere ønsker å være, som det gjør om kvinnesynet i krig og konflikt.

6.0 Avslutning og veien videre

Dette prosjektet har tatt mediedekningen av IS-kvinnen, som i 2020 ble hentet hjem av norske myndigheter, i nærmere øyesyn. I dette avsluttende kapittelet vil jeg trekke en konklusjon basert på funnene presentert i det ovenstående. Videre vil jeg se på hva jeg kunne gjort annerledes, samt komme med forslag til videre forskning på feltet.

6.1 Konklusjon

Det er ingen tvil om at pressen spiller en viktig rolle i det norske samfunnet i dag, og i stor grad setter dagsorden for den offentlige debatt. Massemediens hovedoppgave er å gi informasjon til publikum, skape debatt og opptre som kontrollører overfor forvaltningen (Pressens Faglige Utvalg, 1936/2015). Til tross for at sannferdighet og objektivitet står sentralt i det journalistiske arbeidet, har vi i det ovenstående sett at journalistikk i stor grad handler om å velge hvilke deler av virkeligheten som skal trekkes frem. Teun van Dijk og Gamson argumenterer for at journalister gjennom nyhetsrammer i stor grad bestemmer hvordan publikum skal oppfatte virkeligheten, hvilket gjør det viktig å undersøke hvordan mediene rammer inn nyheter, spesielt temaer av politisk betydning (1991, s. 244; 1988, ss. 163-164). Det er nettopp dette denne studien har forsøkt å gjøre, med utgangspunkt i problemstillingen: *Hvordan ble den såkalte IS-kvinnen fremstilt i norske medier?*

Gjennom forskning og analyse har denne oppgaven belyst flere viktige aspekter ved mediernes dekning av norske fremmedkrigere. Den kvantitative innholdsanalysen avdekket at norske medier omtaler kvinnelige fremmedkrigere hyppigere enn mannlige fremmedkrigere, og at avisene i langt større grad vektlegger personlige årsaker, familierelasjoner og kjærlighet i dekningen av kvinner. Funnene fra den kritiske diskursanalysen viser at VG og Aftenposten fremstiller kvinnen gjennom fem diskurser: «offer», «kjærlighet», «mor og kone», «den

ufarlige kvinnen som begikk en feil» og «den radikaliserte kvinnen». Førstnevnte rammer kvinnen inn som et offer som har blitt lurt til Syria og holdt fanget i flere år. Kjærlighetsdiskursen forteller en historie om en 'håpløs romantiker' som reiste til kalifatet fordi hun var forelsket i en fremmedkriger. Mor og kone-diskursen bærer preg av husmorsrollen, og fremstiller kvinnen – som navnet tilsier – som en mor og kone uten ytterligere roller i terrororganisasjonen. Innenfor diskursen om den ufarlige kvinnen som begikk en feil, tegner journalistene et bilde av kvinnen som 'en helt vanlig jente' med andre interesser enn krig og våpen, og som endte opp i IS fordi hun havnet i feil spor. Den radikaliserte kvinnen rammer kvinnen inn som radikalisert og farlig, og dermed også skyldig i deltakelse i terrororganisasjonen. Sistnevnte er langt mindre synlig i datamaterialet, og avisenes dekning preges derfor i stor grad av trekk fra forskjellsfeminismen og konservative kjønnsroller hvor kvinnen tilskrives en passiv rolle med liten handlefrihet og autonomi. Kvinnen fremstilles også som et verdig offer som er en av 'oss' i de fire dominerende diskursene. Analysen viser imidlertid at alle diskursene understreker de positive verdiene i det norske samfunn, og dermed konstruerer et skille mellom 'oss' og 'dem'. Mediefremstillingen av IS-kvinnen sier dermed implisitt også noe om vårt syn på oss selv og hvem vi ønsker å være, samtidig som ikke-etniske nordmenn og mennesker med andre kulturer fremmedgjøres.

En slik fremstilling av IS-kvinnen kan få flere konsekvenser, både for den enkeltes forståelse av kvinnelige fremmedkrigere og samfunnet som helhet. Det faktum at tekstene i stor grad skriver seg inn i en konservativ kjønnsrolletradisjon, og rammer kvinnen inn som et fredelig, ikke-voldelig og passivt menneske som fritas for ansvar for sine handlinger, kan påvirke lesernes holdninger knyttet til andre kvinnelige fremmedkrigere. Samtidig kan det tydelige skille mellom 'oss' og 'de andre' føre til at innvandrerfiendligheten øker blant den norske befolkningen. Medienes påvirkningskraft gjør det viktig å forske videre på norske avisers innramming av kvinnelige fremmedkrigere i tiden som kommer.

6.2 Mangler og begrensninger: hva kunne blitt gjort annerledes?

I arbeidet med dette prosjektet har jeg forsøkt å belyse problemstillingen på best mulig måte. Jeg har stått overfor en rekke ulike avgjørelser underveis, spesielt metodiske vurderinger. Det er gjennomført en metodetriangulering bestående av kvantitativ innholdsanalyse av Aftenposten, VG, NRK og Dagsavisens nyhetsartikler om fremmedkrigere de siste fem årene, samt en kritisk diskursanalyse av de to førstnevnte avisers dekning av IS-kvinnen. Til tross

for at dette har resultert i mye interessant og relevant empiri, er det enkelte ting som kunne blitt gjort annerledes for å sikre enda høyere datakvalitet i denne studien. Prosjektets største begrensinger handler om tid og ressurser. Dersom jeg som forsker hadde hatt mer tid til rådighet, samt tilgang på flere ressurser, ville jeg hatt mulighet til å forske på et større datamateriale og dermed belyst flere viktige og interessante aspekter ved norske mediers dekning av IS-kvinnen.

Innenfor den kritiske diskursanalysen står produksjon og konsumpsjon sentralt i analysen av tekstenes diskursive praksis. Det innebærer blant annet hvordan journalistene utarbeider pressetekstene og hvordan leserne oppfatter dem. I analysen har jeg diskutert ulike faktorer som kan ha påvirket det journalistiske arbeidet og drøftet hvordan dette kan oppfattes av publikum. Det ideelle ville imidlertid vært å gjennomføre intervjuer av både journalister og redaktører for å komplimentere tekstanalysene. På den måten ville jeg få en innsikt i hvordan redaktørene i Aftenposten, VG, NRK og Dagsavisen opplever avisenes dekning av IS-kvinnen, og hvordan de reflekterer over denne framstillingen. I tillegg ville det vært interessant å kartlegge om budskapet oppfattes på samme måte av publikum, og hvorvidt mediernes fremstilling av saken har noen innvirkning på lesernes holdning til saksforholdet. Dette ville gitt et mer korrekt bilde av situasjonen, og bidratt til å styrke studiens reliabilitet og validitet.

En annen ting som kunne blitt gjort annerledes, handler om studiens utvalg. Som nevnt i kapittel 3.2, var den opprinnelige planen å inkludere de samme avisene i den kvantitative innholdsanalysen og den kritiske diskursanalysen. Etter å ha gjennomført førstnevnte analyse, oppdaget jeg at NRK og Dagsavisen hadde dekket saken i mindre grad og tekstlig omfang enn forventet, og jeg valgte derfor å heller gå i dybden på VG og Aftenposten i den kvalitative delen av prosjektet. Dersom jeg visste fra start at den kvalitative innholdsanalysen kun skulle inkludere nyhetsartikler publisert i VG og Aftenposten, kunne jeg styrket den kvantitative studien ved å inkludere flere nettaviser for å kartlegge hvordan den generelle mediedekningen av fremmedkrigere er på et enda bredere nivå. Årsaken til at jeg i utgangspunktet ikke inkluderte flere aviser i denne studien var fordi jeg ønsket å inkludere de samme avisene i begge innholdsanalysene. Etersom jeg først oppdaget hvor lite materiale det var i NRK og Dagsavisen etter at den kvantitative analysen var gjennomført, ble det på grunn av oppgavens tidsbegrensning vurdert som lite hensiktsmessig å gjennomføre analysen på nytt med flere

aviser. Dette er likevel noe som kunne blitt gjort annerledes, og som sannsynligvis ville gitt et bredere bilde av norske mediers dekning av fremmedkrigere.

6.3 Veien videre

Kvinner i terrororganisasjonen Den islamske stat (IS) er et relativt stort felt. Som redegjort for i teoridelen, finnes det lite forskning i Norge om kvinner som har sluttet seg til IS. Min masteroppgave har undersøkt én spesifikk norsk-pakistansk IS-kvinne, og har på den måten bidratt med ny innsikt om mediedekningen av norske, kvinnelige fremmedkrigere. Likevel, er det ingen tvil om at det er behov for mer forskning på feltet.

Det er flere måter forskere kan trekke videre på dette prosjektet. I min studie har jeg, fra et publikumsperspektiv, undersøkt VG og Aftenpostens dekningen av én kvinne med tilknytning til terrororganisasjonen IS. En av tingene som ble trukket frem i kapittel 6.2 handler om at det ville vært nyttig å gjennomføre intervjuer av journalister og redaktører i de aktuelle mediehusene. Dette er mulig for forskere å gjennomføre i fremtiden, og vil gi innsikt i hvilke redaksjonelle valg og etiske vurderinger journalistene stod overfor før publisering, samt motivasjonene bak dekningen. Det ville også vært interessant å undersøke hvordan andre norske mediehus har dekket saken. Bli kvinnen fremstilt som passiv i andre aviser, og deler alle mediene det konservative kvinnesynet? Dette kan gi et bredere og dypere innblikk i norske mediers dekning av kvinnelige terrorister.

Analysen avdekket at mediene i stor grad tar utgangspunkt i kvinnens personlige historie. Det innebærer at andre IS-kvinner ikke nødvendigvis fremstilles på samme måte. Det er mange kvinner som lever – eller har levd– i kalifatet, og det er derfor flere kvinner med egne historier, opplevelser og erfaringer. En annen innfallsvinkel til videre forskning er derfor å forske på hvordan andre IS-kvinner fremstilles i norske medier. Som nevnt i kapittel 2.3.2, antas det at mellom ti og tolv norske kvinner reiste til Syria og Irak før mars 2019, hvilket er et relativt lavt antall. Hvorvidt alle fremdeles lever og hvor de befinner seg, er usikkert. I tillegg har kvinnene fått relativt lite medieoppmerksomhet, noe som kan gjøre det utfordrende å forske på avisenes innramming av kvinnene. Det vil likevel være nyttig å forske på den norske dekningen av kvinnelige fremmedkrigere generelt, uavhengig av om kvinnene er norske eller ikke, da det vil kunne bidra med nyttig informasjon om samfunnets kvinnesyn.

Det ville også vært ytterst relevant og veldig interessant å gjennomføre en komparativ framinganalyse av nyhetsdekningen av kvinnelige og mannlige fremmedkrigere. Den kvantitative innholdsanalysen i dette prosjektet avslører forskjeller i mediens innramming av kvinner og menn i terrororganisasjonen IS, men det ville vært spennende og gått ytterligere i dybden også på mediedekningen av menn, eksempelvis ved å gjennomføre en kritisk diskursanalyse. Det vil kunne gi god innsikt i kjønnsperspektiver i krig og konflikt.

Litteraturliste

- Ali, M.-R. (2015). *ISIS and Propaganda: How ISIS Exploits Women*. Oxford: Reuters Institute for the Study of Journalism.
- Azeez, A. (2019). Brides vs fighters in the media lens: Orientalism, Islamophobia and gender in media discourse on international recruits to ISIS. *Journal of Arab & Muslim Media Research*.
- Bakker, E., & de Leede, S. (2015, 04). European Female Jihadists in Syria: Exploring an Under-Researched Topic. *International Centre for Counter-Terrorism*.
- Benson, R., & Neveu, E. (2005). *Bourdieu and the Journalistic Field*. Cambridge : Polity Press.
- Bertelsen, B. (2018, 05 20). *Etnosentrisme*. Hentet fra Store Norske Leksikon: <https://snl.no/etnosentrisme>
- Bjørgo, T. (2011, 02 09). Dreams and disillusionment: engagement in and disengagement from militant extremist groups. *Crime, law and social change*.
- Bloom, M. (2011). Bombshells: Women and Terror. *Gender Issues 28*.
- Bourdieu, P. (1998). *Om fjernsynet*. Gyldendal Norsk Forlag .
- Brown, K. (2011). Muriel's wedding: News media representations of Europe's first female suicide terrorist. *European Journal of Cultural Studies*.
- Bruhn Jensen, K. (2012). *A Handbook of Media and Communication Research: Qualitative and quantitative methodologies*. London & New York: Routledge.
- Brurås, S. (2020). *Etikk for journalister*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Chong, D., & Druckman, J. (2007). A Theory of Framing and Opinion Formation in Competitive Elite Environments. *Journal of Communication*.
- Christensen, T., & Bjørgo, T. (2017). *How to manage returned foreign fighters and other Syria travellers? Measures for safeguarding and follow-up*. Oslo: Center for Research on Extremism: The Extreme Right, Hate Crime and Political Violence.
- Corneille, O., Mierop, A., & Unkelbach, C. (2020). Repetition increases both the perceived truth and fakeness of information: An ecological account. *Cognition 205*.
- Cunningham, K. (2010, 11 30). Cross-Regional Trends in Female Terrorism. *Studies in Conflict and Terrorism*.
- Dahl, H. (2020, 08 22). *Aftenposten*. Hentet fra Store Norske Leksikon.
- de Vreese, C. (2005). News framing: Theory and typology. *Information Design Journal* .
- Det kongelige justis- og beredskapsdepartement. (2012-2013). *Terrorberedskap*. Meld. St. 21.
- Eide, E. (2002). Renhet og urenhet i «krigen mot terror». *Samtiden*.

- Eide, E., & Simonsen, A. (2007). *Mistenkelige utlendinger: Minoriteter i norsk presse gjennom hundre år*. Kristiansand: Høyskole Forlaget.
- Eide, M. (2011). *Hva er journalistikk?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Elshtain, J. (1982). On Beautiful Souls, Just Warriors and Feminist Consciousness. *Women's Studies*.
- Elshtain, J. (1995). *Women and War; With a New Epilogue*. The University of Chicago Press.
- Enli, G., Smith-Meyer, T., & Syvertsen, T. (2020, 10 20). NRK. Hentet fra Store Norske Leksikon: <https://snl.no/NRK>
- Entman, R. (1993). Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*.
- Entman, R. (2004). *Projections of Power: Framing News, Public Opinion, and U.S. Foreign Policy*. Chicago & London: The University of Chicago Press.
- Fairclough, N. (1995). *Media Discourse*. London: Redwood Books.
- Fairclough, N. (2004). *Analysing Discourse: Textual analysis for social research (2.utg.)*. London & New York: Routledge.
- Fürsich, E. (2010). Media and the representation of Others. *Unesco*.
- FN. (2020, 03 06). *Den islamske staten (IS)*. Hentet fra FN: United Nations Association og Norway: <https://www.fn.no/Konflikter/den-islamske-staten-is>
- Fremskrittspartiet. (2020, 01). *Derfor går FrP ut av regjering* . Hentet fra Frp: <https://www.frp.no/aktuelt/2020/01/derfor-går-frp-ut-av-regjering>
- Gamson, W. (1988). The 1987 Distinguished Lecture: A Constructionist Approach to Mass Media and Public Opinion. *Symbolic Interaction*.
- Garrison, A. (2010, 10 18). Terrorism: The nature of its history. *Criminal Justice Studies: A Critical Journal of Crime, Law and Society*, ss. 39-52.
- Gaub, F., & Lisiecka, J. (2016). *Women in Daesh: Jihadist 'cheerleaders', active operatives?* European Union Institute for Security Studies (EUISS). Brief Issue.
- German, K., & Pennington, R. (2019). Sisters of The Caliphate: Media and The Women of ISIS. *Journal of Vincentian Social Action*.
- Goffman, E. (1986). *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*. Boston: Northeastern University Press.
- Grønmo, S. (2016). *Samfunnsvitenskapelige metoder (2. utg.)*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Handgaard, B., Simonsen, A., & Steensen, S. (2017). *Journalistikk*. Oslo: Gyldendal.

- Hågvar, Y. (2003). *Hele folkets diskurs En kritisk diskursanalyse av den gode VG-sak*. Oslo: Norsk sakprosa i samarbeid med Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening (NFF).
- Hågvar, Y. (2017). *Å forstå avisa: Innføring i praktisk presseanalyse (4. utg.)*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Hegghammer, T. (2014). Norske fremmedkrigere i går og i dag. *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift*.
- Herman, E., & Chomsky, N. (1988). *Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media*. London: Vintage.
- Hitching, T., Nilsen, A., & Veum, A. (2011). *Diskursanalyse i praksis*. Høyskoleforlaget.
- Hoyle, C., Bradford, A., & Frenett, R. (2015). *Becoming Mulan? Female Western Migrants to ISIS*. Institute for Strategic Dialogue.
- Jørgensen, M., & Phillips, L. (2019). *Diskursanalyse som teori og (11. utg.)*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Kaldor, M. (2013). In Defence of New Wars. *Staility: International Journal of Security and Development*
- Kearns, E., Betus, A., & Lemieux, A. (2019, 01 25). Why Do Some Terrorist Attacks Receive More Media Attention Than Others? *Justice Quarterly*.
- Kollárová, M. (2016). Good or Bad Agents? Western Fascination with Women and the Construction of Female Objects during the ISIS/ISIL Crisis. I B. von der Lippe, & R. Ottosen, *Gendering War and Peace Reporting: Some insights - some missing links*. Göteborg: Nordicom.
- Leeuwen, T., & Kress, G. (2006). *Reading Images: The Grammar of Visual Design (2. utg.)*. London & New York: Routledge.
- Leraand, D. (2020, 01 31). *Golfkrigen 1990-1991*. Hentet fra Store Norske Leksikon: https://snl.no/Golfkrigen_1990-1991
- Lia, B., & Nesser, P. (2014). Norske muslimske fremmedkrigere. *Nytt norsk tidsskrift*.
- Lia, B., Berg, J., Leraand, D., & Stenersen, A. (2019, 08 28). *Terrorisme*. Hentet fra Store Norske Leksikon: <https://snl.no/terrorisme>
- Loken, M., & Zelenz, A. (2017, 10 17). Explaining extremism: Western women in Daesh. *European Journal of International Security*.
- Marthoz, J.-P. (2017). *Terrorism and the Media: A Handbook for Journalists*. Paris: UNESCO.
- Mathison, S. (1988). *Why Triangulate?*

- Matusitz, J. (2013). *Terrorism and Communication: A Critical Introduction*. SAGE Publications.
- McQuail, D. (2010). *McQuail's Mass Communication Theory (6. utg.)*. London & California: Sage .
- Mediebedriftenes landsforening (MDL). (20/2/2020). *Medienes lesertall og oppslag*. Hentet fra Mediebedriftenes landsforening:
https://www.mediebedriftene.no/siteassets/dokumenter/tall-og-fakta/medietall/20_2/medietall_20_2_presentasjon_final.pdf
- Mediehuset VG. (2011, 02 16). *VGs stiftelseserklæring*. Hentet fra VG:
<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/AeEP3/vgs-stiftelseserklæring>
- Mehra, T. (2016). *Foreign Terrorist Fighters: Trends, Dynamics and Policy Responses*. International Centre for Counter-Terrorism (ICCT).
- Mentor Medier AS. (2012, 05 23). *Høringsuttalelse til "Forskrift om produksjonstilskudd til nyhets- og aktualitetsmedier"*. Hentet fra Regjeringen.no:
https://www.regjeringen.no/contentassets/af7c76fab11e494f9ba32b9a36af6001/205-mentor-medier-m.pdf?uid=Mentor_Medier
- Mosveen, E., Leraan Skjetne, O., Holmes, M., Johnsen, A., Matre, J., & Haug Røset, H. (2020, 01 16). *Derfor sa Erna ja til å hente hjem IS-kvinnen og hennes barn*. Hentet fra VG: <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/y3nRKR/derfor-sa-erna-ja-til-aa-hente-hjem-is-kvinnen-og-hennes-barn>
- NESH. (2016). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi (4. utg.)*.
- NESH. (2018). *Forskningsetisk veileder for internettforskning (2. utg.)*
- Nesser, P. (2018). *Islamist Terrorism in Europe*. New York: Oxford University Press.
- Norris, P., Kern, M., & Just, M. (2003). *Framing Terrorism: The News Media, the Government and the Public*. New York and London: Routledge.
- Norsk Telegrambyrå (NTB). (2019, 03 03). *Fakta om kvinner som er reist til IS-områder*. Hentet fra NTB: ID 16021814)
- Norsk Telegrambyrå (NTB). (2019, 03 04) *Fembarnsmor dømt for IS-medvirkning*. Hentet fra NTB: ID: 16024571
- Norsk presses historie. (2020, 09 09). *Dagsavisen*. Hentet fra Store Norske Leksikon:
<https://snl.no/Dagsavisen>

- Norsk presses historie. (2020, 09 10). *VG*. Hentet fra Store Norske Leksikon:
<https://snl.no/VG>
- Ottosen, R. (2007, 03). Mediebildet av krigføringen i Afghanistan: verdige eller uverdige ofre? *Internasjonal politikk*.
- PFU. (u.d.). *Vær Varsom-plakaten*. Hentet fra Pressens Faglige Utvalg (PFU):
<https://presse.no/pfu/etiske-regler/vaer-varsom-plakaten/>
- Politiets Sikkerhetstjeneste (PST). (2014). *Åpen trusselvurdering 2014*.
- Politiets Sikkerhetstjeneste (PST). (2021). *Nasjonal trusselvurdering 2021*. Hentet fra PST:
<https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/nasjonal-trusselvurdering-2021/>
- Politiets Sikkerhetstjeneste (PST). (2014, 06 02). Norske fremmedkrigere i Syria. *Felles kontraterrorsenter*.
- Radicalisation Awareness Network (RAN). (2017, 07). Responses to returnees: Foreign terrorist fighters and their families. *RAN Manual*.
- Regjeringen. (2019). *Regjeringens handlingsplan: Kvinner, fred og sikkerhet*. Utenriksdepartementet. Hentet fra Regjeringen:
https://www.regjeringen.no/globalassets/departementene/ud/dokumenter/planer/handlingsplan_kfs2019.pdf
- Saltman, E., & Smith, M. (2015). *Till Martyrdom Do Us Part: Gender and the ISIS Phenomenon*. Institute for Strategic Dialogue.
- Seierstad, Å. (2017). *To søstre*. Kagge Forlag.
- Sjoberg, L., & Gentry, C. (2007). *Mothers, Monsters, Whores: Women's Violence in Global Politics*. London & New York: Zed Books.
- Skare Orgeret, K. (2016). Is Peace a Smiling Woman? Femininities and Masculinities in Conflict and Peace Coverage. I B. von der Lippe, & R. Ottosen, *Gendering War and Peace Reporting: Some Insights - Some Missing Links* (ss. 207-227). Göteborg: Nordicom.
- Skare Orgeret, K. (2018). Gender in African Media Studies. *Handbook of Media and Communication Research in Africa*.
- Skare Orgeret, K. (2020, 07 29). *Charlie Hebdo*. Hentet fra Store Norske Leksikon:
https://snl.no/Charlie_Hebdo
- Skirbekk, S. (2020, 07 09). *Propaganda*. Hentet fra Store Norske Leksikon:
<https://snl.no/propaganda>
- Skovholt, K., & Veum, A. (2014). *Tekstanalyse: Ei innføring*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

- Steensen, S. (2016). *Stedets sjanger*. Oslo: IJ-forlaget.
- Stenersen, A. (2018, 09 06). *al-Qaida*. Hentet fra Store Norske Leksikon: <https://snl.no/al-Qaida>
- Strømmen, E. (2017). Jihadi Brides or Female Foreign Fighters? Women in Da'esh – from Recruitment to Sentencing. *PRIO Policy Brief*.
- Svennevig, J. (2020). *Språklig samhandling: Innføring i kommunikasjonsteori og diskursanalyse (3. utg.)*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis (3.utg.)*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag
- Toivanen, M., & Baser, B. (2016). Gender in the Representations of an Armed Conflict: Female Kurdish Combatants in French and British Media*. *Middle East Journal of Culture and Communications*, ss. 294-314.
- Tuchman, G. (1978). *Making News. A Study in the Construction of Reality*. New York: The Free Press.
- United Nations. (2019). *Foreign Terrorist Fighters: Manual for Judicial Training Institutes South-Eastern Europe*. Vienna: United Nations Office on Drugs and Crime.
- van Dijk, T. (1991). *Racism and the Press*. London & New York: Routledge.
- Vestrum Olsson, S., Owing, N., Brekke, A., & Knoph Vignæs, M. (2020, 01 16). *Erna Solberg: – Jeg ville ikke risikere at en syk norsk femåring døde i Syria*. Hentet fra NRK: https://www.nrk.no/norge/erna-solberg_-_jeg-ville-ikke-risikere-at-en-syk-norsk-femaring-dode-i-syria-1.14862398
- Winkler, C. (2018). ISIL, Hayat Boumeddiene, and the Networked Security State. I R. A. Lake, *Recovering Argument*. Routledge.
- Yin, R. (2009). *Case Study Research: Design and Methods (4. utg.)*. Sage Publications.
- Østbye, H., Helland, K., Knapskog, K., Larsen, L., & Moe, H. (2013). *Metodebok for mediefag (4. utg.)*. Bergen: Fagbokforlaget.

Analyserte avisartikler

- Braathen, F., & Spence, T. (2020, 01 19). *IS-kvinnens advokat: Hun forsøkte å flykte fra Syria i mange år*. Hentet fra Aftenposten: <https://www.aftenposten.no/norge/i/g7Okzq/is-kvinnens-advokat-hun-forsoekte-aa-flykte-fra-syria-i-mange-aar>
- Haug Røset, H., & Sfrintzeris, Y. (2020, 01 18). *PST: Hjemkomsten endrer ikke trusselbildet*. Hentet fra VG: <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/e8BM5O/pst-hjemkomsten-endrer-ikke-trusselbildet>
- Haug Røset, H., Johnsen, N., & Jæger, O. (2021, 03 02). *Tiltalt IS-kvinne i retten: – Jeg var ganske radikal, jeg tenkte ikke klart*. Hentet fra VG: <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/M3E1wo/tiltalt-is-kvinne-i-retten-jeg-var-ganske-radikal-jeg-tenkte-ikke-klart>
- Ismaeli, A., & Andreassen, T. (2019, 03 07). *IS-enken: Giftet seg med fremmedkriger i Syria via Whatsapp*. Hentet fra Aftenposten: <https://www.aftenposten.no/verden/i/6nm3bo/is-enken-giftet-seg-med-fremmedkriger-i-syria-via-whatsapp>
- Ismaeli, A., Stokke, O., & Stolt-Nielsen, H. (2021, 03 24). *Forsvarerne til den IS-siktede kvinnen ber om frifinnelse. De mener hun er et offer for menneskehandel*. Hentet fra Aftenposten: <https://www.aftenposten.no/norge/i/bnQL43/forsvarerne-til-den-is-siktede-kvinnen-ber-om-frifinnelse-de-mener-hu>
- Johnsen, N. (2021, 02 16). *Norsk IS-kvinne tiltalt for terrordeltakelse*. Hentet fra VG: <https://www.vg.no/nyheter/utenriks/i/EpR6LA/norsk-is-kvinne-tiltalt-for-terrordeltakelse>
- Johnsen, N., & Jæger, O. (2021, 02 26). *Tiltalt IS-kvinne til VG: – Jeg kjørte livet i grøften*. Hentet fra VG: <https://www.vg.no/nyheter/utenriks/i/KyjoBG/tiltalt-is-kvinne-til-vg-jeg-kjoerte-livet-i-groeften>
- Løf, A., & Hansen, F. (2019, 08 15). *Søstre til norsk IS-kvinne: - Hun ble lurt dit*. Hentet fra VG: <https://www.vg.no/nyheter/i/EWmdaA/soestre-til-norsk-is-kvinne-hun-ble-lurt-dit>
- Stolt-Nielsen, H., Stokke, O., & Ismaeli, A. (2021, 03 23). *Hun var kone og mor i Den islamske staten. Aktor mener hun må dømmes til fire års fengsel*. Hentet fra Aftenposten: <https://www.aftenposten.no/norge/i/kRdM6X/hun-var-kone-og-mor-i-den-islamske-staten-aktor-mener-hun-maa-doemmes-t>

Stolt-Nilsen, H., Stokke, O., & Ismaeli, A. (2021, 05 03). «Jeg vil ut. Jeg vil bort herfra». *Dette skal den terrortilalte kvinnen ha skrevet til venninne fra Syria*. Hentet fra Aftenposten: <https://www.aftenposten.no/norge/i/jBmLA0/jeg-vil-ut-jeg-vil-bort-herfra-dette-skal-den-terrortilalte-kvinn>

Vedlegg

Vedlegg 1: Kodebok

Variabel 1: Avis

1. Aftenposten
2. VG
3. NRK
4. Dagsavisen

Variabel 2: Dato (DD.MM.ÅÅ)

Variabel 3: Tittel (Artikkelens tittel i sin helhet)

Variabel 4: Kjønn

1. Mann
2. Kvinne

Variabel 5: Familierelasjoner

1. Familie
2. Mor
3. Far
4. Barn
5. Datter
6. Sønn
7. Søster
8. Bror
9. Gift
10. Enke
11. Enkemann

Variabel 6: Annet

1. Kriger
2. Terrorist
3. Hjernevasket

Vedlegg 2: Akronymer brukt i oppgaven

FN, De forente nasjoner

IS, Den islamske stat

MDL, Mediebedriftenes landsforening

NESH, De Nasjonale Forskningsetiske Komiteene for samfunnsvitenskap og humaniora

NRK, Norsk rikskringkasting

PST, Politiets Sikkerhetstjeneste

RAN, Radicalisation Awareness Network

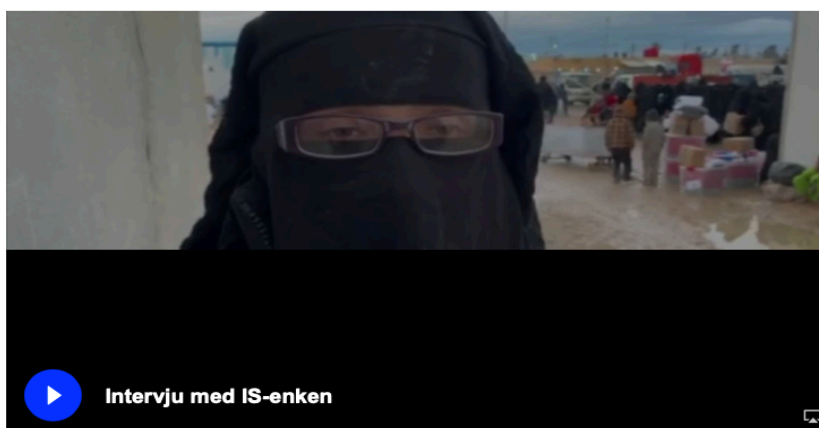
VG, Verdens Gang

VISAK, vesentlighet, identifikasjon, sensasjon, aktualitet og konflikt

Vedlegg 3: IS-enken: Giftet seg med fremmedkriger i Syria via Whatsapp

IS-enken: Giftet seg med fremmedkriger i Syria via Whatsapp

SYRIA/ISTANBUL (Aftenposten): Den 28 år gamle kvinnen hevder hun ble lurt inn i IS-området. – Jeg gjorde en feil, men jeg er villig til å forandre meg.

Afshin Ismaeli *Journalist*
Tor Arne Andreassen *Journalist*

7. mars 2019 15:13 | Sist oppdatert 8. mars 2019

Den 28 år gamle norske statsborgeren som nettopp kom seg ut av IS-området i Syria, vil hjem til Norge. Hun vet hun kan bli straffeforfulgt for å ha sluttet seg til en terrororganisasjon.

Hun giftet seg med en radikal islamist som hadde reist til Syria, og hun bodde i IS-området i over fem år. Da den norske ektemannen døde i 2015, giftet hun seg på nytt to ganger, med egyptiske fremmedkrigere.

Likevel mener hun at hun ikke har gjort noe hun bør straffes for.

- Jeg vet ikke hva jeg skulle bli straffet for. Jeg har ikke deltatt i noe som helst i IS-området. Jeg har ikke støttet dem, og jeg har ikke samme ideologi som dem, sier kvinnen i et intervju med Aftenposten.

Kvinnen har med seg to barn. Siden hun er norsk statsborger, får de to barna automatisk status som norske statsborgere. Men slektskapet må fastsettes med DNA-prøve før hun kan få med seg barna til Norge. Foto: Freelancer

– Kvinner muliggjør jihad

Hun hevder at hun i over fem år ikke gjorde annet enn å lage mat, vaske klær og rydde huset. Å etterprøve denne påstanden er vanskelig.

Men norske domstoler har tidligere slått fast at kvinner har vært avgjørende for terrorgruppens prosjekt.

«Kvinner er i «kalifatet» stadig trukket frem som uvurderlige støttespillere som «muliggjorde jihad», ved at de la grunnlaget for at ISILs mannlige rekrutter ble godt ivaretatt på hjemmebane og høyt motiverte for å delta ut ved fronten, og sikret at det ble født en ny generasjon jihadister som kunne fylle rekkene etter de falne ISIL-krigerne», heter det i en fersk dom fra Oslo tingrett.

Der ble en kvinne dømt til 2 år og 9 måneders fengsel for propaganda og for å ha forsøkt å reise til kalifatet for å gifte seg.

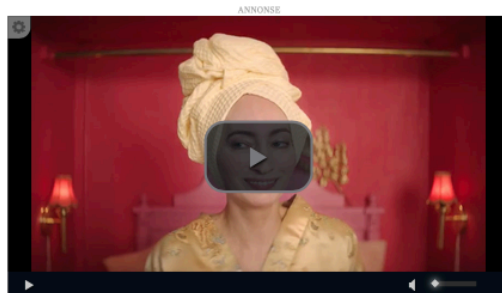
Les også

LES OGSÅ: Norske IS-krigere kan få «konsulær bistand». Men de må fysisk oppsøke en norsk utenriksstasjon.

Innrømmer én feil

28-åringen som nå har kommet ut fra IS-området, innrømmer at hun gjorde en feil, men sier hun er villig til å forandre seg.

Feilen, sier hun, var at hun møtte sin tidligere ektemann Bastian Vasquez i Tyrkia til tross for at hun visste at han var radikalisert. En mann hun hadde giftet seg med over internett, via kommunikasjonsappen Whatsapp.

Flere tusen kvinner og barn har kommet ut av IS-området de siste ukene. De som antas å ha tilknytning til IS blir plassert i en egen leir. Foto: Freelancer

Må regne med å bli pågrepet ved en eventuell retur til Norge

Kvinnen risikerer å få store problemer med å komme seg ut av Syria, slik mange andre IS-ektefeller har opplevd. Hvis hun kommer seg til Norge, må hun regne med å bli pågrepet av politiet.

- De som har vært i IS-området i Syria, må påregne å bli pågrepet hvis de kommer hjem til Norge, og så får man se om det er grunnlag for varetektsfengsling og videre straffefølgelse. Det vil selvsagt bli tatt individuelle vurderinger, sier seniorrådgiver Martin Bernsen i Politiets sikkerhetstjeneste (PST).

14 norske fremmedkrigere er etterlyst internasjonalt for terrorvirksomhet, og flere av disse er kvinner.

Bernsen sier det ikke nødvendigvis er slik at man må ha kjempet på slagmarken for å bli dømt for terrorvirksomhet.

- Det er sentralt om man har sluttet seg til en terrororganisasjon og sverget troskap til den, sier han.

Fakta

Den islamske staten

Et av resultatene av borgerkrigen i Syria, er fremveksten av Den islamske staten

[Vis mer](#) ▾

IS holder fortsatt et lite stykke territorium ved Baghouz. Mange av de som evakueres fra området, samles i en leir i Al-Hol.

- Snikskyttere på alle kanter

Den 28 år gamle kvinnen er trolig blant de siste som kommer seg ut i live fra området som IS har kontrollert i Syria. Hun beskriver et ekstremt farlig sted.

- Det er ingen mat, ingen medisin. Man har ikke frihet til å bevege på seg fordi det er snikskyttere som skyter mot deg fra alle kanter. Fly slipper bomber, forteller hun.

De siste dagene har vært spesielt ille. En voldsom brann herjet gjennom området.

- Den natten var livsfarlig. Og når du våkner og går ut for å finne noe mat, kan du ikke gå oppreist fordi du er redd for at noen skal skyte på deg. Det var slik mannen min ble skutt i skulderen.

- Hvorfor har dere ikke kommet ut før? Det er 40.000 som har kommet ut før?

- Det er IS som har regler for når man kan komme ut. Før sa de at det bare var syrere og irakere som kunne komme seg ut.

Kvinnens far sier til Aftenposten at han måtte betale 2500 dollar til menneskesmuglere for å få henne evakuert.

Les også

Faren til IS-enken: Mannen ville ikke la henne reise fra Syria

Hun giftet seg på nytt to ganger

Intervjuet med kvinnen foregår i et mottakssenter for kvinner og barn som nettopp har kommet seg ut av det siste lille området som IS kontrollerer i Syria.

Det myldrer av kvinner i heldekkende svarte kjortler og ikke minst av barn. Mange av barna ser slitne og møkkete ut. De barna som har energi til det, leker med hverandre.

Med seg har den norske kvinnen to små barn som hun har fått med to forskjellige menn. Faren til det ene barnet er Bastian Vasquez, en av de mest profilerte norske fremmedkrigerne i Syria frem til han ble drept i Syria i april 2015. Faren til det andre barnet er en egypter som nå også er død.

Det siste halvannet året har hun vært gift med enda en egypter. Han ble skadet mens de var inne i IS-området, og de to tok seg ut sammen. Mannen er nå trolig i et fengsel drevet av de kurdiske syrerne.

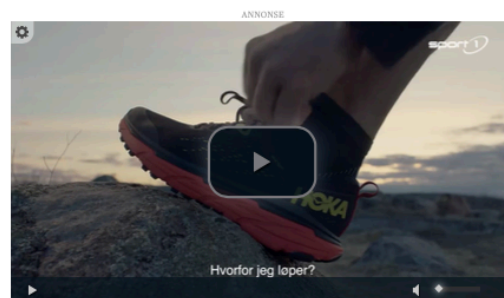
Bastian Vasquez ble beskrevet som en av de mest profilerte norske fremmedkrigerne. Han deltok i en av IS' propagandavideoer. Han døde da en bombefabrikk eksploderte i april 2015. Foto: Privat

- Det var ikke mitt valg å reise inn i Syria

Den 28 år gamle kvinnen vokste opp i Oslo i en familie med pakistansk bakgrunn. Hun var i gang med høyere utdanning da hun reiste.

Hun ble kjent med Bastian Vasquez, som var aktiv i den ekstreme norske islamistgruppen [Profetens Ummah](#). I 2012 reiste han til Syria for å bli fremmedkriger. I 2013, mens Bastian Vasquez var i Syria, giftet de to seg via kommunikasjonsappen Whatsapp.

Kvinnen hevder overfor Aftenposten at hun ble lurt inn i Syria i 2013 og at hun har ønsket å komme seg ut helt siden da.

- Jeg dro til Tyrkia for å besøke Bastian. Han sa vi skulle kjøre en tur, og så kjørte vi over grensen uten at jeg la merke til det, sier hun.

- Det var ikke slik som nå. Den gangen var det mer åpent, sier hun.

Faren dro til Syria for å hente henne ut

Kvinnen hevder Vasquez truet med å drepe henne dersom hun snakket om at hun ville ut av Syria. Faren skal ha vært i Syria for å hente henne hjem. Da skal Vasquez ha truet med å drepe faren hennes.

- Ja, jeg var i Syria, med livet som innsats, men det gikk ikke å få henne hjem, sier faren til Aftenposten. - Datteren min sa til meg at jeg ikke måtte nevne for mannen hennes at jeg ville ha henne med ut av Syria.

Flyktningleiren i Hol har mottatt så mange nye flyktninger at den er blitt overfylt. Foto: Freelancer

- Forelsket før jeg skjønte han var radikal

- Visste du ikke at Vasquez var en radikal jihadist? Hvorfor ble du sammen med ham? spør Aftenposten.

- Jeg visste bare at han var chilener, og jeg ville gifte meg med en person som ikke var en pakistaner. Jeg visste at familien min ville at jeg skulle gifte meg med en fetter. Jeg ville bare bort fra det, svarer kvinnen.

- Det er masse andre folk i Norge. Hvorfor Vasquez? Du visste han var radikal.

- Det fant jeg ut litt etterpå, og da var jeg allerede forelsket i ham.

- Umulig å reise uten en mann

Da den norske ektemannen døde i april 2015, intensiverte kvinnen innsatsen for å komme seg hjem. En plan ble lagt for hvordan hun med den norske ambassadens hjelp skulle få sitt da ene barn med til Norge. Det hele strandet på at hun ikke klarte å komme seg til grensen mot Tyrkia på egen hånd.

- En kvinne kommer ikke langt på egen hånd. Jeg måtte være forsiktig med hvem jeg snakket med om dette. Hvis IS fikk vite at jeg ville komme meg ut, ville de kutte hodet av meg, sier hun.

Hun giftet seg på nytt med en egypter, som forsikret at han ville hjelpe henne med å komme seg ut. Men etter at de var blitt gift, sa han at det ikke lot seg gjøre.

Kuttet kontakten med andre norske i Syria

28-åringen sier hun kuttet kontakten med det norske miljøet i Syria fordi ingen ville hjelpe henne med å komme seg ut av Syria. De siste fire årene har hun holdt seg til miljøet til de to egyptiske mennene som hun senere har vært gift med.

- Hvordan skal du komme deg ut nå?

- Det er det jeg forsøker å finne ut av. Jeg har nettopp kommet til denne leiren, og vi har ennå ikke fått noe som helst, ikke engang noe å sove på, svarer hun.

Hun sier hun forsøker å se positivt på livet fremover.

- Forhåpentlig klarer jeg å komme meg til Norge og kan få startet et nytt liv. 🙏

Les mer om

Syria Den islamske staten (IS)

Vedlegg 4: Søstre til norsk IS-kvinne: - Hun ble lurt dit

Søstre til norsk IS-kvinne: – Hun ble lurt dit

– Barna hennes fortjener ikke straff fordi hun var naiv og dro til Syria, sier søstrene til en av de norske IS-kvinnene. De mener det er urettferdig at kun foreldreløse barn får hjelp av norske myndigheter.

Av **ANDREAS LØF** og **FRODE HANSEN (FOTO)**
15. august 2019

Artikkelen er over ett år gammel

I over seks år har livene til de to søstrene vært satt på vent mens familien har gjort alt de kan for å få storesøsteren (29) hjem til Norge.

Hun overlevde terrorkalifatets endelige fall, og sitter i dag i al-Hol-leiren i Syria sammen med sin to år gamle datter og fire år gamle sønn.

BAKGRUNN: «Arven etter IS».

Sønnen lider ifølge familien av en alvorlig lungesykdom. Han veier mindre enn sin yngre søster, som på sin side sliter mye med diaré, og i likhet med broren er svært underernært, forteller IS-kvinnens lillesøstre.

De to søstrene, altså barnas tanter, sier det haster mer og mer for hver dag å få dem hjem. I leiren der de to barna er internert med sin mor, [har flere andre barn mistet livet](#).

– Vi snakket med søsteren vår senest i går. De har det «dritt». Hun er redd, mest av alt for barna. Nevøen vår har en livstruende sykdom, og blir ikke bedre av å være der. Han er snart fem nå og veier under 12 kilo, og får ikke helsehjelpen han trenger, sier den yngste, som studerer medisin, til VG mandag denne uken.

– Det er det viktigste nå. At nevøen vår rett og slett ikke dør, skyter den eldste søsteren inn.

– Må hente hjem barna

VG møter de to søstrene på kontoret til Venstre-representant Abid Raja på Stortinget. Han mener regjeringen bør gjøre det søstrene ber om – et unntak i akkurat denne saken.

Det til tross for at han tidligere har vært klar på at IS-kvinnene ikke bør hentes hjem.

– *Hvorfor har du snudd i denne saken?*

– Mitt og Venstres utgangspunkt har hele veien vært å hente hjem alle barna. Det står jeg fast på fremdeles. Det at det ser ut til å være umulig å redde denne alvorlig syke fireåringen uten at moren blir med, er hovedårsaken til at jeg snur, sier Raja.

Han er klar på at IS-kvinnen bør pågripes og rettsforfølges når hun kommer hjem, men sier at han føler seg trygg på at hun ikke utgjør noen sikkerhetsrisiko for Norge etter å ha hørt det faren og søstrene forteller.

I SYRIA: Barna til den norsk-pakistanske IS-kvinnen på et bilde tilsendt fra IS-området i Syria. Gutten (4) er sønnen til avdøde Bastian Vasquez og jenta (2) er datteren til en annen IS-kriger. Foto: Privat

– Angret

IS-kvinnen har fortalt familien at hun ikke visste hva hun dro til da hun ble med den kjente, norsk-chilenske islamisten Bastian Vasquez til Syria i slutten av 2012.

Fra leiren der hun nå sitter, har hun forklart at hun angret seg med en gang hun kom til Syria, og at hun i flere år forsøkte å rømme fra IS-området. Faren hennes har fortalt til VG om hvordan han i årevis jobbet for å få datteren og barnebarna ut av IS-området, [og til slutt lyktes etter å ha betalt løsepenger.](#)

FAREN: Bastian Vasquez ble beskrevet som en av de mest profilerte norske fremmedkrigerne. Han døde da en bombebutikk eksploderte i april 2015, og var far til IS-kvinnens fire år gamle sønn. Foto: Skjermdump fra IS-video

– Hun skulle egentlig bare reise for en liten stund, og hadde ikke pakket med seg mer enn til et par dager. Det var aldri planen at hun skulle ende opp i Syria, sier den yngste søsteren.

De forteller at hverken de eller storesøsteren visste hva IS var – og i hvert fall ikke hva jihadistgruppen etter hvert skulle bli til – på den tiden.

– Hun ble lurt dit, sier den eldste.

LES OGSÅ

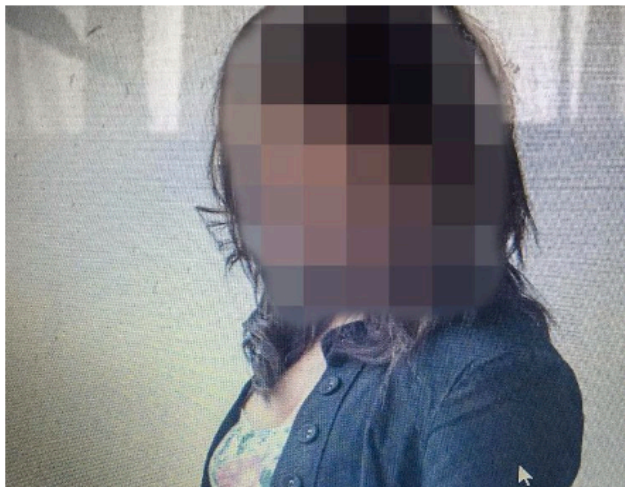
Faren til Bastian Vasquez: «Ikke la våre barnebarn straffes for foreldrenes feil»

Kritiske til regjeringen

Til sammen dro [minst ti norske kvinner](#) til de IS-kontrollerte områdene i Syria og Irak.

Foreløpig har regjeringens politikk vært å bistå foreldreløse norske barn i Syria. Nylig lyktes de i å hente hjem [fem barn av en savnet norsk IS-kvinne](#) og antatt død afrikansk far.

Det er også åpnet for å hente hjem barn med gjenlevende foreldre, slik som i denne saken. Da vil de imidlertid måtte skilles fra mødrene sine, som har blitt omtalt som «terrorister» og «fremmedkrigere» av fremtredende personer i de norske regjeringspartiene.

MOREN: Den 28 år gamle kvinnen har sitt norske pass, men mangler utreisedomumenter til barna. Foto: Privat

De to kvinnene VG møter mener storesøsterens situasjon skiller seg vesentlig fra de andre IS-kvinnenes, og ber myndighetene om å ikke putte alle i samme bås.

artikkelen fortsetter under annonsen

– Søsteren vår har villet komme seg ut fra første stund. Hun er en helt vanlig jente som vil hjem til livet sitt i Norge. Hun har ikke deltatt i krig. Hun har kun vært hjemme og laget mat og passet barn. Hun er overhodet ikke farlig, sier den eldste søsteren.

Kvinnen er mistenkt for deltagelse i terrororganisasjonen IS, og under etterforskning av PST, skriver NTB.

– Barna hennes har i hvert fall ikke gjort noe, og det er de som lider mest når regjeringen ikke vil bidra til å hente dem hjem, fortsetter den eldste søsteren.

LES OGSÅ

Familien til norsk IS-brud ber UD om hjelp

SNUR: Venstre-representant Abid Raja vil hente hjem den norske IS-kvinnen (29) hvis det er det som skal til for å redde hennes alvorlig syke sønn (4). Foto: Frode Hansen

Raja: - Sier ikke at hun er uskyldig

– Jeg sier ikke at hun er uskyldig. Det de forteller er én side av saken. Hun har helt sikkert gjort ting hun bør straffes for, og hun må få den straffen hun fortjener, sier Raja.

– Men hun sier hun er klar til å samarbeide med myndighetene, og hun har familien som et nettverk etter soning. Jeg tror det er mulig å reintegrere henne i Norge.

– *Du går imot regjeringen i denne saken, hvilken mulighet har du til å påvirke utfallet?*

– Regjeringen er delt. KrF har sagt at de vil hente hjem både IS-kvinnene og deres barn. Vi i Venstre har sagt at vi vil hente hjem alle barna. Alle [vet jo hva Frp mener](#), så da håper jeg at særlig Høyre ser at det er etisk riktig å hjelpe dette barnet.

HJEM: Søstrene til en av de norske IS-kvinnene i Syria ber regjeringen gjøre et unntak og hente henne og barna hennes til Norge. Foto: Frode Hansen, VG

LES OGSÅ

Erna Solberg vil hente hjem foreldreløse barn av IS-krigere – besteforeldre reagerer

– Opptatt av klær og sminke

Ifølge søstrene var det et sjokk for familien at storesøsteren deres hadde sluttet seg til IS' kalifat i Syria.

– Hun var ikke typen til å gå mot familien sin, i alle fall på den måten. Hun var et veldig rolig menneske, sier den yngste søsteren.

Hun beskriver storesøsteren som en helt vanlig ung norsk kvinne, som hadde norsk som hovedmål og ikke var spesielt opptatt av hverken religion eller IS før hun forlot Norge.

– Hun tok høyere utdanning og var egentlig mest opptatt av typiske jenteting. Shopping, klær, sminke og lignende. Hun hadde «evig» mye klær. Hijab var hun litt av og på med, i perioder brukte hun det, andre ganger ikke.

Nøyaktig hvordan storesøsteren først kom i kontakt med Vazquez, kjenner ikke søstrene til. Den yngste forteller imidlertid at søsteren hadde vært i kontakt med den omstridte organisasjonen Islam Net før hun dro.

- Hun ble venner med noen folk som ba henne komme på møtene deres og sånn. Men det var ikke sånn at hun var veldig religiøs og ekstrem. Hun ba, selvfølgelig, men hun var ikke den typen som drar til Syria for å slutte seg til IS, sier hun.

- Det var ikke dette livet jeg hadde sett for meg for henne.

STORTINGET: VG møter de to søstrene på Venstre-representant Abid Rajas kontor. Han går imot regjeringen og vil hente hjem storesøsteren deres og hennes barn. Foto: Frode Hansen, VG

- Ikke endret seg

Søstrene har snakket jevnlig med IS-kvinnen de siste årene. De mener hun ikke har endret seg noe særlig, bortsett fra at hun nå har fått barn og er mer opptatt av dem.

De er sikre på at hun vil ønske å gå tilbake til et vanlig liv dersom hun kommer tilbake til Norge, og tror ikke hun har blitt radikalisert hverken av de andre IS-kvinnene i al-Hol eller gjennom å leve i IS' kalifat i Syria.

- IS tok fra henne rettighetene hennes. Hun fikk ingen støtte fra dem, og hun vil ikke bli mer lik dem. Hun har levd seks år i fangenskap og vil ikke tre inn i et sånt miljø igjen, slår den eldste søsteren fast.

LES OGSÅ

Situasjonen i beryktet interneringsleir forverres: - Kvinner føder i telt

IS-kvinnen blir etter alt å dømme pågrepet dersom hun kommer seg til Norge. Politiets sikkerhetstjeneste har tidligere slått fast at [det at man passet barn og laget mat ikke er noen unnskyldning.](#)

ANNONSØRINNHold OBOS
Black Water

- Det finnes nesten ikke noe lignende prosjekt

Nye funksjonalboliger rett ved vannkanten:

Ifølge søstrene står hele familien i Norge klar til å ta vare på barna dersom storesøsteren må i fengsel.

- Selvfølgelig vil vi det. Alle bor sammen og vil være der for å ta vare på dem. Det er niesen og nevøen vår det er snakk om.

Publisert: 15.08.19 kl. 19:56

Vedlegg 5: PST: Hjemkomsten endrer ikke trusselbildet

PST: Hjemkomsten endrer ikke trusselbildet

NYDALEN (VG) Den norske IS-kvinnen (29) er siktet for deltagelse i terrororganisasjoner i Syria. Hun vil bli avhørt så snart som mulig.

Av **HANNA HAUG RØSET** og **YASMIN SFRINTZERIS**
Oppdatert 18. januar 2020

Artikkelen er over ett år gammel

Det sier PST-sjef Hans Sverre Sjøvold under et pressemøte lørdag ettermiddag.

Kvinnen oppholder seg fortsatt på Ullevaal sykehus med sine barn, men vil bli avhørt så snart som mulig. Hun er under vaktthold av PST.

- PST har sammen med helsevesen og barnevern laget en plan som vi mener er god, sa Sjøvold og bekrefter at kvinnen vil bli fremstilt for varetektsfengsling mandag.

Tips oss
SMS 2200 TL 2200 0000
E-post 2200@vg.no

Sjøvold opplyser at trusselbildet ikke er endret som følge av hjemkomsten.

- Den ene hjemkomsten endrer ikke trusselsituasjonen, sa han.

- *Kvinnen har selv sagt til norske medier at hun ikke er tilshuttet seg IS, men vasket og lagd mat. Hva mener dere hun har gjort?*

ANNONSE

Blir flau når han finner denne i jakkelommen

- Det må nok etterforskningen vise. Og så må det dokumentere hvorvidt vi passerer grensen for det straffbare medlemskapet, sier Sjøvold til VG.

- *Kan det å vaske i hus og hjem være straffbart, slik dere ser det?*

- Jeg tror vi må komme tilbake til det gjennom etterforskningen, og det som kommer frem av dokumentasjon der.

Han understreker likevel at kvinner har vært en viktig del av kalifatet og deltatt i terrororganisasjonen.

REISTE VIA KASTRUP: Kvinnen ble fotografert av NRK på Kastrup flyplass i København fredag kveld.
FOTO: ROGER SEVRIN BRULAND / NRK

PST pågrep som planlagt da hun landet på Oslo Lufthavn på Gardermoen sent fredag kveld.

Nå vil kvinnen og barna bli fulgt opp av helsepersonell, før den terrorstiktede moren skal avhøres av politiet – og barna tas hånd om av barnevernet, ifølge VGs opplysninger.

PST bekrefter at hun vil bli fremstilt for varetektsfengsling mandag.

ANNONSØRINNHOLD

Slik får du boliglån selv om du ikke har fast jobb

Eff rente 5,95% ved et boliglån på 2 mill. over 25 år, kost kr. 1.668.466, totalt kr 3.668.466

PST: Dette bildet knytter Syria-kvinnen til IS

Utenriksdepartementet har bekreftet at kvinnens to barn ankom Norge sammen med henne, og at personell fra UD fulgte dem på reisen. Norsk politi bisto også.

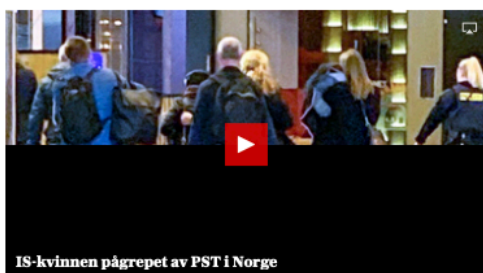

Dette skal PST gjøre med IS-kvinnen

Ingen oppdatering på sønnens helsetilstand

Kvinnen dro til Tyrkia i 2013 etter å ha giftet seg med den norske jihadist Bastian Vasquez, som hun dro til Syria sammen med. De fikk en sønn sammen. Vasquez døde i 2015. 29-åringen giftet seg senere med en annen mann, som hun fikk datteren med.

Sønnen er syk og lider trolig av den sjeldne sykdommen cystisk fibrose. Det var guttens sykdom som fikk regjeringen til å snu og hente hjem mor og barn.

IS-kvinnen pågrepet av PST i Norge

PST har foreløpig ingen oppdatering på guttens helsetilstand:

ELTON

Appen som gjør lading litt enklere

– Jeg vet ikke noe mer enn det som jeg har fanget opp fra andre kilder. Jeg har ikke fått noen tilbakemelding fra de helsefaglige personene som skal ta stilling til det, sier Sjøvold til VG.

Les også: IS-kvinnens far til VG: – Tillit til at min datter får rettferdig dom

Kvinnen er siktet for å ha sluttet seg til to terrorgrupper i årene mellom 2013 og 2019, først Nusrafronten, en al-Qaida-tilknyttet gruppe, og deretter Den islamske staten (IS). Hun og de to barna forlot det siste lille IS-området i Syria i begynnelsen av mars 2019, og har siden oppholdt seg i al-Hol-leiren i Syria.

Hun er den første kvinnen som har dratt fra Norge til Syria og kommet tilbake.

Vedlegg 6: IS-kvinnens advokat: Hun forsøkte å flykte fra Syria i mange år

Norge | Striden om retur av IS-tiltalt kvinne

IS-kvinnens advokat: Hun forsøkte å flykte fra Syria i mange år

– Kvinnen nekter straffskyld etter siktelsen. Hun har sagt seg villig til å varetektsfengsles i fire uker, sier kvinnens advokat Nils Christian Nordhus.

Her kommer den 29 år gamle kvinnen og de to barna hennes over grensen fra Syria til Irak i forrige uke. Foto: Privat

Froydis Braathen Journalist
Thomas Spence Journalist

19. jan. 2020 13:54 | Sist oppdatert 19. januar 2020

Ifølge Nordhus kan det bevises at kvinnen i mange år forsøkte å komme seg vekk fra IS og ut av Syria.

Natt til lørdag kom den terrorsiktede kvinnen og hennes to barn hjem til Norge. Det skjedde etter at regjeringen mot Frps vilje bestemte at moren også skulle hentes. Kvinnen ble umiddelbart pågrepet.

ANNONSE

Ladepanikk
Elton viser deg alltid ladeplassen som er best for din bil
Last ned i dag!
Elton Den nye, smarte ladeappen for elbil

Nordhus har snakket med kvinnen i flere timer i helgen og møtte mediene søndag. Han vil ikke gi noen detaljer om hvilke forhold hun og barna nå lever under, og om de har møtt besteforeldrene som bor i Oslo.

Nils Christian Nordhus er den IS-siktete kvinnens advokat. Foto: Jan Tomas Espedal

- *Ble hun i realiteten holdt fanget i Syria?*

- Ja, hun opplever det slik. Det er helt på det rene og kan dokumenteres at hun i årevis har forsøkt å komme seg ut. Det er noe som blir glemt når vi ser en del av omtalen av henne, sier Nordhus, som beskrev forholdet til hennes to tidligere ektemenn som «svært komplisert».

- *Ble hun holdt fanget av ektemannen?*

- Når det gjelder detaljene omkring hennes svært vanskelige situasjon så ønsker vi at det er PST som får høre det aller først, sier Nordhus.

Han beskriver forholdene kvinnen har levd under som «forferdelige». På pressekonferansen begynte Nordhus å bygge opp et bilde av en ung kvinne som gjorde feil valg og nå ønsker å ta «et oppgjør» med fortiden.

- Hun tar sterkt avstand fra de metodene som det er kjent at de to terrororganisasjonene har brukt. Hun har vært tydelig på at hun tok et valg som var galt, som gjorde at hun endte opp i Syria. Det angrer hun bittert på, sier Nordhus.

Kvinnens sønn er antatt å være syk. Det er grunnen utenriksministeren har oppgitt for at barna og moren hjelpes til Norge. Foto: Afshin Ismaell

Tok av seg nikaben

Blant annet tok hun av seg nikaben så fort hun kunne etter utreisen fra Syria.

- Hun har ikke behov for å ha på seg nikaben. Hun tok selv initiativ til å ta den av seg og var lettet over å ta den av seg og få på seg vanlige klær, sier Nordhus.

Mens Frp-leder Siv Jensen sier at kvinnen er en «terrorist», svarer Nordhus at hun er uskyldig inntil det motsatte er bevist.

Nordhus understreker at kvinnen ikke er siktet for å være en aktiv stridende i Syria.

- Det som blir sakens kjerne er om det faktisk at hun befant seg i Syria, hadde relasjoner til personer som knyttes til terrororganisasjoner og har spilt en rolle som husmor, om det er straffbart, sier han.

Ble straffbart etter hun reiste

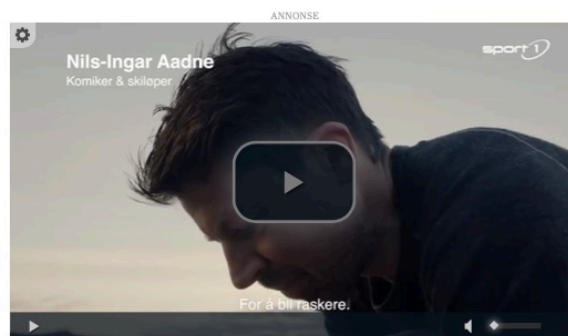
Han viser til at kvinnen er siktet for deltagelse i en terrororganisasjon (paragraf 136a) og risikerer opptil seks års fengsel. Det var ikke straffbart da hun reiste til Syria.

- Det ble først straffbart i juni 2013. Spørsmålet er derfor: Hadde hun da mulighet til å komme seg ut, og hva gjorde hun i tilfelle for å komme seg ut av Syria, sier han.

- *Hadde hun ingen mulighet til å komme seg ut?*

- Det er det som blir bevisetema under etterforskningen. Og det er også bakgrunnen for at hun har svart nei på skyldspørsmålet. Detaljene knyttet til at hun befant seg i en tvangssituasjon, ønsker jeg ikke å gå inn i.

Ønsker å hindre at andre gjør samme feil

Siktede var gjennom et innledende avhør med PST søndag.

Nordhus sier hun ønsker å samarbeide med PST for å hindre at andre kvinner gjentar hennes feil.

Det er planlagt en omfattende avhørsprosess fremover, men Nordhus viser alle spørsmål om hvor lang tid etterforskningen vil ta til PST.

Nordhus sa på pressekonferansen at det viktigste for kvinnen var å få barna til Norge, for at de skal få nødvendig helsehjelp.

- Jeg har hele tiden ment at det var ekstra viktig å få denne familien ut av Al-Hol leiren, fordi gutten var undervektig og det var mistanke om cystisk fibrose. Det var ikke mulig å gi ham nødvendig helsehjelp der. Det er godt dokumentert av leger på feltsykehuset, sier Nordhus.

Han vil ikke gi ytterligere opplysninger om barnas tilstand.

- De har et ubetinget krav til absolutt skjerming, sier han.

Hjemkomsten endrer ikke trusselbildet i Norge, konstaterte PST da de møtte pressen lørdag. Det er ikke sikkert at kvinnen vil bli dømt i en rettssak. Justisminister Jørn Kallmyr frykter at vansker med å skaffe bevis mot den norske IS-siktede kvinnen fører til at hun får mildere straff i Norge.

Advokat Steingrim Wolland sier til NRK at det å ha vært i IS-kalifatet ikke i seg selv er nok til å bli dømt for deltagelse.

- Det er ikke gitt at kvinnen får straff. Det å være deltager i en terrororganisasjon er straffbart. Men det å bare leve i et IS-kontrollert område er ikke straffbart, sier Wolland til NRK.

At regjeringen hentet kvinnen til Norge, har satt sinnene i kok i Frp. Statsminister Erna Solberg sier det var den eneste muligheten til å hente hjem kvinnens to barn. Ett av barna antas å være alvorlig syk, og Solberg ville ikke ta sjansen på at en norsk gutt døde i Syria. **A**

A | Les også

Dette er den IS-siktede kvinnen regjeringen krangler om

IS-enken: Giftet seg med fremmedkriger i Syria via Whatsapp

Vedlegg 7: Norsk IS-kvinne tiltalt for terrordeltagelse

HENTET HJEM: Her er den norske IS-kvinnen med sin da tre år gamle datter og fem år gamle sønn i ferd med å bli hentet ut av Syria av norsk personell i januar. Foto: Privat

Norsk IS-kvinne tiltalt for terrordeltagelse

Den norske IS-kvinnen (30) som ble hentet hjem til Norge i fjor, er tiltalt for terrordeltagelse i Syria. Grunnlaget er kvinnens ekteskap med tre IS-krigere.

Av NILAS JOHNSEN
Oppdatert 16. februar

artikkelen fortsetter under annonsen

VARMEPUMPE 123

FÅ GODE TILBUD →

Vi hjelper deg å finne riktig varmepumpe

- 1 Bedre inneklima
- 2 Lavere strømregning
- 3 Spar miljøet

I en pressemelding fra Det nasjonale statsadvokatembetet sendt til VG heter det:

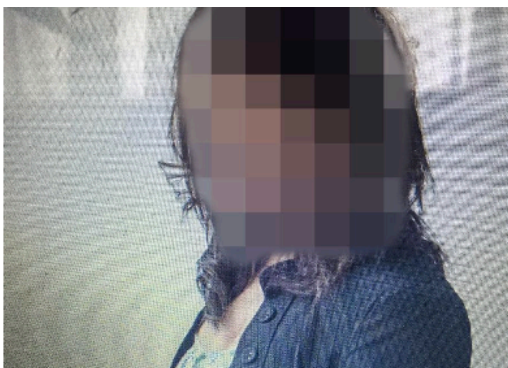
«I straffesak mot kvinnen som ble hentet hjem av norske myndigheter fra Al-Holl leiren i Syria sammen med sine to barn i januar 2020, har Det nasjonale statsadvokatembetet tatt ut tiltale mot henne for overtrødelse av straffeloven (1902) § 147 d og straffeloven § 136 a. Anklagen går ut på at kvinnen skal ha deltatt i terrororganisasjonen ISIL fra juni 2013 til mars 2019.

I selve tiltalebeslutningen er grunnlaget for tiltalen spesifisert som kvinnens ekteskap til tre ulike IS-krigere. Gjennom å passe barn og hus for disse tre krigerne, la den norsk-pakistanske kvinnen til rette for at de kunne delta i kamp for terrororganisasjonen ISIL, mener påtalemyndigheten.

Les tiltalegrunnlaget i faktaboksen:

TILTALLEN MOT IS-KVINNEN
VIS MER ▾

- Etterforskningen har basert seg på å få kartlagt hele hennes historie. Det har vært mange og lange avhør av henne, sier politiadvokat Line Nyvoll Nygaard i Politets sikkerhetstjeneste (PST) til VG.

FØR SYRIA-FERDEN: Dette bildet er tatt av kvinnen i Norge, før hun ble del av et radikalt, islamsk miljø. Foto: PRIVAT

Aktor: – Var viktig for ISIL

Statsadvokat Geir Evanger forklarer til VG at han mener kvinnen visste hva hun gikk til da hun dro til Syria i februar 2013. Da var kvinnens første ektemann, den norsk-chilenske jihadkrigeren Bastian Vasquez, tilknyttet [terrorgruppen Jabhat al-Nusra](#) (Nusrafronten).

ANNONSØRINNHOLD

Alex sparte 200 000,- på å fornye hustaket sitt

– Vi mener hun visste godt hva hun gikk til da hun krysset grensen til Syria. Tiltalen er satt til perioden fra juni 2013, da Vasquez var tilknyttet ISIL, ettersom det er da straffebestemmelsen om deltagelse i terrororganisasjon i utlandet trår i kraft, sier Evanger til VG.

– Tiltalen går ut på at hun passet barn og hus, ikke deltok i krigshandlinger, hvordan er husarbeid terrorrelatert?

– Den rollen var viktig for ISIL. Hun støttet og tilrettela slik at ektemennene kunne dra på jobb, og jobben deres var å drive kamp for ISIL.

– Kvinnen selv har forklart at hun var ufri og ikke kunne forlate Syria, fordi ektemennene kontrollerte henne. Har det hatt betydning?

– Det er riktig at hun har forklart det, og det blir det kanskje viktigste spørsmålet i hovedforhandlingen. Da blir det et spørsmål om det er rettslig relevant. Hun reiste dit frivillig, da kan hun ikke skyldes på at hun ikke kom seg ut igjen.

Evanger sier at strafferammen er seks år, mens tidligere domfelt har fått rundt fire år.

– Så er det en spennvidde på tidligere domfelte som har deltatt i krig og terror aktivt, og hun som har gått hjemme. Hun kan også få strafferabatt fordi hun har samarbeidet og gitt en full forklaring, sier Evanger til VG.

Han legger til at tiltalen er basert på kvinnens egen forklaring.

I SYRIA: Den norske kvinnen (29) og hennes barn på tre og fem år. Her blir de filmet rett etter at de slapp ut fra den siste IS-bastionen, Baghouz, i begynnelsen av mars. Foto: 2019 FREE BURMA RANGERS

Forsvarer: – Et gissel

Kvinnens forsvarer Nils Christian Nordhus er fredag sykmeldt, og har ikke hatt anledning til å svare VG, men han har tidligere beskrevet kvinnens situasjon i Syria som at hun var «et gissel hos IS», mens hun fortsatt var i Syria. Den linjen holdt han seg også på etter at hun ble hentet hjem til Norge:

ANNONSE

Ønsker du nye vaner i år? Slik kan Vektklubb hjelpe deg i gang

– På det tidspunktet der hun etter hvert befant seg i Syria, så blir det et bevisstema om hun da kom i en tvangssituasjon der hun ikke hadde noen andre handlingsalternativer enn å bli værende igjen i Syria, sa Nordhus til VG da etterforskningen av kvinnen begynte i fjor vår.

– Kvinnens standpunkt om at oppholdet i IS-kontrollerte områder i Syria var ufrivillig, er uforandret, utdypet han.

BAKGRUNN: IS-kvinnens forsvarsstrategi: Hevder hun ble holdt igjen i Syria mot sin vilje

Den norsk-pakistanske kvinnen ble hentet fra Syria sammen med sin to barn i januar i fjor. Hun har siden vært siktet for å ha vært en del av IS og Nusrafronten i perioden 2013 til 2019.

Regjeringen besluttet å hente hjem familien fra Syria på grunn av femåringens antatt alvorlige sykdom. Hjemhentingene førte til at **Fremskrittspartiet gikk ut av regjeringen.**

Bakgrunn: PST mener dette bildet knytter kvinnen til terror

Allerede mens hun fortsatt satt i en interneringsleir i Syria, ble kvinnens status endret fra mistenkt til siktet av Politiets sikkerhetstjeneste (PST), **fikk VG bekreftet i oktober 2019.**

Den 14. januar i fjor fikk VG bekreftelsen fra Utenriksdepartementet (UD) på at kvinnen var blitt hentet ut av Syria i en lenge planlagt aksjon. Allerede da var det klart at hun skulle rett i avhør og hadde sagt seg villig til å bli fengslet.

ANNONSE FRA MORGENLEVERING.NO

Dette gir du til den som har alt
Bestill frokost levert hjem

VG-eksklusivt: Jobbet i månedvis med hemmelig hjemhenting

Da kvinnen landet på norsk jord ble hun umiddelbart pågrepet, **siktet og tatt i avhør hos PST.** Kvinnen har hele tiden **nektet straffskyld**, men har samarbeidet med PST om avhørene.

Omfattende VG-intervju: IS-morens desperate bønn

Sykt barn

Bakgrunnen for at kvinnen ble hentet hjem til Norge, var hensynet til hennes to små barn, som begge er født i den såkalte «Islamske Staten».

Det ene barnet, en gutt som nå er seks år gammel, var på et tidspunkt alvorlig syk, og kvinnens advokat advarte om at han sto i fare for å dø i Syria om han ikke ble hentet hjem.

Det var lenge en uenighet mellom kvinnen, hennes advokat og helsepersonell som hjalp henne på den ene siden, og UD på den andre siden, om **hva slags diagnose gutten hadde og om han kunne behandles lokalt eller ikke.**

Bakgrunn: Syria-guttens helsetilstand: Derfor ble det slått alarm

BASTIAN VASQUEZ: IS-kvinnen var gift med den beryktede IS-krigeren som dro fra Norge til Syria, og som mistet livet der i 2015. Foto: ISIL

Etter retur til Norge har gutten, og hans søster som nå har fylt fire år, vært til behandling ved Ullevål sykehus. Barnas helsetilstand er nå unntatt offentlighet.

Gutten var **sønnen til den beryktede, norsk-chilenske IS-krigeren Bastian Vasquez**, mens jenta var datter til en IS-kriger kvinnen senere fikk med en IS-kriger fra Nord-Afrika. Begge har rett til norsk statsborgerskap gjennom slektskap med mor.

Publisert: 05.02.21 kl. 08:17
Oppdatert: 16.02.21 kl. 20:09

Vedlegg 8: Tiltalt IS-kvinne til VG: - Jeg kjørte livet i grøften

ANGRER: Den terrortiltalte kvinnen sier hun gjorde en alvorlig feil ved å dra til Syria, men at hun ikke var fri til å rette opp feilen. Foto: Odin Jæger, VG

Tiltalt IS-kvinne til VG: – Jeg kjørte livet i grøften

I et intervju med VG forteller den terrortiltalte kvinnen om sitt forhold til IS, valgene som førte henne til Syria, og hva det har betydd for barna at de ble hentet hjem til Norge.

Av NILAS JOHNSEN og ODIN JÆGER (FOTO)
Oppdatert 26. februar

I fjor ble hun hentet hjem til Norge i en sak som var så kontroversiell at den veltet regjeringen. Tidligere denne uken ble 30-åringen løslatt fra varetekt, og neste uke møter hun i Oslo tingrett, tiltalt for deltagelse i terrororganisasjonen IS.

I dette eksklusive intervjuet forteller hun for første gang på norsk jord om valgene som førte henne til Syria i februar 2013.

– Du refereres til som «IS-kvinnen», hva var egentlig ditt forhold til IS?

– Jeg føler ikke noen tilknytning til det navnet, fordi inni meg føler jeg meg ikke som en IS-kvinne. Ja, jeg har vært i Syria og opplevd IS på nært hold, men det er jo en grunn til at jeg har prøvd å komme meg vekk derifra i mange år. Jeg syns bare IS er veldig ille, sier kvinnen til VG.

– Hva tenker du nå om at du dro til Syria?

– Jeg kjørte livet mitt i grøften, og det startet i Norge da jeg valgte å dra. Men da jeg var kommet inn i Syria, så kom jeg i en situasjon der jeg som kvinne ikke sto fritt til å rette opp den feilen jeg hadde gjort, svarer den terrortiltalte kvinnen.

GRUER SEG: Kvinnen forklarer at hun gruer seg til rettssaken, men vil ikke svare konkret om forholdene som førte til terrortiltalen. Foto: Odin Jæger, VG

Vil ikke svare om tiltalen

Kvinnen og hennes forsvarer, Nils Christian Nordhus, har lagt en begrensning på dette intervjuet: De vil ikke svare på spørsmål som direkte angår skyldspørsmålet, og dermed ikke svare på hva slags forhold kvinnen hadde til IS-krigerne hun var gift med.

artikkelen fortsetter under annonsen

Kvinnen vedgår ikke straffskyld, og Nordhus har tidligere sagt at **IS-krigerne hun var gift nektet henne å rømme** og at hun var ufri i Syria. Advokaten mener hun derfor må frifinnes.

– Hun har i årevis vært frihetsberøvet og et gissel i IS. Kvinnens standpunkt er at oppholdet i IS-kontrollerte områder i Syria var ufrivillig, har Nordhus tidligere sagt til VG.

Terrortiltalen mot kvinnen baserer seg på to hovedpunkter:

- Det ene er hennes ekteskap med tre IS-krigere. Gjennom å passe barn og hus for disse tre krigerne, la tobarnsmoren til rette for at de kunne delta i kamp for terrororganisasjonen IS, **mener påtalemyndigheten.**
- Det andre er at påtalemyndigheten mener at kvinnen «glorifiserte» livet i Syria, for å få andre til å gifte seg med fremmedkrigere. I løpet av et drøyt år etter at hun selv dro, **fulgte tre venninner etter.**

Intervju med aktor: – **IS-kvinnen visste hva hun gikk til**

Slik vil hun forsvare seg: – **Forsøkte å rømme fra Syria og IS**

LØSLATT FRA VARETEKT: VG fikk ta bilder av kvinnen etter at hun ble løslatt fra varetektfengsling i forkant av rettssaken som begynner i neste uke. Foto: Odin Jæger

Ba for sin syke sønn

Forrige gang VG snakket med kvinnen var i et **langt telefonintervju** i slutten av september 2019. Da satt hun internert i leiren al-Hol i de kurdiskdominerte områdene i Nord-Syria.

ANNONSE FRA SMARTLAPPER.NO

Feil matboks med hjem? Husk å merke den med fine navnelapper!

Den gang var kvinnens fokus hennes sønn, som var fire år gammel, syk og svært undervektig. Hennes tre år gamle datter var også i leiren.

«Jeg vil bare følge barna mine tilbake til et trygt sted, etterpå kan de fengsle meg og straffefølge meg», sa kvinnen til VG den gang.

Da den norsk-pakistanske kvinnen ble hentet fra Syria sammen med sine to barn i januar i fjor, var det på grunn av sønnens antatt alvorlige sykdom.

Nå vil ikke kvinnen og hennes advokat snakke om sønnens tilstand, for det er unntatt offentlighet, og hun vil heller ikke svare på om hun har fått møte sine barn etter at hun ble løslatt fra varetekt.

Men hun understreker hvor viktig det var for barna å få komme hjem til Norge.

– Det har selvfølgelig betydd alt. Det reddet livet til gutten min, og det betyr også at begge mine barn ble reddet fra å vokse opp i et farlig og radikalt miljø der barn blir lært å hate Vesten. Dette er jeg overlykkelig for, svarer kvinnen.

Kastet nikaben

Under årene i Syria, og på bildene fra da hun slapp ut fra IS-området, var hun kledd i svarte klær fra topp til tå.

– Du har sluttet å bruke nikab. Når tok du av ansiktssløret, og hvordan følte det?

– Jeg tok av nikaben idet jeg ble hentet ut av al-Hol leiren og visste at jeg skulle hjem til Norge. Jeg hadde gått daglig med nikab siden den dagen i Tyrkia i 2013, da Bastian (Vasquez, journ.anm.) sa vi skulle inn i Syria og ga meg beskjed om å ta den på. Så i over seks år gikk jeg med den. Det var en deilig følelse å ta den av – som å endelig kunne være meg selv igjen.

Bastian Vasquez var den første IS-krigeren kvinnen var gift med, han hadde en fremtredende posisjon i IS og ble drept i 2015. Etter det ble hun gift med en IS-kriger fra Nord-Afrika som også var Sharia-dommer, og da han ble drept ble hun giftet bort til hans venn.

Vestlige klær

- *Nå går du helt vanlig kledd, mens du før brukte det konservative plagget abaya, i tillegg til nikab. Sender du et signal ved å ha endret måten du kler deg på?*

- Etter at jeg kom inn i visse miljøer i Oslo begynte jeg med slik bekleddning. Jeg eksperimenterte også med nikab noen ganger i Norge før jeg dro. Men senere fant jeg ut at det er ikke den jeg er. Jeg har alltid vært veldig glad i mote, og det er jeg fortsatt, så det er ikke riktig for meg å gjemme meg bort i slike plagg mer.

- *Du sier du har brutt med IS, som sto for en ekstrem versjon av islam. Hva er egentlig ditt forhold til religion nå?*

- Det er det samme forholdet som familien min har til sin tro, en helt vanlig tolkning av islam. Jeg har samme syn nå som det jeg vokste opp med.

ENDRET KLÆRNE: Kvinnen sier hun er glad for å kunne bruke vestlige klær igjen. Foto: Odin Jæger, VG

Takker familien

Ifølge [meldinger den tiltalte IS-kvinnen \(30\) sendte til sin far](#), nektet terrorkrigeren Bastian Vasquez henne å forlate Syria og dra tilbake til «*de vantro land*».

Meldingene vil bli lagt frem i retten i neste uke. Faren forsøkte forgjeves å få henne ut av IS-området, og har fortalt VG om hvordan han [oppsokte datteren i Syria](#).

- *Familien din holdt kontakten med deg hele veien, og faren din forsøkte å få deg hjem. Hva har det betydd?*

- Det er vanskelig å beskrive med ord hvor viktig det var. De følte på skam og smerte som de kunne ha sluppet dersom jeg hadde valgt annerledes. Det var mange ganger i Syria at jeg var sikker på at jeg kom til å dø og ville gi opp, men kontakten med familien ga meg styrke og håp til å overleve og til å klare å redde meg selv og barna.

De første dagene i frihet

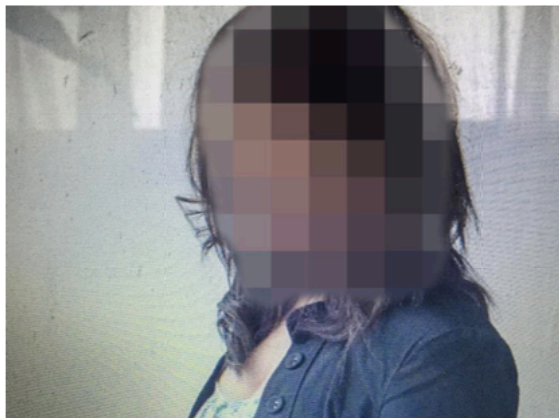
Kvinnen ble løslatt fra varetekt siden Politiets sikkerhetstjeneste (PST) konkluderte med at det ikke lenger forelå bevis eller unndragelsesfare.

Advokaten til VG: [Derfor ble hun løslatt](#)

- *Du ble løslatt fra varetekt denne uken, hvordan var det?*

- Først var det en følelse som ikke kan beskrives, helt uvirkelig, og så kom familien min på besøk til meg og da fikk jeg mulighet til endelig å si unnskyld og takke dem for alt det de har ofret for min og barnas skyld gjennom alle disse årene. Men samtidig har jeg jo rettssaken hengende over meg, så jeg er ikke helt ferdig ennå, og føler jo derfor en viss usikkerhet ennå om hva som kommer til å skje.

FØR SYRIA-FERDEN: Dette bildet er tatt av kvinnen i Norge, før hun ble del av et radikalt, islamsk miljø.
Foto: PRIVAT

Gruer seg til rettssak

- Nå kommer en rettssak som skal vare én måned, der alt du opplevde i Syria skal tas opp. Hva tenker du om den?

- Jeg vet at det vil bli tungt å gå gjennom alt, at det vil bli en belastning for meg, for familien min og for enkelte andre, så jeg gruer meg.

- Du lovet å samarbeide fullt ut med PST dersom du ble hentet hjem, hvordan har avhørene vært?

- Samarbeidet har gått veldig greit, jeg har vært i elleve lange avhør, som har vært en påkjenning, men jeg har svart på alt jeg har kunnet svare på.

- Hvordan var forholdene i varetektfengselet?

ANNONSØRINNHOLD Revmans Auto
Moss
En premium el-SUV der du får mye for pengene
Nå er BYD Tang snart i Norge

- Jeg hadde fryktet det skulle være mye verre, så jeg vil takke de jeg hadde rundt meg i fengselet, gode mennesker som har hjulpet meg når jeg har hatt det vanskelig, avslutter kvinnen.

HENTET HJEM: Her er den norske IS-kvinnen med sin da tre år gamle datter og fem år gamle sønn i ferd med å bli hentet ut av Syria av norsk personell i januar. Foto: Privat

Pågrepet ved landing

Etter å ha blitt hentet hjem av norske myndigheter, i en hemmelig aksjon planlagt over flere måneder, ble kvinnen umiddelbart pågrepet og satt i varetektfengsling. PST har bekreftet at kvinnen har samarbeidet under avhør.

- Etterforskningen har basert seg på å få kartlagt hele hennes historie. Det har vært mange og lange avhør av henne, sa politiadvokat Line Nyvoll Nygaard i PST til VG da terrortiltalen ble tatt ut.

Statsadvokat Geir Evanger har sagt at tiltalen baserer seg på kvinnens egen forklaring. Hun kan få strafferabatt fordi hun har samarbeidet og gitt en full forklaring, har Evanger sagt.

Men statsadvokaten er klar på at kvinnens forklaring om at hun var ufri til å forlate Syria, ikke fritar henne fra straffskyld, slik han ser det:

- Vi mener hun visste godt hva hun gikk til da hun krysset grensen til Syria. Hun reiste dit frivillig, da kan hun ikke skylde på at hun ikke kom seg ut igjen. Hun støttet og tilrettela slik at ektemennene kunne dra på jobb, og jobben deres var å drive kamp for ISIL, har statsadvokaten sagt til VG.

Vedlegg 9: Tiltalt IS-kvinne i retten: - Jeg var ganske radikal, jeg tenkte ikke klart

Tiltalt IS-kvinne i retten: – Jeg var ganske radikal, jeg tenkte ikke klart

OSLO TINGRETT (VG) Den tiltalte IS-kvinnen sier at hun var så forelsket i Bastian Vasquez at hun bare friste og lo da han fortalte henne om krigføring og veibomber på telefon fra Syria.

Av **HANNA HAUG RØSET, NILAS JOHNSEN** og **ODIN JÆGER (FOTO)**
Oppdatert 2. mars

30-åringen som er tydelig nervøs, startet sin forklaring i Oslo tingrett mandag.

– På den tiden var jeg ganske radikal, jeg tenkte ikke klart. Jeg tenkte ikke over at det jeg bega meg utpå var farlig, sier kvinnen om at hun reiste til Syria i februar 2013.

Hun forteller i retten at hun dro for å møte IS-krigeren Bastian Vasquez som hun hadde giftet seg med på nettet.

LES OGSÅ

Aktor om IS-kvinne: – Hun visste hva gikk til

– Som sagt tidligere også, så hadde jeg også veldig lyst til å møte ham, men jeg hadde også veldig radikal tankegang. Det var begge de årsakene sammen. Men jeg vet at hadde ikke Bastian vært i Syria, så hadde jeg ikke dratt ned, sier kvinnen.

Hun sier at hun ikke visste hvor lenge hun ville være i landet.

– Jeg savnet ham, og ville bare være med ham. Jeg tenkte ikke så mye over hvor lenge jeg skulle bli, sier hun.

Konflikt med familien

Hun fortalte ingenting til familien om den planlagte reisen til Syria.

- Jeg visste at hvis jeg sa noe til dem, så ville de nekte meg det.

Hun forklarer seg om bakgrunnen for hvordan hun ble kjent Vasquez.

Hun forteller at hun hadde kommet i konflikt med både familie og venner etter å ha begynt med det religiøse hodeplagget Hijab, etter å ha blitt med i organisasjonen Islam Net.

- Både familien min og venner var negative, og da ble jeg etter hvert kjent med noen av jentene tilknyttet Profetens Ummah.

- På den tiden hadde jeg en ganske radikal tankegang. Jeg var ganske positiv til det på den tiden, sier hun.

- *Du støttet bevegelsen og deres voldsorientering?* Spør tingrettsdommer Ingmar Nestor Nilsen.

Dette bekrefter tiltalte.

Forelsket

Statsadvokat Geir Evanger forklarte i sitt innledningsforedrag hvordan den tiltalte ble stadig mer religiøs og mer radikal i sitt syn på islam.

artikkelen fortsetter under annonsen

- I Profetens Ummah ble jeg kjent med Bastian. Først gjennom Facebook. Så begynte vi å gå noen turer i parker og sånn. Etter en måneds tid ba han om å få gifte seg med meg, sier kvinnen.

Tiltalte forklarer at hun spurte faren sin om å få lov, men at han sa nei. Etter hvert gikk han med på å møte Vasquez, men han sa fortsatt nei.

- Vi hadde et fysisk forhold før han dro ned, sier hun om forholdet til Vasquez, før hun dro til Syria.

Etter at han dro ned til Syria, forklarte Vasquez at han drev med krigføring.

- Før han dro ned sa han ikke så mye om det, men etter hvert snakket vi mye på telefon og da fortalte han jo om hva han drev med der nede. Det var mye krigføring, legge bomber på veien og så videre, sier kvinnen i retten.

- Jeg var såpass forelsket at alt han sto for, det var det jeg sto for. Jeg bare lo og fniste når han snakket.

Om reisen til Syria sier kvinnen at hun ikke visste hvor lenge hun ville være i landet.

– Jeg savnet ham, og ville bare være med ham. Jeg tenkte ikke så mye over hvor lenge jeg skulle bli, sier hun.

Dommeren påpeker at kvinnen hadde solgt mange av sine eiendeler og samlet inn et større beløp, som ikke samsvarer med en kort «kjærlighetstur».

LES OGSÅ

Norsk IS-kvinne (30) møter i retten: – Hun sitter på mye informasjon

Dommeren vil vite hva hun tenkte om det kunne være straffbart og farlig å dra til Syria.

– På den tiden var jeg så radikal, at jeg tenkte ikke på at det jeg begå meg ut på kunne være farlig.

Dommeren spør også om hun ville delta aktivt i Syria.

– Jeg hadde ikke så mye tanker om det. Jeg visste at Jahbat al-Nusra kjempet mot Assad-regimet, og jeg ville hjelpe lokalbefolkningen. Jeg visste at han (Bastian Vasquez, journ.anm.) hadde drept generaler, og satt ut veibomber og sånne ting.

BASTIAN VASQUEZ: IS-kvinnen var gift med den beryktede IS-krigeren som dro fra Norge til Syria, og som mistet livet der i 2015. Foto: ISIL.

Fra Islam Net til Profetens Ummah

Kvinnen forteller at hun før hun gikk inn i Islam Net, så var hun sammen med islamisten Ubaydullah Hussain, og at hun tok det svært tungt da det forholdet tok slutt.

Aktor ber tiltalte forklare om da hun gikk inn i Islam Net og hva de står for:

– De kaller seg for sunnimuslimer, men jeg vet egentlig ikke i dag hva de egentlig stod for.

Menn og kvinner fikk ikke lov til å sitte sammen under møter i organisasjonen, forklarer kvinnen. Hun ble bedt av organisasjonen om å bruke hijab, forklarer hun.

Hun forteller at moren og faren var negative til at hun brukte så mye tid i organisasjonen.

I 2010 avdekket VG at Islam Net forfektet en ytterliggående og konservativ tolkning av islam. Både konvertitter og moderate muslimer ble med i foreningen, som var særlig aktiv ved Høgskolen i Oslo, der den nå tiltalte kvinnen var student.

LES AVSLØRINGEN: Rekrutterer etniske nordmenn til omstridt islam

Visste om krigsstøtte

Kvinnen forklarer at ved å være i Islam Net, så mistet hun mange venner, og da noen av jentene i Islam Net gikk over i mer ekstreme Profetens Ummah, så fulgte tiltalte etter. Der ble hun kjent med Bastian Vasquez.

I motsetning til Islam Net, som fordømte jihadreiser til Syria og advarte mot voldelig radikalisering, var det flere fra Profetens Ummah som ble fremmedkrigere i Syria, deriblant Vasquez.

Aktor Geir Evanger ber kvinnen forklare om forskjellen på Islam Net og Profetens Ummah.

– Jeg visste at Profetens Ummah støttet krig i Syria, mens Islam Net ikke gjorde det. Jeg sympatiserte med det synet på den tiden, bekrefter kvinnen.

Aktor vil vite hvordan kvinnen reagerte på at Vasquez reiste ned og deltok i en borgerkrig.

– Jeg tok ikke det så alvorlig, vedgår tiltalte.

Påtalemyndigheten mener kvinnen er skyldig i terrordeltagelse nettopp fordi hun visste hva hun dro til i Syria, mens forsvarer har forklart at han vil fokusere på at kvinnen ikke var fri til å forlate Syria.

I et [eksklusivt intervju med VG](#) sa kvinnen følgende i forrige uke:

– Jeg kjørte livet mitt i grøften, og det startet i Norge da jeg valgte å dra. Men da jeg var kommet inn i Syria, så kom jeg i en situasjon der jeg som kvinne ikke sto fritt til å rette opp den feilen jeg hadde gjort, svarer den terrortiltalte kvinnen.

Men aktor leser opp fra avhør der kvinnen ytret seg radikalt på nettet, og ga støtte til blant annet jihad. Det var slik Bastian Vasquez fattet interesse for henne, har kvinnen sagt i avhør.

Den tiltalte kvinnen har gjennom elleve lange avhør med Politiets sikkerhetstjeneste (PST) gjort rede for sine seks år i Syria.

artikkelen fortsetter under annonsen

BMW i3.
FØDT ELEKTRISK.
LEASING FRA 4.400,- PER MÅNED
UTEN INNSKUDD.

Les mer

Innleiing av BMW i3 med maksimalt 100 km/h. Leasingpris inkl. 3 års trykksertifikat, forsikringsgebyr 30.000,-/år. Spørsmål til: 02141 gøy 4 330, Toppire 162 736, Månedlige og totale utgifter er avhengige av leasingvilkår.

BMW

Kvinnen reiste til Syria i februar 2013. Deltagelse i en terrororganisasjon ble gjort straffbart etter norsk lov i juni 2015, og 30-åringen er tiltalt for å ha deltatt i IS fra juni 2015 frem til mars 2019. [Hun ble hentet hjem til Norge i januar 2020.](#)

Påtalemyndigheten mener hun gjennom å være gift med tre IS-krigere la til rette for terrororganisasjonens virksomhet.

Kvinnen har hele tiden nektet straffskyld.

Vedlegg 10: «Jeg vil ut. Jeg vil bort herfra.» Dette skal den terrortiltalte kvinnen ha skrevet til venninne fra Syria.

«Jeg vil ut. Jeg vil bort herfra.» Dette skal den terrortiltalte kvinnen ha skrevet til venninne fra Syria.

Den IS-tiltalte kvinnens venninner hevder tiltalte var desperat etter å returnere til Norge kort tid etter at hun hadde kommet til IS-kontrollerte områder i Syria.

Den IS-tiltalte kvinnen har kvittet seg med både niqaben og hijaben. Under rettssaken har det kommet frem at hun kort tid etter at hun ankom Syria, søkte hjelp for å komme seg tilbake til Norge. Foto: Mohammed Alayoubi/NRK

Harald Stolt-Nielsen *Journalist*
Olga Stokke *Journalist*
Afshin Ismaeli *Journalist*

5. mars 2021 13:59 | Sist oppdatert 5. mars 2021

Borgerkrigen i Syria raste. Hele verden var opptatt av sivilbefolkningens lidelser. Da tikket det inn meldinger fra IS-kontrollerte områder på mobilen til to kvinner.

De ble kontaktet av den nå IS-tiltalte kvinnen som i februar 2013 hadde reist til Syria for å være sammen med sin ekstremistiske ektemann.

ANNONSE

An advertisement for Morgenlevering. It features a smiling family of four (a woman, a man, and two children) holding a large box of groceries. The background is bright yellow.

ANNONSE FRA MORGENLEVERING.NO

Hvem vil du gi en god start på dagen?

Nå ville hun hjem, kunne vennene hjelpe henne?

- Jeg vil ut. Jeg vil bort herfra, skal hun ha skrevet til en venninne.

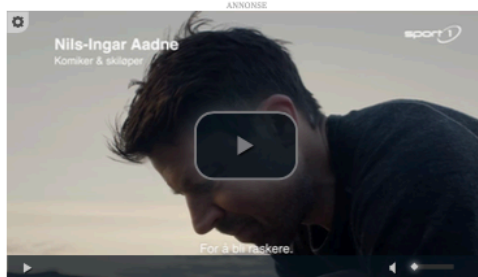
- Jeg redd, skal hun ha skrevet til en tidligere kollega.

Mandag startet en historisk rettssak i Oslo tingrett. Før første gang risikerer en norsk kvinne å bli dømt for deltagelse i terrororganisasjonen Den islamske stat. Kvinnen nekter straffskyld.

IS-tiltalt kvinne til venninne: «Jeg vil ut»

Oslokvinnen hevder hun dro til Syria for å være sammen med islamisten og ektemannen Bastian Vasquez. Men oppholdet svarte ikke til forventningene.

I retten har hun forklart at hun ville hjem, men at hun ble holdt tilbake mot sin vilje.

Retten har fått høre avhør av en tidligere kollega og en venninne av tiltalte. Begge kommuniserte via tekstmeldinger med den terrortiltalte kvinnen mens hun oppholdt seg i Syria. Hverken PST eller kvinnene har tekstmeldingene, men de ble referert muntlig av kvinnene når det ble gjennomført avhør av kvinnene.

- Det var hun som tok kontakt med meg, hennes mann var veldig kontrollerende, sa en venninne.

De var blitt kjent gjennom et kvinnelig muslimsk «søsterskap» i Oslo.

Nå fortalte venninnen i Syria at hun levde med en voldelig mann. Han slo henne, kontrollerte mobilen hennes og nektet henne å gå ut alene.

- Jeg tror han veldig, veldig tidlig forstod at hun hadde angret og ville ut, sa venninnen om hennes inntrykk av Vasquez.

Vasquez døde for snart seks år siden, så retten kan ikke få hans versjon av det tiltalte forklarer.

Den IS-tiltalte kvinnen var i en periode med i den ekstreme gruppen Profetens Ummah. I september 2012 demonstrerte menn og kvinner fra gruppen utenfor den amerikanske ambassaden. Foto: Stein J. Bjørge

- Gjennomført snill

En tidligere kollega, som også er muslim, fortalte at hun ble sjokkert da hun skjønnte at tiltalte hadde reist til Syria. Hun ble spurt om hun kunne hjelpe henne med å komme seg ut.

- Hun spurte om hvor hun kunne få nødpass. Hun ville ut, men trengte hjelp. Hun var redd for at han (ektemannen Bastian Vasquez, red.anm.) skulle drepe henne, at IS skulle drepe henne.

Kollegaen beskrev venninnen som «litt desperat».

- Hun ville finne en vei, men for oss som sitter her, var det vanskelig å vite hva hun skulle gjøre.

Den terrortiltalte kvinnen har i Oslo tingrett fortalt at hun våren 2013 ønsket å reise tilbake til Norge. Her er hun flankert av sine forsvarere, advokat Nils Christian Nordhus og Ann Helen Aarø. Foran sitter tingrettsdommer Ingemar Nestor Nilsen. Foto: Tegning: Esther Bjørneboe, NRK

Begge kvinnene beskriver den tidligere studenten som en livsglad og kvikk ung kvinne. De ble rystet over at hun hadde valgt å reise til Syria.

- Hun smilte alltid og hadde en smittsom latter. Man ville bare være venn med henne. Hun var gjennomført snill og gjorde aldri noen noe ille, sa venninnen fra «søsterskapet».

Kvinnens første ektemann, Bastian Vasquez, ble omtalt som den mest profilerte fremmedkrigeren i Syria. Foto: Privat

A Les også

Seks år, tre ektemenn, flere samkoner og mye vold - slik beskriver hun livet som norsk IS-kone

Vanskeligere å bryte med IS

Fredag forklarte professor i midtøstenstudier og rettsoppnevnt sakkkyndig, Brynjar Lia, seg for retten. Han sier det var vanskelig for kvinner å bryte med IS eller å forlate de IS-kontrollerte områdene.

- Jeg tror at den muligheten var begrenset. Isil vektla mannens rolle som familiens verge og overhode. Muligheten til å forlate gruppen eller området var avhengig av hva ektemennene tillot, sier Lia.

Isil er en annen forkortelse som er brukt om den såkalte islamske staten som IS står for.

Lia viser til at kvinner ikke fikk gå utendørs uten verge, og at det på mange måter var et portforbud for kvinner.

- Men i den tidlige perioden etter Isils maktovertagelse var ikke disse påbudene så strenge, sier han.

En gruppe kvinnelige studenter ikkedd niqab i Raqqa i mars 2014. Den IS-tiltalte oslokvinnen ble 1 av ca. 1000 kvinner fra Vest-Europa som reiste til IS-områder i Syria og Irak. Foto: Reuters, NTB

De siste tallene tyder på at i underkant av 53.000 fremmedkrigere reiste til Syria og Irak. Et sted mellom 13 og 16 prosent av disse var utenlandske kvinner.

Europeiske kvinner utgjorde i underkant av halvparten av de utenlandske kvinnene i IS. Av de rundt 6600 fremmedkrigerne fra Vest-Europa var 16 prosent kvinner.

Ifølge Lia returnerte langt færre kvinner enn menn.

- Det tyder på at flukten var vanskelig. Isil straffet også personer som forsøkte å flykte, også kvinner.

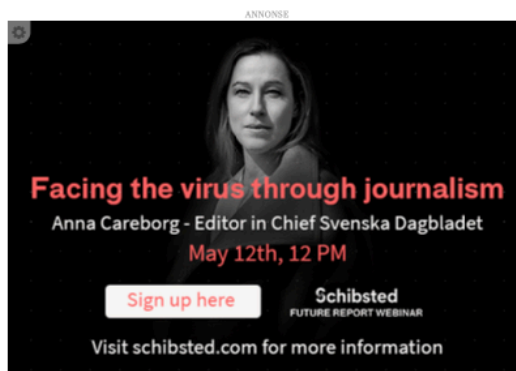
Brynjar Lia er professor i midtøstenstudier ved UiO og

«Familievennlig jihad»

For IS var kvinner viktig i byggingen av det såkalte kalifatet. Kvinner ble koner og ikke minst mødre. De skulle føde den nye generasjonen IS-krigere.

- IS prioriterte kvinnerekuttering. De fremstilte en «familievennlig jihad», sier Lia.

ANNONSE

Facing the virus through journalism
Anna Careborg - Editor in Chief Svenska Dagbladet
May 12th, 12 PM
[Sign up here](#) Schibsted
FUTURE REPORT WEBINAR
Visit schibsted.com for more information

Oslokvinnen forlot studiene for å bli med islamistektemannen sin. Sammen med de minst 11 kvinnene som reiste fra Norge, ble hun en viktig brikke for IS i og med at hun fødte barn der. De fleste kvinnene fra Norge har født, eller tatt med seg barn, til IS.

Les også

Les også Andreas Slettholms kommentar: «Skrekkens ekteskap i IS-land»

Etterlysningsbilde fra Interpol av to søstre fra Bærum som reiste til Syria i 2013. Foto: Interpol

Ble bedt om å bli

Ønsket om å returnere til Norge tok hun også opp med venninnen fra Bærum, den yngste av de to søstrene.

Venninnen ba terrortiltalte om ikke å forlate Syria.

En meldingsutveksling via den krypterte applikasjonen Telegram fra mai 2014 mellom den IS-tiltalte kvinnen og den yngste av de to bærumssøstrene ble onsdag lagt frem for retten. Der oppfordres kvinnen til å revurdere ønsket om å dra hjem.

«IKKE DRA TILBAKE UANSETT HVA SOM SKJER OG VENT PÅ DIN REWARD FRA ALLAH», skrev den yngste av de to søstrene.

Vedlegg 11: Hun var kone og mor i Den islamske staten. Aktor mener hun må dømmes til fire års fengsel.

Hun var kone og mor i Den islamske staten. Aktor mener hun må dømmes til fire års fengsel.

– Hun reiste frivillig. Hun reiste for å slutte seg til en terrororganisasjon, mener aktor Geir Evanger.

Oslokvinnen var radikalisert da hun reiste til Syria i februar 2013 for å være sammen med ektemannen, islamisten Bastian Vasquez. Etter seks år i IS-regimet ble hun og hennes to barn hentet tilbake til Norge. Det førte til at Premskrittpartiet gikk ut av regjeringen. Foto: Mohammed Alayoubi/NRK

Harald Stolt-Nielsen *Journalist*
Olga Stokke *Journalist*
Afshin Ismaeil *Journalist*

23. mars 2021 11:31 | Sist oppdatert 23. mars 2021

Aldri før er noen i Norge blitt tiltalt for å være kone og mor. Aktoratet mener at den IS-tiltalte kvinnen må dømmes for det med fengsel i fire år.

- Deltagelse straffes strengt i Norge. Vi har tatt utgangspunkt i sakene mot de norske fremmedkrigerne. Så har vi sagt at hennes rolle skal straffes noe mildere. Dermed lander vi på fire år, etter strafferabatt, sier statsadvokat Geir Evanger til Aftenposten.

ADVERTISEMENT

BMW iX3. FULLY CHARGED.
LEASING 7.900,- PER MÅNED
UTEN INNSKUDD.

Les mer

Prisoppgitt 609.000,-. Tappestyrt fyll, fargeretts, kraft 440 km rekkevidde (WLTP). Leasingprisen er 7.900,- per måned inkl. forsikring og 4.200,- km. Skatte 0,-. Etabl. gebyr 4.390,-. Totalpris 288.790,-. Månedlige og totalpris vil variere med ressursforbruk.

Aktoratet legger vekt på at kvinnen oppholdt seg fem år og åtte måneder i IS - det lengste noen norsk borger har oppholdt seg i IS-kontrollerte områder.

- Hun var godt integrert i ISILs kalifat, sa politiadvokat og medaktor Line Nyvoll Nygaard fra PST.

Aktoratet erkjenner at tiltalte i perioder ble holdt tilbake mot sin vilje og forsøkte å komme seg hjem. De har tatt hensyn til at hun angret, og at hun har samarbeidet med PST.

Tiltaltes forsvarer, advokat Nils Christian Nordhus, sier tirsdag at han ikke ønsker å kommentere aktors påstand. Han vil kommentere den i sin prosedyre onsdag.

Fakta

Dette er hun tiltalt for

Tiltalen: «For å ha deltatt i en terrororganisasjon, når organisasjonen har tatt

[Vis mer](#) ▾

Aftenposten møtte den tiltalte kvinnen i mars 2019 i flyktningleiren Al-Hol i Syria etter at IS hadde blitt nedkjempet i Baghouz. Da så hun slik ut. I Oslo tingrett har hun ikke hatt på seg nikab eller hijab. Foto: Afshin Ismaeli

Forsøkte å komme seg hjem

Tiltalte har vært gift med tre menn, alle tilknyttet IS, mener påtalemyndigheten. Det er den første perioden, fra juni 2013 til april 2015 som får størst betydning for aktoratets påstand om straff for kvinnen. I april 2015 døde hennes første ektemann, den norske fremmedkrigeren Bastian Vasquez. Den påfølgende perioden er blitt vektlagt mindre.

ANNONSE

KJENNER DU
**NORGES
HYGGELIGSTE
HÅNDVERKER?**

Nominer »

mittanbud talkmore bedrift EL-PROFFEN Boligmappa TOOLS

- Det skyldes at hun etter dette gjør et aktivt forsøk på å komme seg hjem, sier Evanger.

Evanger påpekte at det er lite rettspraksis på dette området. Men viste til en høyesterettsdom fra 2018 og en dom fra 2019 der en somalisk kvinne ble dømt til fengsel i to år og ni måneder for å ha forsøkt å reise til Syria og slutte seg til IS. Hun ble stoppet før hun kom så langt.

I dommen konkluderes det med at: «deltar i» er et relativt vidt begrep. Man kan ta del i en virksomhet på mange forskjellige måter. Det vises til ordlyden og forarbeidene, at bare «kvalifisert» deltagelse kan medføre straff. Bagatelmessige eller perifere bidrag ikke rammes. Det må foreligge en viss aktivitet.

J Les også

Rettssaken mot den IS-tiltalte kvinnen nærmer seg slutten. Her er partenes sterkeste kort.

Kone og mor

- Har hun deltatt i ISIL? spurte Evanger.

Han viste så til Brynjar Lia, professor i midtøstenstudier og rettsoppnevnt sakkyndig, som vitnet i retten om kvinnes rolle i IS:

- Som kone skulle de ta vare på ektemannen og motivere ham til å krige for IS.
- Som mor skulle de være med på å tilrettelegge for den nye generasjonen. De skulle føde barn, som skulle bli en del av kalifatet. De skulle også muliggjøre jihad.

Evanger mener at tiltaltes rolle var å ta vare på Vasquez og tilrettelegge for den neste generasjonen.

- Det er straffbart etter norsk lovgivning.

Kvinnens første ektemann, Bastian Vasquez, meldte våren 2013 overgang fra opprørs- og terrorgruppen Jabhat al-Nusra til terrororganisasjonen IS. Foto: Privat

J Les også

Slik opplevde kvinner IS. Nå kommer historiene fra innsiden av «familievennlig jihad».

Aktor: Kjærligheten ble avgjørende

Kjærligheten og ekteskapet til Vasquez, samt gudstroen, var avgjørende for at hun reiste til Syria, påpekte aktor.

Han understreket at tiltalte helt frivillig reiste til Syria for å være sammen med og støtte ektemannen.

Hun var også klar over hva hun dro til, mener aktor.

- Hun visste at ektemannen deltok og kjempet for en opprørsgruppe og terrororganisasjon. En gruppe som begikk grusomme handlinger.
- Hun var klar over at hun ville få mindre bevegelses- og handlingsfrihet i Syria.
- Tiltalte visste at hun reiste til et sted hvor det ble praktisert en bokstavtro tolkning av Koranen.
- Hun ble på forhånd orientert om at hun ikke kunne gå alene, måtte ikke seg en svart nikab og at det ville bli vanskelig å reise fra Syria.

- Hun hadde god kunnskap om hva som ville møte henne der. Hun reiste for å slutte seg til en terrororganisasjon, sa aktor.

Den tiltalte kvinnen hadde langt på vei en «enveisbillett» til Syria, mener statsadvokat og aktor Geir Evanger fra Det nasjonale statsadvokatembetet. Foto: Fredrik Hagen, NTB

A | Les også

Sønnen ble Norges mest kjente IS-kriger: - Det er ikke min sønn, det er en radikalisert muslim

Peker på Islam Net

I sin prosedyre understreket Evanger at både organisasjonen Islam Net og gruppen Profetens Ummah bidro til at hun ble radikalisert.

- Dette skal ikke være noe karakterdrap på Islam Net, men det har hatt stor betydning, sa aktor og viste til at tiltalte kom inn i Islam Net høsten 2011.

ANNONSE

Vil du være med å bygge
framtidens sykehus?
Vi søker
PROSJEKTSJEF PROSJEKTSTØTTE
Oslo universitetssykehus
SYKEHUSBYGG

Aktor viste til en venninne som har forklart at tiltalte mer eller mindre over natten begynte å bruke abaya som dekker fra hodet og ned, ikke ansiktet som nikab. Hun fremsto som «hjernevasket».

- Jeg mener at deltagelsen i Islam Net har hatt betydning for hennes radikalisering, sier Evanger.

Han mener at Islam Net i langt større grad påvirket henne slik at hun dro enn frustrasjoner på hjemmebane og foreldrenes forslag om ekteskap med en fetter fra Pakistan.

Sommeren 2012 brøt hun med Islam Net etter en konflikt med personer i organisasjonen. Hun knyttet seg da til den ekstreme gruppen Profetens Ummah. Der ble hun kjent med Bastian Vasquez.

A

Vedlegg 12: Forsvarerne til den IS-siktede kvinnen ber om full frifinnelse. De mener hun er et offer for menneskehandel.

Norge | Striden om retur av IS-tiltalt kvinne

Forsvarerne til den IS-siktede kvinnen ber om frifinnelse. De mener hun er et offer for menneskehandel.

Onsdag ba forsvarerne om at den IS-tiltalte kvinnen må frifinnes. De mener at kjernen i saken er at hun ville hjem fra IS, men ble tvunget til å bli.

Tirsdag la aktoratet ned påstand om fire års fengsel for den IS-tiltalte kvinnen fra Oslo. Forsvarerne mener hun bør frifinnes. Hun er den første i Norge noensinne som er tiltalt for å være kone og mor i en terrororganisasjon. Foto: Mohammed Alayoubi/NRK

Afshin Ismaeli Journalist
Olga Stokke Journalist
Harald Stolt-Nielsen Journalist

24. mars 2021 09:13 | Sist oppdatert 24. mars 2021

Fengsel i fire år. Det mener aktoratet er passende straff for oslokvinnen som er tiltalt for å delta i terrororganisasjonen Den islamske stat (IS) ved å være kone og mor.

Etter vel tre uker i rettsal 250 i Oslo tingrett la aktoratet tirsdag ned sin påstand om straff. Onsdag kom forsvarerne med sin påstand: Frifinnelse.

- Vi har konkludert med at hun er et offer for menneskehandel og at det må lede til frifinnelse av henne, sa forsvarer Nils Christian Nordhus.

Han viser til at tiltalte etter en kort stund i Syria ville hjem, men at hun ikke greide å komme seg ut på egen hånd. Det var derfor hun ble der så lenge. Det bør være formildende, ikke skjerpene, mener forsvareren.

Forsvarerne, ledet av advokat Nils Christian Nordhus, sa i sin prosedyre at tiltalte må sees på som et offer for menneskehandel. Hverken aktoratet eller forsvarerne kjenner til andre saker der en IS-tiltalt er blitt frikjent fordi man i stedet ble vurdert som offer for menneskehandel. Foto: Ole Berg-Rusten / NTB

- **Ville ikke bli samkone**

Hun reiste til Syria i februar 2013 fordi hun var blitt forelsket i islamisten Bastian Vasquez. Han lovet henne et godt liv med stort hus, dessuten mye kjærighet og kos.

- Men parallelt med henne hadde han et annet prosjekt, å importere kvinner fra Norge. Men hun ønsket ikke noen samkone, sa Nordhus.

Nordhus avviser aktors påstand om at tiltalte ble med i en terrororganisasjon. Bastian Vasquez var med i Jabhat al-Nusra da hun kom ned, de drev ikke med internasjonal krigføring. IS hadde hun ikke hørt om, hevder han.

Tvang og forsøk på hjemreise

Før hun reiste fortalte Vasquez henne at han deltok i krigshandlinger, hun måtte gå i nikab, men ikke gå utendørs alene. Alt ble verre enn hun hadde forestilt seg.

Forsvarerne gikk gjennom tiltaltes ulike forsøk på å komme seg ut. Men hun ble hindret og levde i frykt.

Sakkyndige som vitnet i retten, sa at i IS var kvinner fullstendig underlagt mennene. Noen kvinner greide å flykte, andre ble drept da de forsøkte.

Retten fikk høre detaljer om seksuelle og andre voldelige overgrep som hun ble utsatt for. Hun ble krenket og tvunget til å utføre tjenester for Vasquez. For eksempel måtte hun varme vann når han ville dusje om nettene. Hun måtte ha sex når han ville.

- Dette orket hun ikke mer, hun ville jo ha kos og kjærlighet. Hun var sårbar, hun hadde blitt mobbet som barn, hun ville hjem. Han nektet henne.

Vasquez døde i april 2015. Retten får derfor ikke høre hans versjon av saken.

Som kvinne i IS hadde hun ikke noe annet valg enn å gifte seg på nytt. Det gjorde hun to ganger.

- Hun ble slave for mennene hun var hos mens hun var i Syria, sa Nordhus.

Aktor og statsadvokat Geir Evanger mener oslokvinnen bidro til IS ved å være kone og mor. - Hun dro helt frivillig til Syria, sa han under prosedyren tirsdag. Foto: Ole Berg-Rusten / NTB

- Offer for menneskehandel

Medforsvarer Magnus Nordhus oppfordret retten til å se på tiltalte som et offer for menneskehandel ved utnyttelse. Han viste til at vilkårene for å bli vurdert som offer for menneskehandel, er overopplyst i denne saken:

Hun befant seg i en sårbar situasjon og ble misbrukt. Det satte henne i en tvangssituasjon der hun ble utnyttet til tvangsarbeid og tvangstjenester, som husarbeid. Hun ble utsatt for trusler, vold og tvang, dessuten innesperring. Hun hadde ikke mulighet til å unnslippe, mener Nordhus.

Han viste til at det pågår en debatt blant forskere internasjonalt om kvinner i IS kan sees på som ofre for menneskehandel, uansett om de frivillig hadde giftet seg med fremmedkrigere eller var blitt tatt til slaver.

Ikke minst viste han til at Norge gjennom konvensjoner er forpliktet til ikke å dømme ofre for menneskehandel.

- Er man utsatt for menneskehandel, skal man ikke straffes for de ugjerningene man er utsatt for som følge av tvang.

Forsvarerne påpekte at selv som tiltalte i utgangspunktet reiste frivillig til Syria, kan ikke det brukes som argument mot at hun endte opp som offer for menneskehandel. Det skal hun ha blitt like etter at hun kom dit.

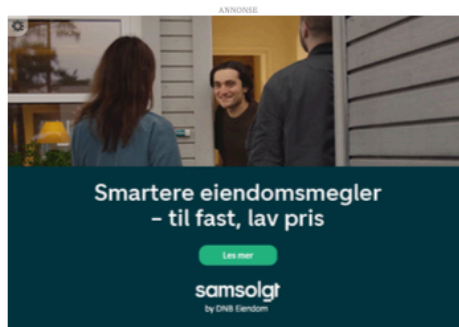
Forsvarerne la ned påstand om frifinnelse.

Den IS-tiltalte kvinnen fra Oslo var i IS-regimet i nesten seks år. Her er hun fotografert av Aftenposten i Al-Hol-leiren før hun og barna i januar 2020 ble hentet hjem av norske myndigheter. Foto: Afshin Ismaeli

Aktor: «Litt overrasket»

Aktor og statsadvokat Geir Evanger sier til Aftenposten at han innrømmer at han ble «litt overrasket» da forsvarerne argumenterte for frifinnelse med utgangspunkt i at hun er offer for menneskehandel.

- Det er ikke snakk om at det hun gjorde som husmor og kone, var tvangsarbeid, sier han.

Aktoratet la ned påstand om fire års fengselsstraff, etter strafferabatt fordi hun ble utsatt for tvang og tidvis forsøkte å komme seg hjem.

Hverken aktoratet eller forsvarerne kjenner til noen andre dommer der personer som har vært i IS-regimet, er blitt frifunnet fordi de er vurdert som ofre for menneskehandel.

Dom i saken ventes 4. mai. 𐀀